

61132

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİREYSEL BANKACILIK
TEKNİKLERİNDEN
KREDİ KARTLARI VE YÖNETİMİ

Meltem GÜL
İşletme ve Org. Anabilim Dalı

Danışman
Prof.Dr.Betül TOSUN

61132

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ŞUBAT 1996

ÖZET

Bireysel bankacılık alanındaki gelişmeler Dünya üzerindeki ekonomik gelişmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Bankaların bireysel müşterileri potansiyel bir pazar olarak görmeleri bireysel bankacılığın hızla ilerlemesini sağlamıştır. Bireysel bankacılık bankanın sunduğu tüm bankacılık servis ve hizmetlerinden müşterilerin banka personelinden yardım almaksızın yararlanabilmesidir.

Bilgisayar ağının kurulması, telekomünikasyon alanında yapılan çağdaş gelişmelerle birlikte 1980'lerin başında bankalarda görülen liberizasyon döneminin başlaması öncelikle bireysel bankacılık hizmetlerinden kredi kartı talebini artırmıştır.

Türkiye'de gelir düzeyinde görülen artışlar, bir tüketim toplumuna doğru gidiş, tüketim toplumunun araçlarını da beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla kredi kartlarındaki bu hızlı büyüme Türkiye'nin bir tüketim toplumu olmasıyla paralellik taşımaktadır. Bu hızlı büyüme hem bilgi işlem sistemlerinin gelişmesiyle hem de PTT'nin yardımlarıyla gelişen elektronik data transfer olanaklarıyla sağlanmıştır.

Bireysel bankacılık içinde yer alan bireysel krediler belirli bir dönem için sabit bir faiz karşılığı verilen tüketici kredileridir.

Kredi, belli bir miktarlardaki kredi değerinin, kredi vadesinde ödenmek koşuluna bağlı olarak kredi güvencesi

altında ve kredi faizi karşılığında ekonomik üniteler arasında devri şekilde tanımlanmaktadır.

Tüketici kredileri içinde olduğu kabul edilen kredi kartları, mülkiyeti bankaya ait olmak üzere bankanın üyeye kredi limiti dahilinde, yurt içi veya yurt dışı üye işyerlerinden mal ve hizmet alımıyla yetkili nakit ödeme birimlerinden veya ATM'lerden nakit çekmede kullanılması için verdiği özel plastik karttır.

Kredi kartı kavramı ilk 1894 yılında A.B.D.'de doğmuş daha sonra Almanya, İsviçre, İsveç, İngiltere ve Fransa ile diğer ülkelere yayılmıştır.

Kredi Kartları Çeşitli Açılardan Sınıflandırılmıştır;

A)Sisteme Katılanların Sayısına Göre,

- a-iki taraflı Sistem
- b-Üç taraflı Sistem
- c-Karma Sistem

B)Gördüğü işlevin Önemi Yönünden,

- a-Kredili Kredi Kartı
- b-Masraf Kartları

C)Kredi Kartlarının Kullanılışı Yeri ve Kullanıcılara Göre Sınıflandırılması

- a-Standart Kartlar
- b-Gold Kartlar
- c-Business Kartlar

D)Sözleşme Sorumluluğunun Şuflerine Göre Sınıflandırma,

- a-Bireysel Kartlar / Firma Kartları
- b-Asli Kartlar / Ek Kartlar

E)Kredi Kartını Çıkaran Kurumun Gelir Kaynağına Göre Sınıflandırma,

a-Mal ve Hizmet Sunumuna Göre

b-Kredi Kartı Sisteminde Kazanç Sağlama Amacıyla

F)Kart Hamiline Sunulan Hizmete Göre,

a-Gezi ve Dinlenme Kartları.

b-Evrensel Kredi Kartları

Kredi kartının uygulamaya girebilmesi için aşağıdaki üç unsurun varlığı gereklidir;

a-Kredi kartını veren banka veya mali kuruluş,

b-Kredi kartı hamili kişiler,

c-Kredi kartı ile ödemeleri kabul eden üye işyerleri.

Türk Hukukunda dar ve teknik anlamda kredi kartlarını düzenleyen özel bir düzenleme, kanun mevcut değildir.

Kredi kartları çeşitli şekillerde ekonomiyi etkilemektedir. Şöyle ki kredi kartı yeni bir sektör olarak istihdamı arttırmıştır. Otomasyonda ilerleme ve yeniliğe neden olmuştur. İthalatı arttırmış, tedavül hızını yükseltmiştir. Kişilerin gelirlerini elde etme durumları ve ödeme adetleri üzerinde de etkileri olmuştur. Yine kişilerin gelecekteki tüketim ve yatırım kararları üzerinde de etkileri görülmektedir. Ayrıca harcamaları arttırmış, enflasyonu (özellikle de talep enflasyonunu) etkilemiştir. Kredi kartları ülke turizmi açısından da oldukça olumlu etkiler göstermiştir.

Ülkemizde kredi kartları ilk 1968 yılında kullanılmış daha sonra hızla ilerlemiştir ve günümüzde kredi kartı

veren banka sayısı 27 dir. Bankalar arası kart ilişki Bankalar Arası Kart Merkezi (BKM) adlı kuruluş tarafından düzenlenmektedir. Kredi kartı taraflarına hizmet vermeye yönelik BKM 1990 yılından bu yana faaliyet göstermektedir.

Visa kredi kartları, Mastercard/Eurocard, American Express, Diner's Clup, Convertible Card, Affinitiy Card, Prestige Card ülkemizde bankaların verdikleri kartlardır. Bankaların yanısıra günümüzde bir çok kuruluşta kredi kartı uygulamasına geçmiştir.

SUMMARY

Development in individual banking derived from economics systems in the world. Main reason in fast development in individual banking is a result of individuals has been seen as a potential market by the banking system. In individual banking system utilization is at the maximum level.

Usage of computers and telecommunication in early 1980's plus the liberalization resulted in vast usage of credit cards. Increase in income level brought along the tools of consuming public.

Therefore it is fair to say that increase in credit card is in parallel to becoming a consuming public. Besides, this growth is fueled by PTT and electronic Processing Systems.

Individual credits is a credit that with fixed amount of interest has been paid in a certain time limit.

Credit can be explained such as that an amount of interest paid for a determined period of time. It is agreed that a credit card, which is plastic in nature is owned by the banks but is loaned to consumers to use it for various purchases and cash transactions in either native or foreign country.

The first credit card idea came out from U.S.A. in the year of 1894 and later on found vast usage in Germany,

Switzerland, Sweden U.K. and France

Credit Cards classified according to,

A)Numbers in system

a-Two way system

b-Three way system

c-Mixed way system

B)To importance according to function

a-Credit Card

b-Expense Card

C)Classification to usage, place and users

a-Standard Cards

b-Gold Cards

c-Business Cards

D)Classification according to agreements

a individuals / Firm Cards

b-Viable Cards / Addition Cards

E)According to income source of issuing institution

a-Commodity and service disposition

b-To provide income for credit cards system

F)According service provided

a-Travel and resort credit cards

b-international credit cards

In order a credit card to be accepted 3 major subject has to be existed.

a-issuing bank or financial institution

b-Credit cards owners

c-Places that accept credit cards

In Turkish jurisprudence there is no laws and rules to regulate credit cards usage

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖZET	I
SUMMARY	V
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR DİZİNİ	XIV
ÖZGEÇMİŞ	XV

Birinci Bölüm

KREDİ KARTLARINA GENEL BAKIŞ

GİRİŞ	1
1.KISIM. BİREYSEL BANKACILIK İÇİNDE KREDİ VE KREDİ KARTI TANIMLARI, TARİHÇESİ	
1.1.Bireysel Bankacılık, Kredi Tanımları ve Kredilerin Sınıflandırılması	4
1.2.Bireysel Krediler, Bireysel Krediler içinde Kredi Kartlarının Yeri ve Tanımı	7
1.3.Kredi Kartı ile ilgili Temel Kavramlar	11
1.4.Kredi Kartlarının Tarihçesi	
1.4.1.ABD'de Kredi Kartları	22
1.4.2.Almanya'da Kredi Kartları	29
1.4.3.İsviçre'de Kredi Kartları	31
1.4.4.İsveç'te Kredi Kartları	33
1.4.5.İngiltere'de Kredi Kartları	33
1.4.6.Fransa'da Kredi Kartları	34

2.RISIM.KREDİ KARTLARININ ÇEŞİTLİ AÇILARDAN SINIFLANDIRILMASI

2.1.Sistemc Katılanların Sayısına Göre

Sınıflandırma	35
2.1.1.iki Taraflı Sistem	36
2.1.2.Üç Taraflı Sistem	37
2.1.3.Karma Sistem	40

2.2.Gördüğü İşlevin Önemi Yönünden

Sınıflandırma	41
2.2.1.Kredili Kredi Kartları	42
2.2.2.Masraf Kartları	43

2.3.Kredi Kartlarının Kullanış yeri ve

Kullanıcılara Göre Sınıflandırılması	43
2.3.1.Standart Kartlar	44
2.3.2.Gold Kartlar	44
2.3.3.Business Kartlar	44

2.4.Sözleşme Sorumluluğunun Şüphelerine Göre

Sınıflandırma	45
2.4.1.Şahsi kartlar / Firma kartları	45
2.4.2.Asli kartlar / Ek kartlar	46

2.5.Kredi Kartına Çıkarılan Kurumun Celir

Kaynağına göre Sınıflandırma	47
2.5.1.Mal veya Hizmet Sunumuna Göre	47
2.5.2.Kredi kartı Sisteminden Kazanç Sağlama Amacıyla	48
2.5.2.1.Banka Kredi Kartları	48
2.5.2.2.Evrensel Kredi Kartları	51

2.5.2.3.Karma Nitelikli Kredi

Kartları..... 51

2.6.Kart Hamiline Sunulan Hizmete Göre

Sınıflandırma 52

2.6.1.Gezi ve Dinlenme Kartları 52

2.6.2.Evrensel Kredi Kartları 53

3.KISIM.KREDİ KARTI YÖNETİMİ, TARAFLARI-BAŞVURU VE ÇALIŞMA
ŞEKLİ

3.1.Kredi Kartı Yönetimi 53

3.2.Kredi Kartı Tarafları..... 60

3.2.1.Kredi Kartı Aracısı (Kredi Kartı
Çıkaran Kuruluşlar) 60

3.2.2.Kredi Kartı Hamili 61

3.2.3.Üye İşyeri 66

3.3.Kredi Kartı Çalışma Şekli 69

3.3.1.Başvuru Şekli ve Kartın Verilme
Şartları 69

3.3.2.Çalışma Şekli 70

İkinci Bölüm

KREDİ KARTLARININ HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ VE KREDİ
KARTLARININ EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1.KISIM.KREDİ KARTLARININ HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

1.1.Tarafların Yükümlülükleri ve Hakları..... 74

1.1.1.Kredi Kartını Çıkaran Kuruluş
Açısından 74

1.1.2.Üye İşyeri Açısından 81

1.1.3.Kart Hamili Açısından85

1.2.Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması veya Kaybolmasının Hukuki Sonuçları	88
1.2.1.Kredi Kartı Çıkaran Kuruluş Açısından	88
1.2.2.Kredi Kartı Hamili Açısından	94
1.2.3.Üye İşyeri Açısından	95
2.KISIM.KREDİ KARTLARININ EKONOMİ ÜZERİNDE YARATTIĞI ETKİLER	
2.1.Kredi Kartlarının İstihdama Etkileri.....	98
2.1.1.Teknoloji Üzerine Etkileri	99
2.1.2.Otomasyon Üzerine Etkileri	99
2.1.3.Çalışma Hayatına Etkileri.....	100
2.2.Kredi Kartlarının İthalata Etkileri.....	100
2.3.Kredi Kartlarının Parasal Etkileri.....	101
2.3.1.Paranın Tedavül Hızına Etkileri.....	101
2.3.2.Halkın Parayı Kullanma, Tasarruf ve Tüketim Eğiliminde Etkileri	102
2.3.3.Kişilerin Gelirlerine Elde Etme Durumları ve Ödeme Alışkanlıklarına Üzerindeki Etkileri..	103
2.3.4.Paranın El Değiştirme Kolaylığı Üzerinde Etkileri	104
2.3.5.Elircilerin Gelecekteki Tüketim ve Yatırım Kararlarına Üzerindeki Etkileri	105
2.3.6.Kredi Kartlarının Para Talebine (Likidite tercihi) Etkileri	105
2.4.Kredi Kartlarının Harcamalara Etkileri	106
2.5.Kredi Kartlarının Enflasyona Etkileri	108
2.6.Kredi Kartlarının Diğer Etkileri	109

2.6.1. Ülke Turizmüne Etkileri.....	109
2.6.2. Tüketiciler Üzerindeki Etkileri.....	110
2.6.3. Verimlilik Üzerindeki Etkileri	111

Üçüncü Bölüm

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTLARI VE KREDİ KARTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1. KISIM. TÜRKİYE'DE KREDİ KARTLARI

1.1. Türkiye'de Kredi Kartları Türleri.....	113
1.2. Türkiye'de Kredi Kartları Yasal Konuları.....	116
1.3. Bankalar Arası Kart Mükafatı	117
1.4. Türkiye'de Kullanılan Kredi Kartları	118
1.4.1. Visa	121
1.4.2. Mastercard/Eurocard	126
1.4.3. American Express (Amex).....	127
1.4.4. Diners Club	129
1.4.5. Convertible Card	129
1.4.6. Affinity Card	130
1.4.7. Prestige Card	130
1.4.8. İndirim Kartları	130

2. KISIM. KREDİ KARTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Kredi Kartının Taraflara Sağladığı	
Avantajlar	136
2.1.1. Kart Hamiline Sağladığı Avantajlar	136
2.1.2. Üye İşyerine Sağladığı Avantajlar.....	139
2.1.3. Kredi Kartı Kurumuna Sağladığı	
Avantajlar	141

2.2.Kredi Kartı Taraflarına Getirdiği	
Dezavantajlar.....	143
2.2.1.Kart Hamiline Getirdiği	
Dezavantajlar	143
2.2.2.Üye İşyerine Getirdiği	
Dezavantajlar	144
2.2.3.Kredi Kartı Kurumuna Getirdiği	
Dezavantajlar	145
2.3.Ülke Ekonomisi Açısından Kredi Kartlarının	
Değerlendirilmesi	146
2.4.Kredi Kartı Sisteminde Karşılaşılan	
Sorunlar	150
2.5.Kredi Kartlarının Geleceği	152
SONUC	155
KAYNAKÇA	161

KISALTMALAR DİZİNİ

A.T.M.	; Otomatik Vezne Makinası
B.K.	; Bankalar Kanunu
BKM	; Bankalar Arası Kart Merkezi
bkz.	; Bakınız
f.	; Fıkra
mđ.	; Madde
TCMB	; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TPKK	; Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu
TTK	; Türk Ticaret Kanunu
EFT	; Elektronik Fon Transferi
ınt.	; international
P.O.S.	; Alış-Veriş Terminali
BUL	; Birleşik Uyarı Listesi
K.K.D.F.K.	; Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi
B.S.M.V.	; Banka Sigorta Muamele Vergisi
D.P.T.	; Devlet Planlama Teşkilatı
V.i.P.	; Very important Persons
EDTM	; Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim Durumu

ilkokul :Derince Turgut Reis ilkokulu, 1981
Ortaokul :izmit Merkez Ortaokulu, 1984
Lise :izmit Endüstri Meslek Lisesi, Makina
Resamlığı, 1987
Lisans :Gazi Üniversitesi Bolu İktisadi ve İdari
Bilimler, 1993

Yüksek Lisans:Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Yönetimi ve Organizasyon Anabilim Dalı,
(....)

Yabancı Dil

İngilizce

Rişisel Bilgiler

Doğum Yeri :izmit
Doğum Tarihi :21.02.1970

Mesleki Durum

izmit GÖKTAŞ Ltd.Şti., Teknik Ressam
Bolu KÖROĞLU İNŞAAT, Yapı Ressamı
izmit T.VAKIFLAR BANKASI T.A.O., Memur

Seminer Çalışmaları

Bolu Huzurevinde Kalan Yaşlıların İstatiksel Açından (Yaş,
Cesir Dağılımı ve Huzurevini Tercih Nedeleri) İncelenmesi
Bolu 1992,
Muhasebe Denetimi, Sonuç Hesapları ve bir Uygulama, Bolu 1993
Personel Seçme Yöntemleri ve Uygulaması, izmit 1993.
Yönetim Bilimi'nde Peter İlkesi, izmit 1993.

Birinci Bölüm

KREDİ KARTLARINA GENEL BAKIŞ

GİRİŞ

Günümüzde üzerinde en çok konuşulan kurumların başında bankalar gelmektedir. Ekonomiyi etkileyen ve ondan etkilenen sektörler arasında sık sık dikkat çeken bankacılık 1980'li yıllardan sonra atağa kalkmıştır.

1985'ten sonra bankacılık sektörü teknolojiye yatırım yaparak ve eğitimli personel sayısını arttırarak, etkin ve hızlı bir hizmet dönemine girmiş ve bu arada bankalararası rekabet de büyük boyutlara ulaşmıştır.

2000'li yıllara doğru ilerlenen şu günlerde bankalar para satmanın ötesinde hizmetten para kazanma dönemini yaşamakta ve sundukları hizmetleri milyonlara taşıyabildikleri ölçüde prestij kazanmaktadırlar.

Bankaların günlük yaşama entegre olmaları ve gelişen çağla birlikte, hizmet anlayışının öne geçmesiyle başlayan bireysel bankacılık yeni bir sektör, bu yeni sektör içinde çok büyük bir hızla ilerleyen "kredi kartları", bankaların sunduğu yeni ve prestij artırıcı bir hizmettir.

Bankacılık sektöründe çalışan bir kişi olarak kredi kartlarının tez konusu olarak tarafımdan seçilmesindeki amaç, konunun fazla araştırılmamış, herkese yeni bir konu olması, geleceğe doğru hızla gündemde yerini alması ve gerçekten gelecekte, tüm yarar ve etkilerini Türkiye'de de hissedeceğimize inandığım içindir. Zira günümüzde kredi

kartları tüm Dünya'da çağdaş bir ödeme aracı olarak kabul edilmekte ve paranın evrimindeki son durak olarak adlandırılmaktadır.

Bankaların kredi kartı alanına girip faaliyet göstermelerindeki en büyük amaç, ellerinde bulunan paraları belli holding ya da kuruluşlara plasman edip geri dönüşündeki büyük riski taşımaktansa riski tabana yaymaktır. Kredi kartının bankaların riskini tabana yaymakla beraber tüm kredi kartı tarafları içinde türlü etkileri olmaktadır.

Çalışmanın kredi kartı taraflarına ve konuya ilgi duyan kişilere teorik olarak bilgi verici ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır,

Birinci bölümde kredi kartlarına genel bakış başlığı altında öncelikle bireysel bankacılıktan, kredilerden bahsedilerek, kredi kartı tanımları ve kredi kartı ile ilgili temel kavramlar incelenmiştir. Ayrıca kredi kartlarının dünya üzerindeki evrimi de bu bölümde açıklanmıştır. Bölümün devamında kredi kartları çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutularak kredi kartı tarafları, kartın çalışma şekli ve kredi kartı başvuru şekli incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kredi kartları hukuki açıdan incelenmiş, kartın kötüye kullanılması veya kaybolmasının hukuki sonuçları açıklanmıştır. Kredi kartlarının ekonomi üzerinde yarattığı etkiler ele alınmıştır.

Üçüncü ve son bölümde Türkiye'de kredi kartları tarihçesi, yasal mevzuatı yanısıra kredi kartı ile ilgili işlemlerin merkezi sayılan BKM (Bankalararası Kart Merkezi) incelenmiştir. Ayrıca ülkemizde kullanılan kredi kartı türleri tespit edilmiş ve özellikleri açıklanmış, kredi kartlarının taraflar, açısından yarar ve zararları incelenerek, kredi kartları değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Daha sonra ise ülke ekonomisi açısından değerlendirilen kredi kartları sisteminde, karşılaşılan sorunlara değinilmiştir. Son olarak kredi kartı yani plastik paranın geleceğinden bahsedilmiştir.

1.KISIM.BİREYSEL BANKACILIK İÇİNDE KREDİ VE KREDİ KARTI TANIMLARI, TARİHÇESİ

1.1.Bireysel Bankacılık, Kredi Tanımları ve Kredilerin Sınıflandırılması

Bireysel bankacılık hizmetlerinin gelişmesinde, gelişmiş ülkelerde kaydedilen ekonomik refahla birlikte bireylerin yaşam standartlarındaki yükseliş, birikimlerindeki artış, tüketim harcamaları için yükselen kredi talebi ve bunların sonucunda bankaların bireysel müşterileri potansiyel bir pazar olarak görmeleri önemli bir rol oynamıştır.

Bankacılık sektöründeki yeni katılımcıların etkisiyle artan rekabet, verimlilik kavramını ön plana çıkararak, bankaları müşterileri için yeni ürünler sunmaya ve hizmet çeşitliliklerini genişletmeye zorlamıştır. Bilgisayar teknolojisinin hızla gelişmesi ve bankacılık uygulamalarına taşınmasıyla finansal hizmetlerden yararlanan bireyler ile şirketler için önemli kolaylıklar ve olanaklar yaratılmıştır. Bu da bir anlamda bireysel bankacılıktaki gelişmelerin itici gücünü oluşturmuştur.

Teknolojideki gelişmeler sonucunda bankaların verdikleri hizmetlerin birim maliyetinin düşmesi ve hizmetin çok daha hızlı olarak verilmesi finansal hizmetlerin daha geniş bir kitleye ulaşmasına olanak vermiştir. Elektronik bankacılık alanında kaydedilen

gelişmeler ile ödeme, bu sistemle daha kolay uygulanabilir duruma gelmiştir. Plastik kart ve kredi kartı kullanımının yaygınlaşması, ATM ağlarının genişlemesi, EFT (1) sistemleri gibi bankacılıktaki gelişmeler finansal hizmetlerin daha kolay müşterilere ulaşımını sağlamıştır(2).

Bankaların finansal piyasalardaki gelişmeler sonucu, tüketicilerin finansal gereksinimlerine yönelik geniş bir hizmet yelpazesi ve ürün çeşitliliği oluşturmalarını sağlayan çalışmalar "bireysel bankacılık" kavramını oluşturan faaliyetlerdir. Bu bağlamda bireysel bankacılık, "bankanın sunduğu tüm bankacılık servis ve hizmetlerinden müşterilerin banka personelinden en azami şekilde yardım alarak yararlanabilmesidir." (3) şeklinde tanımlanabilir.

Tüketicilerin genel anlamda üç temel finansal gereksinimleri bulunmaktadır.

-Tasarruf ve kredi

-Ödemeler

-Finansal risklere karşı güvence ve danışmanlık.

Tasarruf ve kredi finansal gereksinimler içinde ilk sırayı alır. Kredinin sözlük anlamı itibar, saygınlık, nüfuzdur. Bankacılıkta ise bankaların likit (akışkan) olanakları çeşitli alanlarda kullanması veya borç para vermesi olarak tanımlanır(4). Bankalar kanunu anlayışı

(1)E.F.T., Elektronik Fon Transferi /Bkz.Kredi Kartı ile ilgili temel kavramlar.

(2)Melike Alparslan, "Parakendeci Bankacılık Piyasaları", Bankacılar Dergisi, Sayı.14 (Temmuz 1994)

(3)Ahmet Kaçar, "Bireysel Bankacılık Nedir?,- Finans Dergisi, (Mart,1991), s.31

(4)"Kredi Kartları" Meydan Larousse, İstanbul, Meydan Yayınevi, Cilt 7, s.572

içinde kredi "bir varlığın belirli bir zaman sonra geri alınmak koşulu ile verilmesi veya verilmiş bir varlığın ödenmesine kefil olunması" olayıdır (5). Bu tanıma göre kredi, zaman güven ve bunlara bağlı olarak ödenmeme tehlikesi, risk olmak üzere üç ana unsur taşır (6).

Stuart Mill'e göre kredi, "başkasının sermayesini kullanma müsesidesidir."

Sellişman'a göre kredi, "servetin arttırımı için geçici bir transferden oluşan değişme veya işlemdir."

Charles Gide'e göre kredi, "değiş-tokuşun genişletilmesidir. Bu mekan içinde değil, zaman bakımından yapılan bir değişmedir" (7).

Fenzer bir tanımla kredi, eldeki para ile gelecekte ele geçecek paranın mübadelesi başka bir deyişle, para ile ödeme vaadinin değiştirilmesidir. Kredi veren para verip ödeme vaadi almakta, kredi alan para alıp ödeme vaadi vermektedir. Para sonsuz likit olduğuna, para ile istenilen mal ve hizmet satın alılabildiğine göre kredi, kredi verenin bugün mal ve hizmet satın almaktan vazgeçerek gelecekte mal ve hizmet satın alınmasına mümkün

(5) "Krediler", Vakıfbank Eğitim Müdürlüğü Yayını, 1994, s.23

(6) Zaman: Bankalarca ödünç verilen paranın ve temin edilen itibarın belirli bir süre sonra iade edilmeli kredide zamana ifade eder.

İtimat: Belirli bir süre sonunda alınmal üzere mal ve hizmet satılması, ödünç para verilmesi işlemlerinde itimat temel unsurdur.

Risk: Bankacılıkta risk kredinin ödenmeme tehlikesini ifade eder. Kredi açıldığı andan itibaren banka için bir risk taşır. Risk bir kişiye veya bir firmaya nakit, mal, kefalet ve teminat şeklinde açılan kredilerin, herhangi bir tarihte kullanılan miktarını ifade eder. Bkz. "Krediler" a.gre., s.23.

(7) H.Şakir Kahyaçoğlu, Para-Kredi-Banka-Kambiyo, İzmir; İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, 1961, s.135.

kılar. Yani, kredi bugünkü mallarla gelecekteki malların değiştirilmesi ile sonuçlanır. Bu açıdan kredi, eldeki mallarla gelecekte ele geçecek malların değişimini şeklinde düşünülmektedir(8).

Tüm bu tanımlardan sonra kredi "belli miktarlardaki satın alma gücünün (kredi değeri) belli bir süre için (kredi vadesi) geri ödenmek koşuluna bağlı olarak (kredi faizi) ekonomik üniteler arasında devri şeklinde tanımlanmıştır (9).

Krediler çeşitli açılardan (vade, tür) ve kredi veren kuruluşlarca (bankalar) farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Burada konuyla ilgili olarak T.Halk Bankasının kredi sınıflandırması verilmiştir. Buna göre Krediler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır (10);

- 1-Kooperatif kredileri,
- 2-Sanayi kredileri,
- 3-Ticari krediler,
- 4-Dış ticaret kredileri,
- 5-Fon kredileri,
- 6-Bireysel krediler,

1.2.Bireysel Krediler, Bireysel Krediler içinde Kredi Kartlarının Yeri ve Tanımı

Bireysel Krediler (personal loans) belirli bir dönem için sabit bir faiz karşılığında verilen tüketici

(8)Avni Zarakoğlu, Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi, Onuncu Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Yayın No:280, 1993, s.49.

(9)Onur Kumbaracıbaşı ve Erdoğan Soral, Ekonomiye Giriş, Ankara; 1977, s.203

(10)Halkbank Kredi Market, Türkiye Halk Bankası, Araştırma ve Geliştirme ve Planlama Yayını, 1994 (Eylül), ss.3-6.

kredilerdir (11). Doğrudan bankaya başvurularak alıcının araba, dayanıklı tüketim malları, tatil ve konut finansmanı gibi çeşitli amaçları için kullanırlar. Bireysel krediler kiralama yoluyla satın alma (12) kredisinden daha ucuz ve satın alımlarının belirli işletme lere bağlı olmaması nedeniyle daha avantajlıdır (13).

Bankacılığın temel ilkelerinden olan riskin yayılmasını gerçekleştiren ve sektörel dalgalanmalardan etkilenmeyen sağlam ve yaygın bir kredi potansiyeli oluşturan bireysel krediler 20 yy.da yaygın olarak bankalarca kullanılmaya başlanmıştır.

Belli başlı bireysel kredi türleri olarak;

- 1-Taksitli ihtiyaç kredisi,
- 2-Donatım ve işletme ihtiyaç kredisi,
- 3-Otomobil kredisi,
- 4-Tüzel kişilere araç kredisi,
- 5-Konut kredisi,
- 6-Kullanılmış Otomobil ve Araç kredisi,
- 7-Kredili bankomat-72'li kredisi,
- 8-Ev hanımlarına krediler,
- 9-Üniversite öğrencilerine krediler,

(11)Tüketici kredileri; Ticari amaçlar dışında özellikle ve öncelikle mal ve hizmet alımı ve onların bireysel tüketimleriyle ilgili hizmetler amacıyla bireylere tanınan bir kredi olanağıdır. Yani bir tüketici kredi sözleşmesi karşısında sorumlu, doğal bir insandır. Bir tüketici, kredi işlemi ise birinci derecede kişisel yada zirai kullanım içindir, iş ya da ticari amaçlar için değildir. /Bkz. Paul Beares, Consumer Lending, Evolution of Consumer Credit American Bankers Association, 1987. s.4

(12)Kiralama Yoluyla Satın Alma Kredileri'de bireysel krediler gibi belirli bir dönem için sabit bir faiz karşılığı verilen tüketici kredileridir. /Bkz. Öztin Akgüç, Finansal Yönetim, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:56, 1989, s.527.

(13)Alparslan, a.g.e., ss.54-60.

10-Öğretmenlere krediler,

11-Doğalgaz Kredisi sayılabilir.

Bunların dışında evlilik kredisi eğitim ve kültür kredisi, yurt dışı eğitim kredisi, bağ-kur prim borçlanma kredisi gibi çeşitli bireysel kredi türleri sayılmıştır (14).

Yine bireysel krediler (15),

1-Tüketici kredisi,

2-Konut Yardım Kredisi,

3-Araç Yardım Kredisi,

4-Mavi kart Yardım Kredisi,

5-Kredi Kartları,

6-Şoför Araç Edindirme Kredisi,

7-Özürlü ihtiyaç Kredisi

şeklinde de sınıflandırılmıştır.

Bireysel krediler içinde yer alan ve araştırma konusunu oluşturan kredi kartları her bankanın farklı kelimelerle ifade etmesine karşılık benzer şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin; "Kredi kartı bankanın üyeye ve ekkart hamiline vermiş olduğu, üye iş yerinden alışveriş yapma, hizmet sağlama veya nakit çekme imkanı veren bir ödeme aracı olan, üzerinde kartı çıkaran kuruluşun ismi ve logosu bulunan 3,5 cm boy, 5,5 cm eninde plastik karttır (16).

"Kredi kartı, bankanın üye ve ekkart hamiline kredi limiti dahilinde üye işyerinden mal ve hizmet alımıyla, yetkili nakit ödeme birimlerinden veya ATM'lerden nakit çekmede kullanılması için verdiği özel

(14)"Krediler", a.g.e., s.24.

(15)Halkbank Kredi Market, a.g.e., ss.54-60.

(16)Şekerbank Clasis Card Başvuru formu.

plastik karttır" (17).

"Kredi kartı, mülkiyeti bankaya ait olmak üzere bankanın üyeye kredi limiti dahilinde, yurt içi veya yurt dışı üye işyerlerinden mal ve hizmet alımıyla ilgili yetkili nakit ödeme birimlerinden veya ATM'lerden nakit çekmede kullanması için verdiği özel plastik karttır"(18).

Genel anlamda kredi kartı "belli bir kredi kurumunun üyelerine verilen ve kart sahiplerine belirli yerlerden kredili alışveriş yapma olanağı sağlayan bir karttır."

Kredi kartı İngilizcede Credit Cards, Almanca'da Kredit Karte, Fransızca'da ise Cartes de Credi şeklinde adlandırılır.

Bu kart sayesinde hamilinin cebinde nakit para taşımadan kartı veren banka veya kurum tarafından kendisine tanınan belirli bir limit dahilindeki krediyi kullanmak veya mevcut bir mevduat hesabından borçlandırılmak kaydıyla harcama yapabilmesine olanak tanınmıştır. Böylece kredi kartının (19),

1-Çek, senet gibi bir ödeme aracı olması ve aynı amaçlarla kullanılması (çünkü satış belgesi imzalandığı anda ödeme yapılmış sayılmaktadır)

2-Kredi sağlaması

olmak üzere iki temel amacı vardır. Bunlar temel bankacılık fonksiyonlarını teşkil etmektedir. Kredi

(17)Türkiye Emlak Bankası Kredi Kartı Başvuru formu.

(18)Türkiye Vakıflar Bankası Visa-Mastercard-Eurocard başvuru formu.

(19)D.G.Harrison, Service Banking, [t.y], s.190.

kartlarının gelişimi belki modern bankacılığın en önemli olaylarındandır.

1.3.Kredi Kartı ile ilgili Temel Kavramlar

ÜYE;Banka tarafından adına kredi kartı hesabı açılıp kredi kartı verilen, bu kartı kullanma yetkisine sahip ve bu sözleşmeyi borçlu sıfatıyla imzalayan gerçek kişidir (Kredi kartı hamili)

EKKART, EKKART HAMİLİ; Bankanın ekkart hamiline mal ve hizmet alımı ile nakit çekmede kullanılması için verdiği standart plastik karta ekkart üyenin kendi hesabından kart aracılığı ile harcama yetkisi verdiği kendisi ile birlikte müşterek ve müteselsil borçlu olan kişiye de ekkart hamilleri denir. Bir hesaptan en fazla 9 adet ekkart verilebilir (20). Bu rakam bankaların mevzuatlarında belirtilir. Kart hamilleri harcamaları kendi hesaplarından karşılanmak suretiyle reşit ve mümeyyiz aile bireyleri için ek kart isteyebilir.

ÜYE ŞİRKET KARTI;Banka ile sözleşmeyi imzalayan tüzel kişinin kendi hesabından kredi kartı aracılığı ile harcama yetkisi tanıdığı tüzel kişi çalışanlarına verilen karttır (21). Harcama tutarları şube nezdindeki şirket hesabından karşılanır. Kart üzerinde gerçek şirket yetkilisinin de ismi yer alır. Kredi kartı üyelik sözleşmesi şirketi temsil yetkili kişiler tarafından borçlu sıfatıyla tüzel kişilik adına imzalanır, kart verilen kişi de ekkart hamili bölümünü müşterek borçlu

(20)Kredi Kartları Mevzuatı, Vakıfbank Eğitim Müdürgü Yayınları, 1995, s.2.

(21)Kredi Kartları Mevzuata, a.g.e., s.2.

sıfatıyla imzalar (22).

ÜYE İŞYERİ; Visa international, Mastercard international veya Europay international üyesi kuruluşlar ile işyeri üyelik sözleşmesi imzalamış olup, üye ya da ekkart hamiline her türlü mal ve hizmetleri sunan veya nakit çekme olanağı olan gerçek veya tüzel kişidir (23).

SATIŞ BELGESİ (Sales Draft) (Slip); Üye işyerlerinden kredi kartı ile mal ve hizmet alımı karşılığında, üye işyeri tarafından hazırlanan üye veya ekkart hamiline imzalatılan belgedir. imprinter makinası (24) kullanılmak suretiyle doldurulan bu formlara "slip" de denir. Üzerinde satılan malın bedeli, kredi kartı üzerinde olan kabartma bilgileri, kart sahibinin imzası ve üye işyerinin kimliğini belirten bilgiler (ünvan ve üye işyeri numarası) bulunur. Satış belgeleri dört nüshadır ve kendinden karbonludur. Bunlardan birinci nüsha kredi kartları müdürlüğüne, ikinci nüsha şubeye, üçüncü nüsha üye işyerine, dördüncü nüsha müşteriye aittir. Üye işyerleri bu belgeleri anlaşmalı kredi kartı kurumuna düzenleme tarihinden itibaren 15 gün içinde ibraz etmek zorundadırlar.

Söz konusu belgenin düzenlenmesi sırasında dikkat edilecek hususlar şunlardır;

-Satış sırasında imprinter cihazı kullanılır.

(22) Akbank Kredi Kartı Talep Formu ve Başvuru Belgesi.

(23) Türkiye İş Bankası Kredi Kartı Üyelik Sözleşmesi.

(24) Kredi kartı üzerinde bulunan kabartma bilgileri satış/alacak ve nakit ödeme belgelerine geçirmeye yarayan ve mekanik olarak çalışan bir makinedir. Kredi kartı imprinter cihazının üst kısmına yerleştirilir. Kartın numara ve isim bulunan kısmının üstüne gelecek şekilde satış belgesi yerleştirilir. Daha sonra imprinterin üzerindeki kısım önce sağa çekilir. Daha sonra aynı kol sola çekilerek yerine getirilir. Böylece kartın üzerindeki kabartma yazılar satış belgesinin üzerine çıkmış olur.

-Satış tarihi, firma adı ve adresi ile satış tutarı KDV belirtilmek suretiyle elde yazılır.

-Eğer satış tutarı bankanın firmaya tanıdığı limiti aşıyorsa satış tutarının tamamı üzerinden provizyon numarası (yetki kodu) yazılır.

-Satış belgeleri satış işleminin yapıldığı ülke parası üzerinden düzenlenir. Ancak yurtdışı kartlarla ilgili işlemlerde satış belgesi Türk Lirası üzerinden düzenlenir. Üye işyerine harcamanın yapıldığı günkü banka döviz alış kurundan dövize çevrilerek döviz olarak ödeme yapılır. Ayrıca döviz alım belgesi düzenlenir.

Yukarıdaki işlemler tamamlandıktan sonra belge kart hamiline imzalatılır ve kimlik kontrolü yapılır.

FILE TRANSFER;iş hacmi yoğun şubelerde kredi kartları merkezleri arasında kurulan sistem aracılığı ile şubelerce satın alınan satış belgesi bilgilerini aynı gün elektronik olarak merkeze aktarmayı ve bakiye gönderilmesini sağlayan sistemdir (25).

ALACAK BELGESİ(Credit Roucher);Kredi kartı kullanılarak satın alınmış bir mal veya hizmet iadesi, iptali ve yanlışlıkla yapılan fazla tahsilatta üye işyerleri tarafından doldurulan ve imzalanan formlardır. Dört nüshadır, ilki kredi kartları müdürlüğüne, ikincisi şubeye, üçüncüsü üye işyerine, dördüncüsü de kart sahibine aittir. Alacak belgesinin düzenlenmesine dikkat edilecek hususlar satış belgesindeki gibidir.

NAKİT ÇEKME;Kredi kartı ile bankanın yetki verdiği birimlerden, bankamatiklerden, Visa int. Mastercard int. veya Europay int. üyesi kuruluşların yetki verdiği birimlerden veya ATM'lerden para çekmeye denir.

NAKİT ÖDEME BELGESİ;(Cash Disbursement Draft);
Nakit çekme işleminde bankanın, Visa int. Mastercard int. veya Europay int. gibi kuruluşların nakit ödeme yetkisi tanıdığı tüm birimlerden ya da işyerlerinde düzenlenen üye veya ekkart hamiline imzalatılan belgedir. Nakit ödeme yapılırken imprinter makinası kullanılarak üç nüsha olarak doldurulan bu formlardan birinci nüsha kredi kartları müdürlüğüne, ikinci nüsha şubeye üçüncü nüsha kart sahibine aittir. Ödemeler ülke para cinsi üzerinden yapılırlar. Kesinlikle döviz/efektif verilmez.

HARCAMA LİMİTİ;Bankaca belirlenerek üye ya da ekkart hamili tarafından yapılacak olan harcama ve nakit çekmeler toplamı olarak aşılması gereken toplamdır.

Şubelerde kartı verilmesi uygun görülen gerçek ve tüzel kişilere bir aylık dönemler itibarıyla gerçek kişilerde yıllık net, gelirler ve kredi kartı dışındaki zorunlu giderleri de dikkate alınarak ödeme güçleriyle uygun seviyede, şirket kartlarında şirketin mali durumu dikkate alınarak belirlenen harcama limiti başvuru formunun ilgili bölümünde harcama limit koduyla belirtilir. Harcama limiti bir harcama döneminde (1 ay) ana kart hamili varsa aynı hesaptan verilen ek kartların yurt içi ve yurt dışı harcamalar toplamı ile nakit para

çekilişlerinin tümünü kapsayacaktır.

EFT(Elektronik Fund Transfer)(Elektronik Fon Transferi); Elektronik Fon Transfer sisteminin bilgi alışverişinin yapıldığı bir sistemdir. EFT Merkezi bankalar ve T.C.Merkez Bankası bünyesi içindedir. Elektronik Fon Transfer sisteminin bilgi alışverişi için kullandığı birim mesajı olarak adlandırılmaktadır. Mesaj girişleri aktarıcı bilgisayardan veya kendi ana bilgisayarlarına bağlı terminallerden yapılır. EFT sistemi, gönderen bankadan mesajı aldıktan sonra onu saklar ve gideceği bankaya iletir. Mesaj türüne bağlı olarak T.C.Merkez Bankası da EFT sistemine bağlı katılımcı bir bankadır (26).

İŞYERİ LİMİTİ (Floor Limit);Bankalar tarafından üye işyerlerine verilen ve kategorilerine göre yurt içi ve dışı kartları otorizasyon almada kabul edebilecekleri limitlerdir (27).

KATEGORİ KODU;Üye işyerinin faaliyet alanına uluslararası kuruluşların standartlarına göre belirleyen üye işyerinin limiti ve işyeri komisyon oranını belirleyen, üye işyerinin işyeri limitini ve işyeri komisyon saptamak için kategorize eden numaradır (28).

HESAP ÖZETİ(Extre, dönemsel hesap bildirim belgesi); Banka tarafından hesap kesim tarihinde üyeye gönderilen ve üyenin adını, soyadını, kart numarasını, adresini üye veya

(26)EFT Kullanım Kılavuzu, Vakıflar Bankası Eğitim Müdürlüğü Yayını, 1995, s.12.

(27)(28)Kredi Kartları Mevzuatı, a.g.e., s.2.

ekkart hamilinin hesap özet dönemini harcama ve nakit çekmelerinin tutarının yapıldığı yeri, tarihini, kullanılan para birimini, uygulanan faizleri ödenmesi gereken asgari tutarı ve son ödeme tarihini gösteren hesap dökümüdür.

HESAP KESİM TARİHİ;Bankanın üye ve ekkart hamilinin kredi kartı ile yapmış olduğu işlemlere ait borç ve alacak kayıtlarını her ay belirli bir tarih itibarıyla hesap özetine dökerek, özeti düzenlediği tarihi ifade eder.

SON ÖDEME TARİHİ;Banka tarafından üyeye ilgili extreyi ödemesi için verilen en son gün sınıradır.

VISA INTERNATIONAL;Bankanın üyesi bulunduğu uluslararası Mastercard ve Europay kredi kartı sistemini ifade eder. Merkez St.Louise Brüksel'dedir.

MÜŞTEREK VE MÜTESELSİL BORÇLU VE KEFİL;Kredi kartı üyesinin borçlarından dolayı bankaya karşı yasal merciler önünde, müşterek borçlu ve müteselsil sorumlu olan ve kredi anlaşmasını üye ile birlikte müşterek ve müteselsil borçlu ve kefiller kısmında imza eden kişi, kurum ve kuruluştur.

OTOMATİK VEZNE MAKİNALARI (ATM-Automatic Teller Machine);Yurt içinde ve yurt dışında nakit ödeme ve nakit yatırma işlemlerini otomatik yapabilme kabiliyetine sahip olan otomatik ödeme yapma, para yatırma vezneleridir.

PIN (Personel Identification, Number-Kişiye Özel Tanıtım Numarası); Visa, Eurocard, Mastercard kartlarının arkasında bulunan manyetik, kodlama bantı üzerindeki bilgisayar desteği ile her üyeye ayrı olmak üzere üretilen, kişinin özel tanım numarası, şifresidir.

OTORİZASYON (Authorization, Provizyon); Yararlanılmak istenen mal veya hizmet satış fiyatlarının veya nakit kullanımlarının hemile tanınan limiti aşması durumunda üye işyeri tarafından bankanın otorizasyon merkezinden telefon, fax, telex veya otomatik sistem makinaları ile istenilmesi zorunlu limit aşımı müsaade ve onay kodunu belirtir.

Üye işyerlerinin provizyon alması gereken durumlar şunlardır;

- Satış tutarının üye işyerine tanınmış limiti aşması,

- Geçerlilik süresi bitmiş bir kartın ibraz edilmesi,

- Satış tutarının ödenmesi sırasında, kart hamilinin şahsen bulunması ancak kartının yanında olmaması (Telefon, Posta emirleri gibi)

- Ödeme sırasında işyerinin gerek satış tutarı gerekse müşteri aleyhine şüphe duyması,

- Kart üzerindeki imza bandının boş olması,

- Eğer kart POS terminalinde kullanılacak ise ve bu terminalin de geçerlilik tarihini algılama yeteneği olmaması hali.

Yukarıdaki haller dışındaki durumlarda işyerinin sadece ellerindeki Birleşik Uyarı Listesi (BUL) listesi kontrolleri yeterlidir. Provizyon Teleksle, Telefonla, POS Terminaliyle ve Elektronik cihazlarla (ATM makinelerinde bulunan sistem) alınabilir.

İTİRAZ;Banka tarafından adresine postalanan extre içinde bir veya birden çok harcamaya herhangi bir nedenden dolayı yapılan üye itirazıdır.

KAYIP/ÇALINTI FORMU;Kartın kaybedilmesi veya çalınması durumunda üye tarafından en yakın banka şubesi veya Visa, Eurocard, Mastercard sistemine üye mali bir kuruluşa yazılı beyanı ile birlikte üye tarafından doldurularak merkez tarafından bankaya iletilmesi gereken standart formdur.

KAYIP/ÇALINTI ZAPTI;Kayıp, çalıntı formu doldurulduktan sonra üye tarafından polis karakoluna başvuru olarak resmi, onaylı bir ifade beyanını bildiren "polis raporudur".

POSTA-TELEFON SİPAKIŞI(Mail-Phone Order);Üyenin yurt içi veya yurt dışındaki üye işyerlerine form doldurmak ve imzalamak veya hiçbir form kullanmaksızın telefonla kredi kartının numarasını vererek yaptığı harcamalardır.

K.K.D.F.K. (Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintisi); Banka tarafından gelir olarak kaydedilen tüm değerlerde (%5) yüzde altı oranında kesilerek T.C.Merkez Bankası nezdinde muhafaza edilen bir fondur. Şubeler hesaplarından bu fona her ayın sonunda aktarım yapar.

Gecikme faizi tahakkuk ettirilen kredi kartlarına uygulanır.

KKDFK TL işlemlerinde kredilendirilen meblağlara tahakkuk eden faiz üzerinden hesaplanır.

KKDFK, döviz işlemlerde kredinin kullanıldığı gün, yani borç bakiyesinin ilgili hesaba (döviz mevduat hesabı= kredi hesabı) intikal ettiği gün ana borç tutarının TCMB alış kuruyla çarpımından ele edilen TL'nin % 6'sı olarak hesaplanarak müşterilerden tahsil edilir.

BSMV (Banka Sigorta Muamele Vergisi); Banka tarafından yapılan havale, teminat mektubu TCMB havaleleri ve kredi geri ödemelerinden alınarak elde edilen gelirlerden % 5 oranında kesilerek bir hesapta toplanır. Daha sonra Ziraat Bankası nezdindeki maliye hesaplarına aktarılır.

AİDAT;Kartın teslim alınmasıyla başlayacak olan ve sistem üyeliği ve kart maliyetinin müşteriye yansıtıldığı bankanın belirlediği ve günün değişen koşullarına göre fiyat ayarlaması yapabileceği yıllık kart aidatı.

MASRAF;Kartın kullanımıyla beraber başlayacak olan her çeşit ilgili olayda bankanın yansıtacağı (otorizasyon slip isteme, card recovery bulletin ve stop-list yayınlatma ücreti gibi) çeşitli parasal miktarlardır.

CARD RECOVERY & WARNING BULLATİN;Herhangi bir nedenden dolayı bankaca kullanımı durdurulmuş ve Eurocard, Mastercard int. tarafından yayınlanan ve üye kuruluşlara bildirilen uluslararası yasak kart bülteni.

STOP LIST/BUL;Domestic kartların herhangi bir

nedenden dolayı yayınlatıldığı yurt içindeki BKM tarafından yayınlanan geçersiz kartların ve kullanımını durdurulmuş kartların kitapçığı.

BKM;Türkiye dahilinde kredi kartı veren banka ve mali kuruluşların katılımı ile kurulan yurt içi kart işlemlerinde kuralların operating Regulation'a göre uygulanmasını ve anlaşmazlıklarda banka komitesini oluşturmasını sağlayıcı bankalar arası kart merkezi A.Ş.'nin kısaltılmışıdır.

VISA EUROCARD HAKEM KOMİTESİ (Eurocard Arbitration Committee); Yurt dışında herhangi bir operasyon itirazdan dolayı bankanın gidebileceği en son komitedir.

BIN (Bank/Base Identification Number);Kart üzerinde 13 veya 16'lı rakamlar dizini ile 4 veya 6 hanesi olup, kartı veren banka veya mali kuruluşu ifade eder (29). 16 haneli numaranın ilk 6 hanesi bankanın uluslararası kod numarasıdır. Müteakip 3 hane şubenin sabit numarası sıradaki 5 hane kart hamilinin şubedeki hesap numarası olup, 15 hane bu hesaptan çalışan kartların ana kart veya ekkart oluşumunu belirtir. 16 hane kontrol amaçlıdır.

DCI;Diners Club International adlı kredi kartı kurumun kısaltılmışıdır.

YURT İÇİ VE YURT DIŞI KART; Hem Türkiye'de hem de Türkiye dışında kullanılmak üzere verilmiş karttır.

GECİKME FAİZİ;Son ödeme tarihine kadar ödenmeyen kredi kartı harcamaları gecikme faizi ile birlikte tahsil

(29)Emlakbank kredi kartı başvuru formu.

edilir. Faizler ana para üzerinden basit faiz usulüne göre tahakkuk ettirilecektir.

T.T.K. md. 8/1'e göre ticari işlerde faiz miktarı serbestçe tayin olunur, taraflardan birinin tacir niteliğine haiz olması halinde yapılan sözleşmelerde ilgili faiz oranları hakkında da ticari işlere ilişkin faiz hükümleri uygulanır. Yine 3095 sayılı kanun; faiz ve temerrüt faizine ilişkin kanununun 1. maddesi hükmüne göre gerek adi, gerekse ticari işlerde kanuni faiz oranı taraflarca başka türlü kararlaştırmadıkça, yıllık % 30 dur. 3095 sayılı kanununun 2/3 md. göre ticari işlerde temerrüt faizinin reeskont faizi oranına göre istenebilmesine olanak tanınmıştır. Bu hükme göre ödeme yerinde ve ödeme zamanındaki banka iskontosu yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi T.C.Merkez Bankası'nın kısa vadeli krediler için öngördüğü reeskont faiz oranına göre istenebilir denilmektedir (30).

SATIŞ NOKTASI TERMINALLERİ (P.O.S.) (Point of Sale);DCI temsilcilerinin üye işyerlerinde kart kullanımı ile yapılan hizmet alım bedellerinin, DCI'nın ilgili temsilcileri arasında elektronik takasını (manyetik bilgi nakli ile) gerçekleştiren makinelerdir (31).

Diğer bir tanımla işyerlerinde kredi kartı ile yapılan alışverişlere ilişkin bilgileri doğrudan bağlı olduğu bankaya elektronik olarak akteran ve yine otomatik olarak otorizasyon ve bazı güvenlik kontrollerini sağlayan

(30)Ali Bozer ve Celal Göle, Bankacılar için Ticaret Hukuku Bilgisi, Ankara; Bankacılık Enstitüsü Yayını, 1991, ss.159-162.

(31)Koçbank Diners Clup int. Üye başvuru formu.

satış belgesini kendisi üreten elektronik bir makinedir (32).

İTİBAR KREDİSİ;Üyeye kredi kartı ile sağlanan bankanın bu konuda özel anlaşma yaptığı mağazalardan kredi kartı kullanmak suretiyle taksit ödeme vadelerine göre düzenlenen satış belgeleri ile taksitle harcama yapmasına verilen addır (33).

ŞİFRE KLAVYESİ;Kart üzerindeki ve yapılan satışta veya diğer işlemlerle ilgili bilgileri veya kart hamillerinin özel kart şifresini yazması amacıyla kullanılan P.O.S.'in içinde veya üstünde yer alan P.O.S'e bağlı olarak çalışan bilgisayar klavyesidir.

GARANTİ ŞERHİ;Kefaletin yerine bankadan kredi kullanmakta olan kişilerin vereceği teminat türüdür. Özelliği kişinin limiti ne olursa olsun borcun tamamını teminat kapsamına almasıdır (34).

1.4.Kredi Kartlarının Tarihçesi

1949 yılında Diners Clup tarafından ortaya atılan ve büyük rağbet gören kredi kartlarının çeşitli ülkelerdeki gelişimi şu şekilde olmuştur.

1.4.1.Amerika Birleşik Devletleri'nde Kredi Kartları

Nakit kullanmaksızın mal ya da hizmet satın alma olanağı sağlayan kredi kartlarının anayurdu Amerika'dır.

(32)(33)(34)Kredi Kartları Mevzuatı, a.g.e., s.s.3-4.

Kredi kartlarının ilk uygulaması bu ülkede 19.yy sonlarında başlamıştır. O zamanlar basit metal plaketten yapılmış olan bu kart ilk kez 1894 yılında Hotel Credit Letter Company tarafından çıkartılmıştır. Bu kart turizm sektöründe sınırlı bir yarar sağlamıştır.

Daha sonra 1914 yılında "Western Union Bank" "Şimdi al sonra öde" (buy now pay later service) sloganıyla belirli bir ölçüde kredi sağlama işlemine de sahip olan bir kredi kartı düzenlemiştir (35).

Bu ilk örneklerden sonra bazı büyük mağazalar müşterilerine Amerika'da "Credit Coins" ya da "Tokens" diye adlandırılan üzerlerinde kendi hesap numaralarının basılı bulunduğu metal jetonlar vermeye başlamışlardır.

Zamanla karayolları taşımacılığının gelişimi sonucu benzin şirketleri de müşterilerine "Courtesy Cards" diye adlandırılan kartlardan vererek tüm istasyonlarda kartla benzin alma olanağı sağlamışlardır. General Petroleum Corporation 1924 yılında ilk petrol kartını basan kuruluştur.

Yukarıda bahsedilen bu kartların kullanım alanı ya belirli bir hizmet konusu ile ya da belirli bölge ile sınırlanmıştır. Bu kartlar yalnızca kart hamilleri tarafından kullanılacak şekilde düzenlenmişti ve bu müşteriler nakit taşıma zorunluluğundan kurtulmuş oluyordu. Müşteriler ödemelerde kart kullanarak kendileri açısından yarar sağlarken, işletmeler de iş hacimlerini büyük ölçüde arttırıyorlardı.

(35)Bray Hammond, Banks and Politics in America, Princeton New Jersey; Princeton University Press, [t.y], s.38.

Bu uygulamalarda araya bir banka veya herhangi bağımsız örgütü bulunan bir kredi kartı kurumu gibi herhangi bir üçüncü kişi girmemektedir. Bu nedenle bu uygulama daha sonraları telefon şirketleri, seyahat işletmeleri ve otomobil kiralayan girişimciler tarafından da benimsenmiştir.

1930'lu yıllarda iktisadi durgunluk nedeniyle kredi kartlarında büyüme ve gelişme yavaşlamış açık kredi hesaplarının kapatılması güçleşmiştir.

1935-1945 arası savaş yıllarında kredi kartlarının kullanımı Amerika Birleşik Devletleri yasaları tarafından kısıtlanmıştır. Savaştan sonra kredi kartlarının kullanımında canlanma görülmüştür.

İlk uygulama örneklerinin kullanım ve bölgesel sınırlarının dar olması nedeniyle kredi kartı çıkaran kurumlar daha yaygın bir model arayışına girmişlerdir. Özellikle sık seyahat eden işadamlarının ortaya koyduğu ihtiyaç sonucu her türlü sınırlara genişletilmiş kredi kartlarının oluşturulması zorunluluğu doğmuştur. Bu amaçla merkezleri A.B.D'nin belirli bir eyaletinde olan benzin şirketleri diğer eyaletlerdeki aynı nitelikteki şirketler tarafından kabul edilen kartlar çıkarılmış ve böylece "üç taraflı sistem" diye adlandırılan sistemin ilk temeli atılmıştır. Bu sistemin en önemli özelliği müşteriye karşı edinimin bizzat kredi kartını çıkaran kurum ya da kendisine organik yönden bağlı bir görevlisi tarafından değil üçüncü bir kişi tarafından yerine getirilmesidir.

Amerika Birleşik Devletlerinde 3 taraflı sistemin

doğmasının en büyük nedeni bu ülkedeki çek sisteminin Kara Avrupa ülkeleri ve özellikle Almanya'daki çek sisteminden çok farklı olmasıdır.

Amerika Birleşik Devletlerinde Bankaların faaliyet alanı sadece belirli bir eyalet ile sınırlı olduğu için müşterinin bir bankadan aldığı çekin, başka bir yerde kabul görmesi güçtür. Diğer bir ifade ile çeki keşide eden hesabının bulunduğu bankanın merkezinden uzaklaştıkça, ödeme aracı olarak benimsenmesi güçleşmektedir.

Üç taraflı sistemin temelini oluşturan ABD'de belirli bir bölge ile sınırlı olmayan ve ayrıca değişik alanda faaliyet gösteren bir çok işletmede para yerine ödeme aracı olarak kabul edilen ilk kredi kartı 1950 yılında merkezi New York'ta olan Diners Clup tarafından çıkarılmıştır. Bu kart çeşitli otel, restoran ve benzeri yerlerde kullanılan bir nevi "seyahat ve eğlence kartı" niteliğindedir. Kredi kartlarının ABD oluşumu konusunda iki ayrı fikir ileri sürülmektedir (36);

Bu konuda çalışmalar yapmış Püthoff'a göre;

Amerikalı kredi uzmanı Frank Mc Namara gittiği bir lokantadaki yemek bedelini yanında para olmadığı için ödeyememiş, bunun üzerine Ralph E.Schnieder ve Alfred S.Blooming Dale ile birlikte seyahat ve yemeklerde hesabın ödenmesini sağlayan kredi kartı sistemini oluşturmuştur.

Kartın sloganı "ye ve imzala" (dine and sign) olmuştur.

(36)Ömer Teoman, Hukuki Yönden Kredi Kartları Uygulaması, İstanbul; İktisat Bankası Eğitim Yayınları, Yayın No:12, 1989, s.15.

Yine bu konuda çalışmalar yapmış olan Weller's Diners Clup'un kurucusu Mc Namara'nın taksitle mal satın alan bir müşterisinin fikrinden hareketle kredi kartını oluşturduğunu savunmaktadır. Diners Club'un kurulması ve "Universal Card" diye de nitelendirilen ve her yerde geçerli bir kartın oluşturulması ile birlikte ABD'de kredi kartı uygulaması büyük yoğunluk kazanmış ve giderek bu uygulama Avrupa'ya da taşmıştır. Amerikan Bankalarının yasal yönden karşılaştıkları bölgesel sınırlandırma kredi kartı kurumları sayesinde aşılmış ve bankalarla beraber kredi kartı veren kurumlar yükümlülüklerini yerine getirme yeteneğine sahip müşterilerine korkusuzca kredi kartı vermeye başlamışlardır.

Amerika Birleşik devletlerinde kredi kartı sisteminin çeki oranla sahip olduğu bir üstünlük daha vardır. Amerika'da çek keşide eden bir kişinin muhatap nezdinde karşılığı bulunması zorunlu olmadığından, çek ödeme için ibraz edildiği andan itibaren ilgili tutara faiz yürütülmeye başlanır. Buna karşılık kredi kartı sisteminde kredi kurumu, kart hamiline mal satan işletmeye ödemedi bulunduktan sonra kart hamiline aylık ya da onbeşer günlük dönemler itibarıyla bir hesap özeti göndermekte ve saptadığı süre içinde herhangi bir faiz yürütülmeyen borcunu ödemesini istemektedir. Bankanın müşterisinin hesap durumunun elverişli olup olmadığını çekin ibrazı ile birlikte derhal öğrenmesine karşılık kredi kartını çıkaran kurum kart hamilinin borcunu ödeyip ödemediğini ancak ödeme için verilen sürenin bitmesinden sonra saptayabilmekte ve ödeme gerçekleşmemişse ancak bu tarihten sonra öngörülen gecikme faizini,

uygulayabilmektedir.

Amerika Birleşik devletlerinde kredi kartı uygulamasının giderek yayılması sonucu bankalara büyük karlar sağlayan bu konu üzerinde çalışmalar başlamıştır. İlk kez 1951 yılında New York'daki "Franklin National Bank of Long Island" bir kredi kartı çıkarmıştır. 1951 ve 1953 yılları arasında yaklaşık 100 banka kredi kartı uygulamasına geçmiştir. Bu uygulamalar sırasında işletme ve personel harcamalarının büyük olması nedeniyle bankalar sistemi yürütememişlerdir. Buna rağmen 1958 ve 1959 yıllarından itibaren özellikle Bank of America'nın Bank Americard'ı çıkarması ve Chase Manhattan'ın diğer 40 banka ile oluşturduğu sistemden sonra kredi kartı vazgeçilmez bir biçimde ekonomik yaşıntıdaki yerini almıştır. Bununla birlikte bankalar kredi vadelerini uzatarak müşterilerine hizmet sunmaya başladılar.

Amerika Birleşik Devletlerinde diğer önemli kredi kartları olarak Milton Carte Blanche ve American Express adlı kartlar anılabilir.

American Express uluslararası kartı 1958 yılında vermeye başladı. Bunu 1960 larda Carte Blanche izledi, 1966 yılında Bank of America diğer bankalara kredi kartı olan mavi, beyaz ve sarı Bank Americard lisansını vermeye başladı. Aynı yıllarda ABD batı bölgesindeki 14 Banka Bank America ile rekabet etmek için Interbank adı altında takas kuruluşu oluşturmuşlardır. 1967 de Amerika Birleşik Devletlerinin ondört eyaletinin bankaları birleşip Mastercharge programına dahil olmuşlar ve 1970-1974

yılları arasında Amerika Birleşik devletlerinin dışındaki bir çok banka programa katılmaya başlamıştır. Bu uluslararası büyümenin sonucu olarak 1974 yılında International Bank Americard Corporation (IBANCO) kurulmuştur. VISA ismi 1977 yılında kabul edilmiş ve daha sonra National Bank Americard Incorporated "VISA USA" olmuş, IBANCO VISA "Visa uluslararası" ve Bank Americard da "VISA" kart haline gelmiştir (37). Amerika Birleşik Devletleri'nde VISA'nın tutulmasından sonra yetkililer Avrupa'ya ve Dünya'ya yayılma politikası gütmüşler ve bütün dünyaya hitap edecek merkezlerini Londra'da kurmuşlardır. VISA, rekabete dayalı olarak banka ve ticari kuruluşlarla kendi şartlarını kabul edenlerle sözleşme yaparak, bunu da bir ülkede birden fazla kuruluşa uygulamaktadır (38). VISA, tamamen otomasyona yönelik bir sistem kurmuştur. Bugün en iyi noktaya gelen kredi kartı VISA'dır. Bu başarıları uygulamış oldukları serbest piyasa rekabetinden kaynaklanmaktadır.

Amerika'da kredi kartı uygulaması yönünden son dönemlerde şu gelişmeler gözlenmiştir. 1981 yılında Diner's Clup International Citicorp tarafından devralınmıştır. Daha sonra Başkan Carter döneminde tüketicinin giderek artan oranda borçlanması dikkate alınarak kredi kartlarının çıkarılmasına bazı yasal sınırlandırmalar getirilmeye çalışılmıştır. İzleyen yıllarda ise birçok kredi kart kurumu Mastercard ve Visacard ile birleşmiştir.

(37)Türkiye Bankalar Birliği, Kasım 1989; Bireysel Bankacılık Seminer Notları, 1989 (Kasım)

(38)Vakıflar Bankası Kredi Kartları Merkezi Müdür Yardımcısı Sinan Dölarslan.

Bugün ABD'de başlıca dört büyük kredi kartı kurumu faaliyet göstermektedir ki bunlar tüm Dünyada yaygın bir örgüte sahiptir. Bu tür kredi kartı kurumundan ilki 1950 yılında kurulan Diners Clup, ikincisi ise 1958'de temeli atılan American Express Company'dir. Yine 1958 Bank of America tarafından çıkarılan Bank Americard'ın yanısıra (bu kart günümüzdeki visa kartının temelini oluşturmaktadır) 1966 da bazı Kaliforniya Bankaları tarafından çıkarılan Mastercard vardır.

Bu konuda çalışmalar yapmış olan Pithoi 1974 yılındaki araştırmasında her yetişkin Amerikalının cebinde birden fazla kurum tarafından çıkarılan kredi kartına taşıdığını belirlemiştir. Bu durum bir vakum problemi de beraberinde getirmektedir; Özellikle kredi kartının yitirilmesi, çalınması tehlikesi kredi kartı fuzialığı nedeniyle artmıştır. Anılan nedenle de tüm işletmelerde ödeme aracı olarak kabul gören ve bilgisayar aracılığı ile denetlenen bir kartın oluşturulması konusu gündeme gelmiştir.

1.4.2.Almanya'da Kredi Kartları

Almanya'da önceleri kredi kartına karşı çekingen davranmıştır. Alman bankaları bu konudaki çalışmalarını mali bir Rus ruleti oyunu olarak nitelendirmişlerdir. Çünkü Amerika ve Avrupa'da tüketiciler kredi kartına farklı bir anlam vermişlerdir. Almanya'da kredili işlem yapma, maddi zorluk içinde bulunduğu olarak yorumlanmakta buna karşın Amerika'da kredi işlemi kredi değerliliği ile eş anlamda kabul edilmektedir ve refah halinin göstergesi sayılmaktadır. Alman bankaları kredi kartı uygulaması

yerine önceleri para yerine geniş ölçüde kabul gören bir araç olarak garantili çekleri tercih etmiştir. Ama daha sonraları Almanya'da kredi kartı uygulamasına geçilmiştir (39).

Alman bankalar hesap sahiplerine verdikleri çek karnelerinin her yaprağını belli bir tutara kadar ödemeyi taahhüt ederek işletmelerin müşterilerinden para tahsil etmeksizin mal yada hizmet edinimleri sunabilmelerini mümkün kılmışlardır. Bu garantili çek sisteminde doğan bazı sakıncalar nedeniyle kredi kartları uygulamasına geçilmiştir.

Almanya dışındaki ülkelerde garantili (Eurocheck) çekler genellikle menfaat işletmeler değil, bizzat kredi kurumları tarafından kabul edilmektedir. Ödemelerde ise her çek yaprağının belirli bir tutarının ödenmesi garanti edilmiştir. Hesap sahibi çek yapraklarını tükettiği zaman para ödemeksizin alış-veriş yapma olanağını yitirdiği halde kredi kartı hamili böyle bir sınırlamaya tabi olmaksızın ve en önemlisi de sık sık bankaya giderek yeni çek karnesi almak zorunluluğu duymadan kartına kullanabilmektedir. Bu nedenle Almanya'da Amerikan kredi kartları sisteminin bir tamamlayıcısı olarak "Eurocard" adı verilen sistem geliştirmiştir.

Alman kredi kartına gösterilen bu tepkiler ve tartışmalara rağmen bugün kredi kartı sistemi yerleşmiş durumdadır. Bugün ülkede American Express, Diners Clup Eurocard ve Visa olmak üzere başlıca dört kredi kartı

kurumu faaliyet göstermektedir (40).

American Express kartı American Express International Inc. şirketinin bağımsız bir yan kuruluşu tarafından çıkarılmaktadır.

Eurocard % 40 özel Alman bankaları, % 40 bazı tasarruf sandıkları ve kalan % 20 si ise Deutsche Genossenschafts Bank tarafından temsil olunan bir limited şirket tarafından çıkarılmaktadır. Uluslararası alanda Brüksel'deki Eurocard International ve St.Lois'deki Mastercard Int. ile birlikte çalışan şirketin kredi kartlarının çıkarılmasının yanı sıra bir diğer amacı da para yerine geçen ödeme araçlarının desteklenmesidir.

Visa Card ise Bank of American'ın Alman şubesi tarafından verilmektedir. Visa'nın uluslararası örgütü yapmış olduğu lisans anlaşmaları ile ayrı ayrı ülkelerdeki kurum yada bankalara kart düzenleme hakkını vermiştir. Bunlar dışında Almanya'da bazı Japon kredi kartları kurumlarının kartları da kabul edilmektedir (41).

1.4.3.İsviçre'de Kredi Kartları

İsviçre'de kredi kartları ilk kez 1967 yıllarında uygulanmaya başlanmıştır. Magazine Zum Globus adlı bir mağazanın kendi müşterileri için çıkardığı kartı ilk örnek olarak verebiliriz. Bu kart iki taraflı sisteme dayalıdır. İsviçre'de gerçek anlamda kredi kartı uygulaması ise (ki bu üç taraflı sisteme dayalı olanıdır) 1972 yılından sonra başlamıştır.

(40)Teoman, a.g.e., ss.20-21.

(41)Teoman, a.g.e., s.21.

İsviçre'de değişik büyük mağazalar, lokantalar, otomobil kiralama şirketleri, benzin ve diğer yakıt türlerini satan işletmeler ile havayolları ortaklarınca çıkarılan özel müşteri kartları, yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da geçerli sayıldıkları için, bir bakıma uluslararası nitelikteki kartların işlevini görmektedir. Bunun en belirgin örneği Jelvoli Mağazası tarafından çıkarılan kredi kartıdır. Bu kart 700'den fazla yurt içi ve dışındaki Jelvoli mağazalarında ve bununla işbirliği yapan değişik sektörlerde ödeme aracı olarak benimsenmektedir. Bunun yanı sıra çeşitli bölgelerdeki mağazalar aralarında anlaşarak ortak bir kredi kartı sistemi oluşturmuşlardır. Belirli bir alanda uzmanlaşmış olan bazı özel işletmeler uluslararası düzeyde geçerli kabul edilen "City Cards" adını verdikleri kredi kartı vererek müşterilerine peşin para ödemeksizin alış-veriş yapma olanağı sağlamışlardır (42).

İsviçre'de de American Express, Diners Club, Eurocard ve Visa gibi uluslararası alanda geçerli kartlar bulunmaktadır. Bank Americard piyasadan çekilerek yerini kullanımı daha revaçta ve kolay olan Visa ya bırakmıştır. Eurocard hamilleri yapılan işbirliği anlaşmaları sonucunda İngiltere Access ve American Master Card'ında üyesi olmuştu ve American Mastercard'ın aracılığı ile bazı Japon kredi kartı kurumlarıyla bağlantı kurmuştur.

Bu kartlar içinde sadece Visa hamilleri dilediklerinde nakit para alma olanağına sahip bulunmakta ve böylece gerçek anlamda kredi kullanabilmektedirler.

(42)Teoman, a.g.e., s.22.

1.4.4.İsveç'te Kredi Kartları

İsveç gerek kredi kartı türleri, gerekse kredi kartı sahibi olan kişilerin sayısındaki fazlalık bakımından Avrupa'da en gelişmiş kart sistemine sahip ülkedir. Otorizasyon konusunda 8 ana kart operatörü arasında işbirliği yapılmıştır. Bu işbirliği otorizasyon işlemlerinin daha hızlı yapılmasını sağlamaktadır. İsveç de çok farklı çeşitte kredi kartı vardır ve çoğu evrensel olarak kabul görmektedir. Ülkede The Saving Banks adlı banka tarafından verilen kartların ücreti kredi limitinin % 2'si kadardır ve bu kartlar nakit, borç ve kredi fonksiyonlarına yerine getirdiğinden çok amaçlı kartlar olarak tanımlanabilir.

Bu kartları belli bir süre kullananına uygun olarak kullanan kişilere bazı kart şirketleri Gold Kart vermektedir. Gold Kartlar diğer kartlarla kıyaslandığında limiti daha geniş fakat ücreti daha yüksek olan bir karttır (43).

1.4.5.İngiltere'de Kredi Kartları

İngiltere'de bu alandaki ilk gelişme Amerikan Seyahat ve Eğlence kartları (American Travel and Entertainment Cards) uygulamasıdır. 1950'lerde American Ekspres kart İngiliz kuruluşları tarafından kabul edilmeye başlanmıştır. İlk İngiliz banka kredi kartı ise Barclays Bank tarafından 1966'da piyasaya çıkarılmıştır. İngiltere'de kredi kartlarının ABD'deki gelişmelere

(43)İsmail Hakkı Bayraktar, "Kredi Kartları", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para ve Banka Anabilim dalı), 1991, s.78.

paralel olarak geliştiği söylenebilir (44).

1.4.6.Fransa'da Kredi Kartları

Fransa'da kredi kartlarının gelişimi ilk olarak 1967 yılında başlamıştır. Bankalar birleşerek Carte Bleuve adlı kartı çıkarmışlar ve 1973 de Carte Bleue Visa ile bağlantı kurmuştur. Ayrıca Mastercard ve Eurocard'da Fransa'da bankalar tarafından sunulan ve geniş bir kitleye hitap eden kartlardır. Fransa da büyük mağazalar ve petrol şirketleri de kendi kartlarını vermektedir. İşyerlerinin verdiği kartlar ve Carte Bleuve Fransa' kredi kartı pazarında hakimiyeti ellerinde bulundurmaktadır.

Fransa'da ülke çapında kullanılan SMart Kartları da vardır. Bunların tanıtıcısı Carte Bancaries programıdır. 1999'a kadar Bull bilgisayar grup ve Philips 17 milyon SMart kartın tanıtımını yapmıştır. Bu kartların çok değişik işlemler de kullanılmasına sağlayan mikropresedürü vardır. Fransa'da halen 0,5 milyonu bankacılık alanında ve 3,5 milyonu da telefon kartlarında kullanılmak üzere 4 milyon SMart kart vardır. Bu kartların önemli bir özelliği de taklit edilemeyecek olmalarıdır. Fransa otomatik bankacılık sahasında gelişmiş bir ülkedir. Fransa'da 90 yılı itibarıyla 34 milyonun üzerinde nakit kart kullanılmaktadır (45).

Avrupa da elektronik bankacılık alanında çalışan firmalar (Mastercard/Eurocard, Eurocheque, Visa int., American Express ve Diners int. gibi) elektronik işlemler için yetki verilmesi, düzenlenmesi ve takası konularında dünya çapında alt yapı oluşturan "Netuss" şirketleridir.

(44)Alparslan, a.g.e., s.59.

(45)Bayraktar, a.g.e., s.79.

Parekende alış-verişlerde Avrupa'da borç kartı kullanımı gittikçe yaygınlaşırken. Amerika'da büyük parakende mağazaları bankalara karşı gelmekte finansal hizmetlerin kontrolünü ellerine almaktadırlar. Aynı çatışma Avrupa'da perakendeciler ve takas bankaları arasında devam etmektedir (46).

ÜLKE ÖDEME SİSTEMLERİNDE KREDİ KARTI KULLANIMI

ÜLKE	KART SAYISI	KART İŞLEM HACMİ (\$)	KARTLI ÖDEME LERİN TOPLAM ÖDEMELERDEKİ % ORANI
Belçika	1 Milyon	40.6 Milyon	5.49
Kanada	25 Milyon	676 Milyon	23.50
Almanya	2 Milyon	38 Milyon	0.60
İtalya	2.4. Milyon	12.5. Milyon	0.90
Japonya	---	211.9 Milyon	5.80
İsveç	4 Milyon	15 Milyon	2.07
İsviçre	2.2. Milyon	9.2. Milyon	3.00
İngiltere	34.5. Milyon	592 Milyon	11
A.B.D.	341 Milyon	91 Milyar	15.30

KAYNAK: Bankacılıkta Ödeme Sistemlerinin Otomasyonu Elektronik Fon Transfer Sistemleri, İstanbul; Türkiye Bankalar Birliği Yayını, Yayın No:162, Mayıs 1990, s.11.

2. KISIM. KREDİ KARTLARININ ÇEŞİTLİ AÇILARIN SİNİFLANDIRILMASI

2.1. Sisteme Katılanların Sayısına Göre Sınıflandırma

Bu tür sınıflandırmada kredi kartını çıkaran kurumun oluşum biçiminden yola çıkılmıştır. Bu sınıflandırma bir

(46) "Nakit Para Kullanmayan Bir Avrupa'ya Doğru", Görüş, İstanbul; TUSİAD Yayını, (9 Eylül 1989), ss.27-28.

yandan kredi kartının gelişimini göstermekte, öte yandan da hukuki nitelendirmede de kolaylık sağlamaktadır (47).

Bu sınıflandırma sisteme katılanların sayısına göre 3 gruba ayrılmıştır

- 1-iki taraflı sistem
- 2-Üç taraflı sistem
- 3-Karma sistem

2.1.1.iki Taraflı Sistem

Bu sistemde ayırıcı özellik, kartı çıkaran kişinin malı satan kişi oluşudur. iki taraflı sistemde bir mal satan ve aynı zamanda müşterilerine kredili alışveriş yapma olanağı sağlamak amacıyla kart veren ticari işletme ve müşteri olmak üzere iki taraf vardır.

Pratikte basit kart, satıcı kredi kartı (seller-credit card), işletmeye özgü kredi kartı olarak nitelendirilen bu kartlar GICER ve WELLER tarafından "iç kart (Inter-Unternehmenseigener) diye adlandırılmaktadır (48).

Kimi şirketler cirolarını arttırmak, müşterilerine ve kendilerine kolaylık sağlamak, piyasada rekabet imkanlarını arttırmak ya da pazardaki paylarını korumak amacıyla müşterilerine servis kartları da denilen bu kredi kartlarını çıkartmışlardır.

iki taraflı sistem kredi kartlarının anayurdu sayılan A.B.D. mağazalar ve benzin istasyonlarından sonra telefon şirketleri, seyahat işletmeleri ve otomobil

(47)Teoman, a.g.e., s.41.

(48)Teoman, a.g.e., s.42.

kiralama şirketleri tarafından benimsenmiştir ve bugün yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Görülmektedir ki bu kart gerçek anlamda kredi kartı sistemi oluşturmamaktadır. Çünkü, ticari işletme bu kartı kullandırtmadan da müşterilerine taksitle mal satabilmektedir.

Bu ilişkiyi açıklayıcı somut bir örnek olarak bir çok kuruluşun (İGS, Benetton, Beymen, Levis...) verdiği kredi kartlarından biri olan Metropol Çarşı Kredi kartı gösterilebilir. BU kart kuruluşun sahibi Dibaş Spor ve Giyim Eşyaları Sanayi ve Tic. A.Ş. tarafından verilmektedir.

Burada cari hesap sözleşmesi kartı çıkaran Dibaş Spor ve Giyim Eşyaları Sanayi ve Tic. A.Ş. (ki bu aynı zamanda satıcı şirkettir) ile alıcı arasında imzalanır. Kart ediniminden sonra alıcı bu kart ile şirketten belli süre ve limit dahilinde kredili alışveriş yapma olanağı elde eder.

Burada kredili alışveriş yalnızca kartın alındığı Metropol Çarşı Mağazalarından yapılabilmektedir. Dolayısıyla araya bir banka ya da bağımsız örgütü bulunan bir kredi kartı kurumu gibi herhangi bir üçüncü kişinin girmediği tüm bu ve benzer kredi kartı uygulamalarına iki taraflı sistem denilmektedir.

2.1.2.Üç Taraflı Sistem

Kredi kartının ABD'deki ilk ortaya çıktığı yıllarda sınırlı kullanım nedeniyle ortaya çıkan problemler yüzünden, kart konusunda araştırmalar, geliştirici çalışmalar yapılmıştır. İlk uygulama

örneklerinin sınırlı kullanıma elverişli olması kredi kartı çıkaran kurumları daha yaygın bir model arayışına itmiştir.

Bunun sonucu iki taraflı sistemden farklı olarak müşteriye karşı ediniminin bizzat kredi kartını çıkaran kurum ya da kendisine organik yönden bağlı bir görevli tarafından değil üçüncü bir kişi tarafından yerine getirildiği "üç taraflı sistem" geliştirilmiştir. Üç taraflı sistemde kredi kartını çıkaran ticari işletmenin bizzat kendisi değil, bu konuda özel olarak kurulmuş kredi kartı ortaklıkları ya da bankalardır. Üç taraflı sistemde kredi kartı aracılığı ile yapılacak ödemeleri kabul edeceğini açıklayan, tüm üye işyerlerinde kullanılabilir. Üye işyeri kredi kartını çıkartan kuruma karşı kartını taşıyan müşterilere kredili mal satma ya da hizmet sunma yükümlülüğüne girmiştir. Bu sistemde kart hamili müşteri yerine onun borçlandığı tutarı kartı çıkaran kurum, üye işyerine öder. Kartı çıkaran kurum ödediği tutarı daha sonra hamilinden tahsil eder.

Üç taraflı kredi kartı sisteminde bir tarafı kredi kartı kuruluşu, bir tarafı kartı taşıyan üye diğer bir tarafı kartı kabul eden üye işyeri oluşturur. Bu üç taraflı sistemi iki taraflı sistemden ayıran özelliktir. Bu üçlü arasında kredi kartının işlevi basit olarak şu şekildedir (49);

-Üye işyerinden kart hamili alışverişini yapar, hesap pusulasını imzalar, faturasını alır, gider.

(49)Sengel Erk, "Kredi Kartı Nasıl Çalışır?" Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (12-19 Mayıs 1991), s.21.

-Üye işyeri bu hesap pusulasını ilgili kredi kartı kuruluşundan (anlaşmalı komisyonunu düştükten sonra) kalan miktarı tahsil eder.

-Kredi kartını çıkaran kurum bu hesap pusulasına dayanarak ilgili üyesini borçlandırır.

-Üye kredi kartı firmasınca tanınan vade sonunda borcunu kapatır.

Üç taraflı sistem kendi içinde

1-Basit (saf)

2-Genişletilmiş (özellikli)

olarak ikiye ayrılır. Bir kart değişik bir kaç banka tarafından çıkarılabilmektedir. Her banka bir yandan kendisince, öte yandan da başka bankalar tarafından çıkarılan ayrı kartla yapılan alışverişlere ilişkin harcama belgelerini üye işyerine ödemek zorundadır.

Bir bankanın kendi çıkardığı kartla yapılan bir alışverişe ilişkin harcama belgesi ödemesi üç taraflı sistemin basit (saf) bölümü diye nitelendirilmektedir.

Öte yandan hamil kartını bir başka bankadan almışsa, bu kez sözü edilen banka sisteminin 4. tarafı olarak karşımıza çıkar. Harcama belgesini ödeyen banka bu durumda ödediği tutarı ancak aynı kartı çıkaran diğer bankadan ister. Çünkü kart hamili ile kendisi arasında hiçbir hukuki bağ, sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır. Bu da üç taraflı sistemde genişletilmiş (özellikli) bölüm olarak nitelendirilebilir.

2.1.3.Karma Sistem

"Genişletilmiş iki taraflı" olarak da adlandırılan bu sistemde kredi kartı hamili kartını kendisine veren işletmenin yanısıra diğer bazı işletmelerde de kullanabilir. Yapılan işbirliği sayesinde kart hamilleri diledikleri ticari kuruluşlardan peşin para ödemeksizin gereksinimlerini karşılayabilirler. Karma sistemin en büyük özelliği sistemde birden fazla kart ve birden fazla kart kabul eden çok işletmenin mevcut olmasıdır.

Hamil karma sistemde elinde bulunan kredi kartını kartı aldığı kurum/işletme dışında genellikle aynı faaliyet alanında hizmet veren kurum veya işletmelerde de kullandığında burada kredi kartını kabul eden diğer işletmeler üçlü kredi kartı sisteminde olduğu gibi üye işyeri pozisyonundadır. Dolayısıyla hamilin kredi kartı ile harcamalarını yaptığı kurum harcama bedelini kredi kartı hamilinden değil, kredi kartını çıkaran kurumdan tahsil eder. Karma sistemin hamil açısından en önemli yararı hamilin kredi kartını kendisine veren işletmenin yanısıra diğer işletmelerde de kullanma olanağı sağlamasıdır. Ayrıca bir bankadan kredi kartı çıkarttıran hamil, kredi kartını veren bankanın yanısıra diğer bankalardan da nakit para çekme imkenine sahiptir (50).

Konuyu açıklayıcı örnek olarak havayolu taşımacılığı yapan Universal Air Travel Plan (UATP) adlı şirket tarafından çıkarılan Air Travel Card'ı verebiliriz.

(50)"Kredi Kartlarında işbirliği", Cumhuriyet, 17 Mayıs 1992, s.5.

Bu kuruluşa dünyadaki tüm havayolları şirketleri dahil olmuşlardır. Bu işbirliği sayesinde kart hamilleri diledikleri havayolu şirketinden peşin para ödemeksizin bilet alma olanağına kavuşmuşlardır. Şirketlerin havayolu ulaşım kartları birbirinden farklıdır. Yolcu bilet alırken kendisine kart veren şirketin kartına kullanırsa, iki taraflı kredi kartı ilişkisi oluşur. Buna karşılık yolcu Air Travel Card'ı ibraz ederse ilgili şirket bu kartı da kabul eder, burada üye işyeri konumuna girer. Çünkü şirket o bilet bedelini yolcudan değil, yolcuya kredi kartına veren havayolu şirketinden talep ve tahsil edecektir. Karma sistem en yoğun işlevde uygulanmaktadır.

Karma sisteme dayalı kredi kartları ya aynı bölgede ya da aynı branşta kullanılabilen kartlardır. Bunun gibi bizzat mal satan ya da hizmet sunan işletme değil, fakat onu kiralayın şirket tarafından çıkarılan kredi kartları da vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bu kart türünün uygulaması azdır.

2.2.Çözüğü İşlevin Ücreti Yönünden Sınıflandırma

Bu sınıflandırma Keller tarafından yapılmıştır. Keller'e göre kredi kartı sadece tek başına ödeme aracı ya da sadece tek başına kredi işlevine sahip değildir. Anlaşıl-
rın kredi kartı türleri, bu iki işlevi de bünyelerinde taşırlar. Keller sınıflandırmasında bu işlevlerden hangisinin ağır bastığını dikkate alarak, buna göre kredi kartlarını iki gruba ayırmıştır (51).

(51) Tecman, a.g.e., s.46.

2.2.1. Kredili Kredi Kartları

Bu kartlar kredi sağlama amacı ağır basan kartlardır. Bu kartlara "müşteri kartı" ya da "tüketim kredi kartları" da denilebilir. Kredi kartı çıkaran kurumun amacı kart hamiline kredili mal satmak olduğunda müşterilerine verdikleri karta "müşteri kartı" denir. Anılan kartlar dar anlamda kredi kartları olup daha çok tüketim amaçlı küçük kredilerin açılmasına hizmet ederler. Bu kartlara "tüketim kartları" da denilmektedir.

Bu tür kartlar, ödeme aracı olarak kullanılırken ayrıca kart hamiline belirli bir kredi sağlar. Kart hamili borçlanışta tutarın belirli bir bölümünü puşin ödeyerek, kalan bölümlerini tahsil edebilir. Kredi kartları kart hamillerine ilgili banka şubelerinden nakit çekme olanağı da sağlar.

Özellikle bazı bankalar tarafından bu tür kartların kullanılmasına için sahip olanlar bulunmaktadır. Buradaki diğer bankaların temel işlevlerinden olan para alım-satım işlemlerindeki risk dağıtımını gerçekleştirirler. Şöyle ki bankalar halktan belirli bir süreli depozitoları mevcuatları karşılığında anaçlım dağıtımında yüksek fiyans ve korulaşları kredi gelbini vermektedirler. Ancak burada varlık oldukları kredilerin riskler bakımında bazı risklerle karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemli olanları verilecek kredilerin belirli bir süre vade bğılme dağıtım gelbide verilmesidir. Bu gelir ödememe riskini azaltır. Kredilerle ilgili olarak "risk dağıtım sistemi" ile kredi kartı kullanılarak bankalar

halkten topladıkları paraları yine ihtiyacı olan diğer müşterilere satma imkanına kavuşmuştur.

2.2.2.Masraf Kartları

Bu kartlar ödeme aracı olma niteliği ağır basan kartlardır. Bu tür kartlar "borçlandırıcı" ya da "borç yükleyici" kredi kartları olarak da adlandırılmaktadır (52).

Bu tür kartlarda kredilendirme olanağı yoktur. Kart sahibi yaptığı harcamaların bedelinin tamamını kendisine gönderilen ekstrede belirtilen son ödeme tarihinde ödemek zorundadır. Bununla birlikte uygulamada bazı kuruluşlar bu tür kartlara da kredili ödeme olanağı sağlamaktadırlar (53).

Özellikle mağazalar tarafından çıkarılan kartlar bu türdendir. Bu kartlar kart hamiline peşin para ödemeksizin alışveriş olanağı sağlar. Alışveriş bedeli ise ekstrede belirlenen tarihte ödenir. Son dönemdeki uygulamalarda ise bu tür kredi kartlarıyla yapılan harcama tutarları kart hamilinin isteği üzerine belirli bir kısmının peşin ödenmesi kaydıyla bir faiz karşılığı ile taksitlendirilmektedir.

2.3.Kredi Kartlarının Kullanılış Yeri ve Kullanıcılara Göre Sınıflandırılması

Bu şekilde sınıflandırıldığında kredi kartları 3

(52)Teoman, a.g.e., s.47.

(53)"Kredi Kartlarının Hassas Noktaları", Panorama, Sayı:20, (12-19 Mayıs 1991), s.11.

grupta incelenmektedir (54),

1-Standart kartlar

2-Gold Kartlar

3-Business Kartlar

2.3.1.Standart Kartlar

Standart kartlara örnek olarak Visa Classic, Eurocard/Master Card Classic'i verebiliriz. Bu kartların sadece yurt içinde geçerli ve sadece yurt dışında geçerli veya hem yurt içinde hem de yurtdışında geçerli olan türleri mevcuttur.

2.3.2.Gold Kartlar

Gold Kartlara örnek olarak Visa Premier, Eurocard/MasterCard Gold'u verebiliriz. Gold Kartlar standart kartlara nazaran, kart hamiline daha çok imkan ve kullanım alanı sağlar. Gold kart hamilleri kredi kartını veren banka veya mali kuruluşun sağladığı olanaklardan (fiyat indirimi, yüksek miktarlı, kaza sigortası, seyahat sırasında valizlerin sigortalanması, rezervasyonlarda öncelik vb.) ücretsiz yararlanma hakkını elde ederler(54).

2.3.3.Business Kartlar

Bu kartlar daha çok çalışanlara şirketleri adına harcama yapabilmeleri amacıyla çıkartılmış kredi kartlarıdır. Yurt içi ve yurt dışında geçerli olanlar

(54)Muharrem Samur, "Kredi Kartlarının Hesap ilişkileri ve Muhasebeleştirilmesi", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe-Finansman Anabilim dalı), 1992, ss.35-36.

(55)Müslim Karaman, "Çağdaş Ödeme Aracı Kredi Kartı", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (Nisan 1991), s.9.

olarak ikiye ayrılırlar. Türkiye'de Master Card/Euro Card lisansı ile çıkartılmış Business kartlar mevcuttur.

2.4.Sözleşme Sorumluluğunun Sujelerine Göre Sınıflandırma

Kredi kartı kurumundan kart alan hamil, kartı kullandığında önceden kabul etmiş olduğu her türlü sorumluluk altına girer. Bunun yanısıra kart hamili kendi isteğiyle diğer bir kişiye kendi kredi kartına ek olarak bir kart verilmesini isteyebilir. Bu kart hamili bireysel bir kişi olabileceği gibi, şirketler gibi tüzel kişilikler de olabilir.

Bu yönden kredi kartları aşağıdaki sınıflandırmalara ayrılabilirler (56).

2.4.1.Bireysel Kartlar / Firma Kartları

Bireysel kredi kartının hamili gerçek kişidir. Bu kişi kartla yapmış olduğu harcamalardan direkt olarak sorumlu olduğu için bu tür kartlara özel kredi kartları da denilebilir.

Firma kartları özellikle iş amacıyla seyahat eden işadamlarına, firma üst düzey yöneticilerine ve pazarlama elemanlarına hitap eden kartlardır. Yapılan harcamalardan firma tek başına sorumludur. Kart hesabı firma adına açılmıştır. Ama istenirse firmada görevli gerçek bir kişinin adına da düzelenabilir.

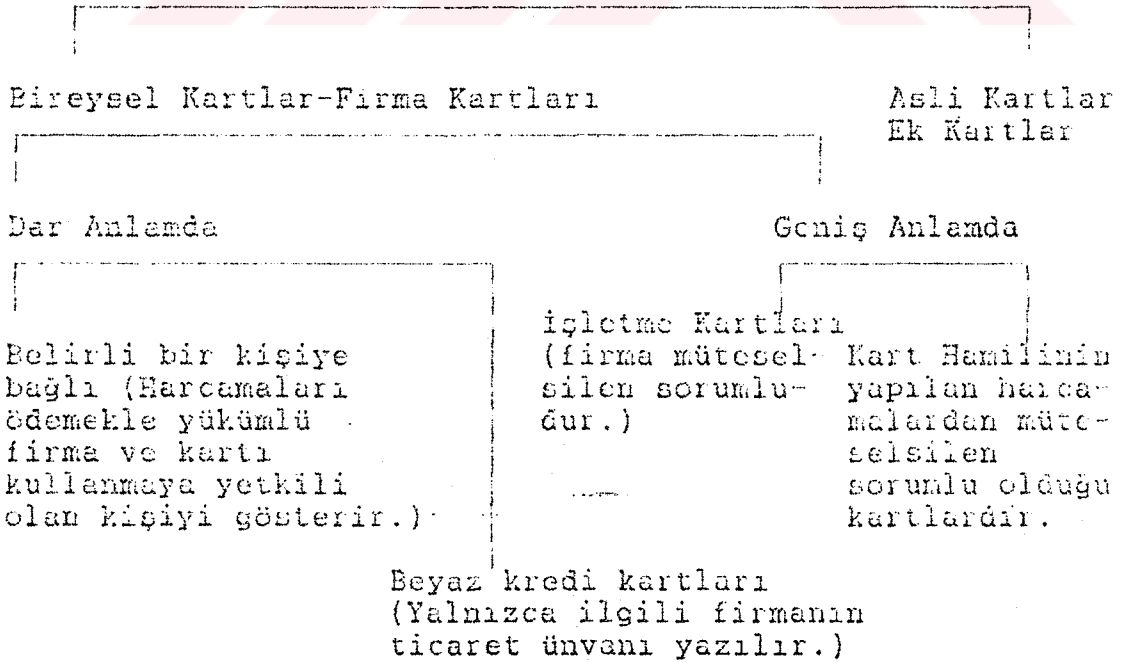
Bu kartların yanısıra kredi kartı şirketleri

yıllık geliri belli bir düzeyin üzerinde olanlar için genelde harcama limiti sınırsız olan "gold" ve "premier" kartları çıkartmaktadırlar. Bu kartla hamile Overdraft yapabilme, yurt içi ve yurt dışında büyük tutarlarda nakit çekme imkanı sağlarlar. Diğer kartlarda olduğu gibi hamillerden yıllık kart yenileme ücreti alınmaktadır.

2.4.2.Asli Kartlar / Ek Kartlar

Kart hamili kartını alırken kendi isteğiyle eşine veya yakınına ek kart düzenlenmesini talep edebilir. Bu kart hamile hesap numarası üzerinden düzenlenir. Ek kart hamili yapılan tüm harcamalardan zincirleme sorumlu tutulabilir. Ama öncelikle asıl kart hamili yani "asli kart sahibi" sorumlu olduğundan kredi kartı kurumu sadece kart sahibinin mali durumunu incelemeyi yeterli bulmaktadır.

Sözleşme Sorumluluğunun Şuellerine göre Kredi Kartları

2.5.Kredi Kartını Çıkaran Kurumun Gelir Kaynağına Göre Sınıflandırma

Gelir kaynağı diğer bir deyişle kredi kartını çıkaran kurumun harcamalarına karşılama ve kazanç sağlama yönünde kredi kartları ikiye ayrılmıştır (57).

2.5.1.Mal veya Hizmet Sunumuna Göre;

Bu kartlar bizzat büyük mağazalar tarafından çıkarılırlar. İşletmeler kredi kartı verirken amacı müşteriye kendine sürekli olarak bağlamaktır. Ayrıca işletme müşteriye peşin para ile alışveriş yapmanın getireceği sakıncalardan da kurtarır. Kredi kartıyla alışverişinde müşteriye işletmede indirim yapılmamaktadır, ama müşteri diğer kartlarda olduğu gibi yıllık kart ödentisi ödeme yükümlülüğünde de değildir.

İşletmenin bizzat kendisi tarafından çıkarıldığı bu kartlar müşteriye kredili mal ya da hizmet alma olanağı tanımıştır. Tabii mağazaların kredi limitleri ve faizler ile ilgili kuralları büyük farklılık göstermektedir.

Bu tür kart ihraç eden mağazaların güzel bir örneği İngiltere'de Marks and Spencer mağazasıdır. Marks ve Spencer 1975 Mayıs ayından ülke çapında bir kredi kartı uygulaması başlatmış ve o yılın ilk yarısında yarım milyondan fazla mağaza kartı ihraç etmiştir. Ülkemizde ise Beymen firmasının çıkarmış olduğu kart mağaza kartlarına örnektir.

2.5.2.Kredi Kartı Sisteminden Kazanç Sağlama Amacıyla

2.5.2.1.Banka Kredi Kartları

Banka kredi kartlarının "kartın bir ödeme aracı olarak kullanılabilmesi" ve "kart hamiline önceden belirlenmiş limitler dahilinde kısa vadeli kredi kullanma olanağı sağlanması" şeklinde iki ana işlevi vardır. Bu tür kredi kartlarına sahip hamil kartını, ödemelerinde kullanabilir ve aylık borç bakiyelerinin % 10'unu peşin ödedikten sonra geri kalan tutarı taksitler halinde de ödeyebilir. Banka tarafından kart hamili müşteriye açılan kredi (revolving credit) oluşturur, yani ilgiliye tanınan sınır içinde hesabında yeterli para bulunmasa dahi alışveriş yapabilme olanağı sağlar. Yine tanınan sınır içinde hesabında yeterli para bulunması dahi alışveriş yapabilme olanağı sağlar. Bunun yanı sıra yine tanınan sınır içinde "borç" bakiyesine faiz yürütülmesi kaydıyla hamil kredi de kullanabilir.

Banka belirli günlerde kart hamiline yaptığı alışverişlerin detayını bildiren bir hesap cetveli yollayarak bir önceki aya ait hesabın ödenmesini ister. Hesap cetvelini alan hamil yurtdışında genelde ortalama 25 gün, Türkiye'de ise en fazla 10 gün içinde gecikme faizi kapsamına girmeden borcunun tamamını ödeyebilir, ya da gecikme faiziyle birlikte borcunu gecikmeli öder.

Bankalar kredi kartlarına iki şekilde sunabilirler.

1-Kredi kartı sistemini oluşturan kurumla arasında yaptığı lisans sözleşmesi uyarınca bulunduğu ülkede bu

kartı çıkarıp pazarlama yetkisi alan bankalar hem kendileri hem de diğer bankalarca çıkarılan aynı kartla yapılan alışverişlerin bedellerini üye işyerlerine ödemekle yükümlüdürler. Bu lisans anlaşmasının birden fazla bankayla yapılmasının bir sonucudur. Daha sonra bankalar birbirleri arasında ödemeleri bir takas bürosu aracılığıyla yaparak hesaplarını kapatırlar. Bu tür banka kredi kartları üzerinde hem bankanın kendisinin hem de anlaşmalı olduğu kuruluşun amblemi yer alır.

2-Banka kendi kredi kartını da müşterilerine sunabilir. Bir banka kendi kredi kartını sunmak istediğinde yeterli sayıda işyeri ve o işyerinden alışveriş yapacak yeterli sayıda müşteri kitlesi oluşturmak zorundadır. Banka kredi kartı uygulamalarının maliyeti, hitap edilen kitlenin büyüklüğüne göre değişmesine rağmen tecrübe ve tanıtım gibi faktörlerin kredi kartı kullanımının başarıya ulaşmasında önemli etkileri vardır.

Bu nedenle Dünya'da kredi kartı ihraç eden kuruluşların sayısı azalmış ve piyasa önemli ölçüde yoğunlaşmıştır. Günümüzde Visa ve Master Card en yaygın kullanıma olan kartlardır (58).

Bankaların lisans anlaşmaları yoluyla kart ihraç etmelerinin yarar ve zararları vardır. Bu yolla sağlanan yararlar şöyle özetlenebilir;

(58)Bireysel Bankacılık Seminer Notları, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, (Kasım 1989), s.56.

Bankalar, lisans anlaşmalı olarak çıkarttıkları kartları pazarlama, işlem yapma ve tanıtma gibi faaliyetlerinde anlaşmalı olduğu kuruluştan yardım görürler. Bu durumda maliyetleri kendi kredi kartlarına çıkarma maliyetlerinden daha düşüktür. Kartın isminin tanınmış ve birçok işyerince kabul edilir olması hem müşteriler hem de işyerleri için çekici hale gelmektedir.

Bu yolla kart çıkarmanın sakıncalı taraflarından biri bir bankanın aynı kartı çıkaran diğer bankaların satış belgelerini de kabul etmek zorunda olması ve bankanın kendi kimliğini bir ölçüde yitirmesidir.

Bankalar, kooperatif anlaşmaları yoluyla da kredi kartı ihraç edebilirler. Bu anlaşmaya göre her banka kendi kredi kartını çıkarır, kendi tanıtımı kendisi yapar ve işyeriyle kendisi anlaşır. Ancak, başka bir banka grubu bilgisayar ve muhasebe imkanlarına bu bankalara sağlar. Üye bankalar, bu hizmetler karşılığında belli ücret öderler. Sistem küçük bankaların da kredi kartı hizmetleri sunmalarına maliyetleri yönünden yardımcı olur.

Bankaların kredi kartı alanına girme nedenlerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır.

Kredi kartlarıyla bankalar müşterilerine sundukları hizmet çeşidini arttırırken yeni müşterileri de bankalarına çekerler. Kredi kartı hizmeti sunarken bankanın diğer hizmetleri de tanıtılmış olur. Bankalar bu yolla karlı bir alan sağlamış olurlar. Böyle bankalar gelişmelerin arkasında kalmayarak EFT yolunda da ilerlerler. Ayrıca tipik bir oligopol piyasası özelliği

gösteren bankacılık sektöründe rakiplerin çıkarttığı ürünlerin benzerlerini çıkartma zorunluluğu da bazı bankaların kart işine girmelerine neden olan önemli bir unsurdur (59).

2.5.2.2.Evrensel Kredi Kartları

Evrensel kredi kartlarında belirlenen harcama limitleri diğer kartlara göre çok daha yüksektir. Evrensel kredi kartlarını çıkaran kurumların kart hâmine bunları taksitle ödeme olanağı tanımadıklarını ve borcun vadesinde yerine getirilmemesi durumunda ana paranın yanısıra cezai şartı da içeren faiz talep etmektedirler.

Bu tür kredi kartlarına çıkaran kurumlar hamillerin alışveriş masraflarından diğer kredi kartlarına oranla daha fazla komisyon gelirleri sağlarlar.

Özetle evrensel kredi kartları ülkesel ve parasal sınırlara büyük ölçüde tabii olmayan kartlardır.

2.5.2.3.Karma Nitelikli Kredi Kartları

Bazı kredi kartları ise evrensel kredi kartı niteliğini taşımakla birlikte, hamillerine bir kısım harcamalarını taksitle ödeme olanağı da verirler. Bu da banka kartlarının özelliklerinden olduğu için bu tarz kartlar karma nitelikli olarak adlandırılmaktadır. Örneğin; Almanya'daki American Express Card hamilleri uçak biletlerine ilişkin harcamalardan kaynaklanan borçlarını aylık % 1 faiz ve 3, 6 ya da 12 aylık taksitlerle ödeyebilirler.

Diğer bir örnek olarak American Express tarafından çıkarılan hem ödeme aracı olma hem de kredi sağlama işlevlerini birlikte bünyesinde toplayan Gold Card'ı verebiliriz. Buna karşılık Alman Diner's Clup kartı herhangi bir kredilendirme olanağı sağlamadığı için, saf evrensel kart niteliğindedir (60).

2.6.Kart Hamiline Sunulan Hizmete Göre Sınıflandırma

Kredi kartları, kart hamiline işletme tarafından sunulan hizmetlere göre de farklı biçimde adlandırılabilirler. Örneğin, mağazaların çıkarttıkları kart "mağaza kredi kartı" diye nitelendirilirken, bir otomobil kiralama şirketince verilen kart "otomobil kredi kartı" olarak nitelendirilmektedir. Bu açıdan ikili ayırım yapılabilir.

2.6.1.Gezi ve Dinlenme Kartları

Bu tür kredi kartlarının öncüsü Dinere Clup kartıdır. Anılan kartlar hamiline belirli bir konuda peşin para vermek zorunluluğu olmaksızın alışveriş yapabilme olanağı sağlayan kartlar olarak nitelendirilmektedir.

Bu kartları kullananlar kendilerine aylık ekstre (hesap cetveli) geldiğinde belirli bir süre sonunda borçlarını kapatmak zorundadırlar. Bu nedenle bu tür kartlar tam anlamıyla kredi kartı değil de borçlandırma kartı olarak adlandırılmaktadır. Borçlandırma kartları, hamiline nakit avans ve harcamaları için önceden belirlenen ödeme süresinin sonuna kadar faizsiz kredi kullanma olanağı sağlar.

(60)Ömer Teoman, Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, İstanbul; İktisat Pankası Eğitim Yayını, Yayın No:12, 1989, s.54.

Bu tür kartlara sahip olmak için yıllık bir ücret ödemek gereklidir. Kartların aylık harcama limiti yoktur. Daha çok iş ve seyahat amaçlı kullanılır.

2.6.2.Evrensel Kredi Kartları

Bu tür kredi kartları değişik hizmet sunan ya da mal satan çok sayıda işyerinde, kartı farklı ülkelerde dahi kabul edilen, Visa, Diners Clup, Mastercard, American Express gibi kartlardır

3.KISIM.KREDİ KARTI YÖNETİMİ, TARAFLARI-BASVURU VE ÇALIŞMA ŞEKLİ

3.1.Kredi Kartı Yönetimi

Yönetim; birbirinden farklı, ama birbirini tamamlayan ve faaliyet içinde tamamen kaynaşmış halde bulunan çeşitli alanlarda insanlar arası işbirliği sağlama ve bir amaca doğru yürütme faaliyet ve gayretleri toplamadır (61).

Yönetim için genel olarak "herhangi bir organizasyonda hedeflere ulaşabilme amacıyla yapılan planlama, örgütleme, yönlendirme, eşgüdümleme, denetleme, güdüleme, haberleşme, karar verme ve araştırma-geliştirme gibi çalışmaların tümünü kapsayan bir işlev bütünüdür." şeklinde kapsamlı bir tanım verilebilir.

Organizasyon oluşturulurken iş bölümü yapılması ve işlerin belirli bir ölçüde göre gruplandırılmasının önemi çok büyüktür. İş gruplamasında amaç, yetki ve sorumlulukların kesin olarak birbirinden ayrıldıkları iş kümeleri

(61)Philippe de Wott, İşletme ve Yönetim, Çeviren; Süheyl Gürbaşkan, İstanbul; Reklam Yayınları, 1977, s.29.

meydana getirmektedir. İş kümelerinin amacı, amaçlara etkin ve verimli biçimde ulaşılmasını sağlamaktadır.

Organizasyon yapılarını göstermenin geleneksel yolu organizasyon şemaları çizmekle olur. Organizasyon şeması bize yapının bir resmini vermektedir. Şema organizasyonu bir bütün olarak görmemizi, organizasyonun tamamlayıcı parçalarını ve bu çeşitli parçalar arasındaki karşılıklı ilişkileri daha iyi anlamamızı sağlayan bir araçtır. Organizasyon şemasının bir amacı da örgütte yetki, kuvvet, hesap verme ve sorumluluğun yapısını göstermektedir (62).

Kredi kartı kuruluşlarında "bankalar" arasında örgütsel faaliyetleri "işletmenin fonksiyonlarına göre bölümlere ayırma", en çok ve yaygın biçimde kullanılan yöntemdir. Yapılan tüm işletme faaliyetleri fayda yaratmak amacıyla dönük olduğu için mal veya hizmet üretimi, bunların pazarlanması, üretim için hammadde, yedek parça ve malzeme tedariki, tüm faaliyetlerin getirdiği parayı bulma yani finansman, işletmenin hesap ve kayıtlarının tutulması, yani muhasebe tipik departmanlar olarak fonksiyonlara göre bölümlere ayrılmış organizasyonda görülmektedir. Organizasyon şemalarında terimler işletme branşına strateji ve politikasına göre farklılıklar göstermektedir. Terim değişikliklerinin bir diğer nedeni de temel faaliyetlerin önlemlerinin kuruluşlara göre değişik olmasıdır (63).

(62)Herbert G.Hicks, Örgütlerin Yönetimi, Çeviren;O.Tekok-B.Aytek, B.Bumin, Ankara; Turhan Kitabevi, 1979, ss.333-334.

(63)Erol Eren, Yönetim ve Organizasyon, İstanbul; İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, Yayın No:401, 1993, s.127.

işlevsel bölümlere ayırmanın en önemli yararı işletmenin temel işlevlerini güç ve prestijinin üst düzey yöneticileri tarafından savunulmasına olanak sağlamasıdır. Bu tür bölümlendirme sorumluluk çizgisini keskinleştirir, örgütsel etkinlik ve verimliliği yükseltir. Anılan yararlar yanısıra personel arası koordinasyon kopukluğuna neden olan işlevsel bölümlere ayırma, sorumluluğu artan üst yönetimin de zorlanmasına ve yüksek risk altına girmesine neden olmaktadır.

Kredi kartı kuruluşları arasında standart bir organizasyon yapısı bulunmamakla birlikte organizasyon şemaları benzerlik taşımaktadır.

Örnek organizasyon şeması olarak alınan T.Vakıflar Bankası Yapısal Organizasyon (64) şeması (Bkz.Sayfa 56) kuruluşteki kredi kartı yönetimi yapısını açıklamaktadır.

Organizasyon şeması yetkinin, kuvvetin ve hesap vermenin, akışını sağlayan kanalları ve yolları temsil eder (65). Yetki ve kuvvet şemada yukarıdan aşağıya doğru olduğu halde, hesap verme aşağıdan yukarıya doğrudur.

Genel Müdürlük;Örgütlenme, bir işletmedeki her üyenin kendisinden beklenen işin tanımını ile üyeler arasındaki ilişkilerin, işletmenin amacına en uygun biçimde birlikte ulaşımı gerektirir (66).

(64)Yapısal Organizasyon; Örgütlerin dikey ve yatay kuruluşunu gösterir. Kimlerin kime bağlı olduğu ve kimden emir aldıkları bu şemalardan kolaylıkla görülebilir. /Bkz. Nuri Tortop ve E.Günay İşbir, Yönetim Bilimi, Ankara; Olguç Matbaası, [t.y.], s.89.

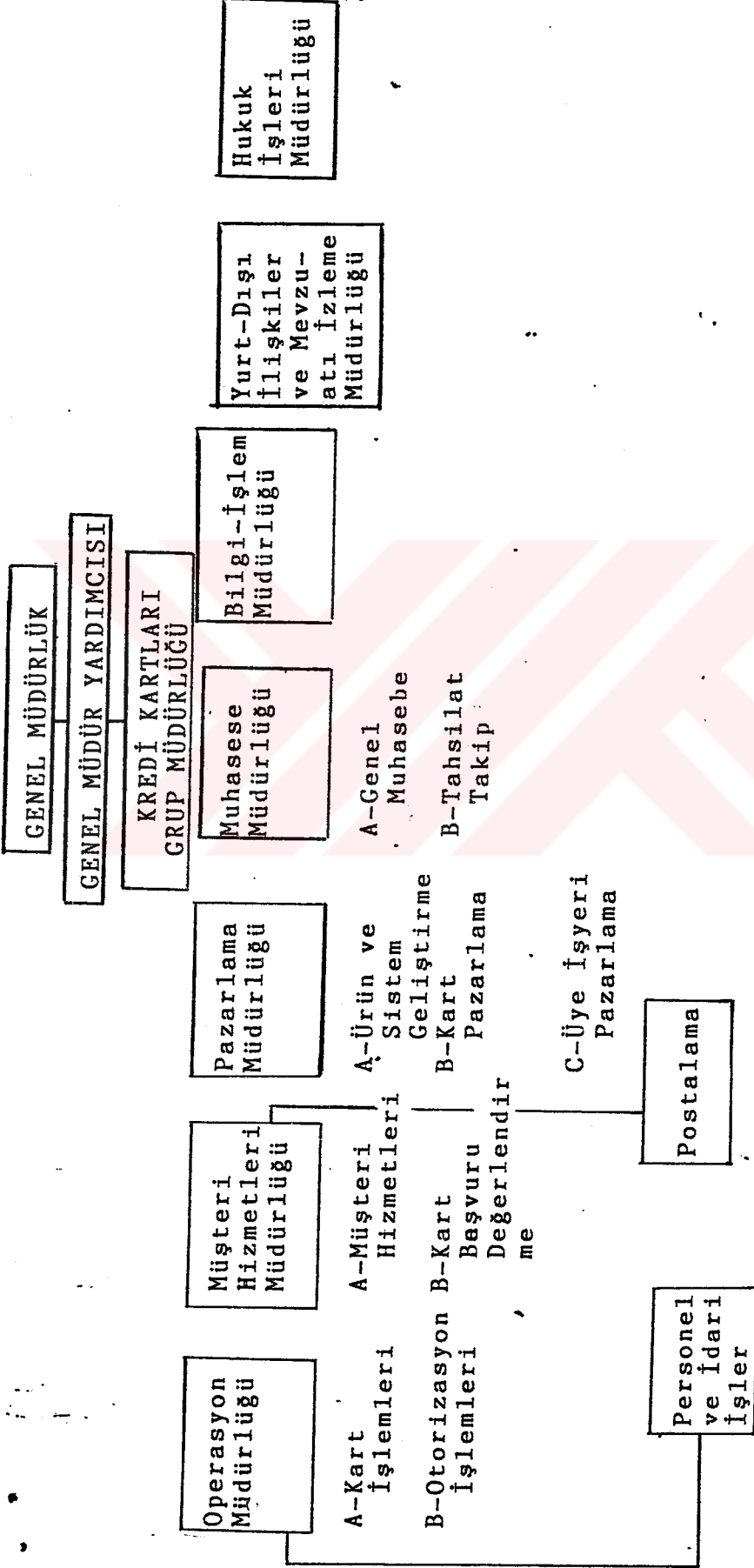
(65)Ricks, a.g.e., s.334.

(66)Alwin Brown, Organization, a Formulation of Principle, Hibbert Printing Company, NewYork, [t.y.], s.233.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI T.A.O KREDİ KARTLARI YÖNETİMİ

56

YAPISAL ORGANİZASYON ŞEMASI

Kaynak : Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. Kredi Kartları Müdür Yrd.
Sinan Dölerslan
Kredi Kartları Mevzuatı, Vakıfbank Eğitim Müdürlüğü Yayını, 1995, ss.8-9.

Türkiye Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü, organizasyon genel yapısı içinde tüm birimlerde, örgütlenmeyi sağlayan ana komuta merkezidir. Tüm karar ve kumanda hakkı bu birimde toplanmıştır. Alt birimlerden alınan rapor ve veriler ışığında örgüt komuta edilir, yönlendirilir.

Kredi Kartları Grup Müdürlüğü; Genel Müdürlüğe bağlı olarak organizasyonun genel sevk ve idaresinden sorumlu bölümdür. Bölümün başı, karar ve kumanda hakkı yani yetkinin toplandığı birimdir. Bir organizasyonda yöneticinin yetkisi (a) kendi yetkisi dahilinde karar vermek (b) astların görevlerini tayin etmek (c) astlardan yeterli başarı sağlamasını beklemek ve istemek hakkı olarak belirlenmiştir (67).

Operasyon Müdürlüğü; Kredi Kartları Grup Müdürlüğüne bağlı olarak kredi kartı taleplerinin değerlendirilmesi ve kart basımı, kartın şubelere gönderilmesi, kart iptali, şube değişikliği, kayıp-çalıntı bildirimini, limit ve adres değişiklikleri ile kart hamilleri için üye işyerlerinden ve diğer yurtiçi-yurtdışı bankalardan gelen otorizasyon (provizyon) taleplerini karşılamak ve üye işyerlerinin diğer yurtiçi-yurtdışı banka kredi kartları için otorizasyon taleplerini karşılamak şeklindeki fonksiyonları yerine getiren bölümdür.

Organizasyon şemasında da görüldüğü gibi Personel ve idari işlerde bu müdürlüğe bağlı çalışmaktadır. Personel, bir örgütteki insan kaynağıdır. Bu insan kaynağı

(67) R.C.Davis ve A.C.Filley, Principles of Management, Alexander Hamilton Institute, New York, 1963, s.164.

ile ilgili beşeri ilişkiler, sosyal haklar, iş ve işgören değerlendirilmesi Personel ve İdari İşler Bölümü tarafından üstlenilen sorumluluklar arasındadır. Organizasyon yapısında Personel ve İdari İşler Bölümü yöneticisi, bölümüyle ilgili işlevsel fonksiyonları (68) üstlenmiştir, yalnızca kendini ilgilendiren konularda yaptırım gücüne sahiptir.

Müşteri Hizmetleri Müdürlüğü; Kredi kartı hamillerinin kredi kartlarına kullanırken karşılaştıkları sorunların, hesap bildirim cetveli ile ilgili problemlerin faiz tahakkuku ile ilgili sorulara yanıtlama ve şubelerin çözümü ile kart hamili ve üye işyeri risklerinin izlenmesi ve kontrolü ile ilgili fonksiyonlara sahiptir.

Ayrıca kredi kartı taraflarına gerekli bildirimlerin yapılması sorumluluğu da bu bölüme aittir.

Pazarlama Müdürlüğü;Organizasyonda bu bölüm kredi kartı verilmesi; ürün ve sistem geliştirilmesi, üye işyeri iptali üye işyerlerinin sorunlarına çözümü, üye işyerlerine imprinter, plaket, promasyon malzemelerini verilmesi ve POS ile ilgili sorunların çözümü fonksiyonlarını üstlenmiştir.

(68) Personel Yönetimi Fonksiyonları

Yönetimsel	İşlevsel
a-Planlama	a-İşe alma ve yerleştirme
b-Örgütlenme	b-Eğitim ve geliştirme
c-Yöneltme	c-Uyumlaştırma
d-Koordinasyon	d-Personel ve iş değerlendirme
e-Denetim	e-Ücretlendirme
	f-Sağlık ve güvenlik

/Bkz.Zeyyat Sabuncuoğlu, Personel Yönetimi, İstanbul; Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Yayını, 1991, ss.27-40.

Muhasebe Müdürlüğü; Muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün davranışları sonucu bu kaynaklarda meydana gelen artış veya azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu, ilgili kişi ve kuruluşlara iletme bir bilgi sistemidir (69).

Vakıflar Bankası'nın Kredi Kartları Muhasebe Müdürlüğü kredi kartları grup müdürlüğü'ne bağlı olmak üzere şubelerle ilgili her türlü muhasebe işlemleri ve dekontlaşmaları ile yurtiçi ve yurtdışı bankalarla ilgili muhasebe işlemlerinin tesisi ile ilgili fonksiyonlarına üstlenmiştir.

Bilgi-işlem Müdürlüğü; Bu bölüm kredi kartları ile ilgili bilgi işlem sisteminin Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. merkezi bilgi işlem sistemi (Ebis) ile işbirliği yaparak işletimi, şubelerle üye içerileriyle ve ilgili yurtiçi ve yurtdışı bankalarla iletişiminin bilgi işlem ortamında yapılması, EMM ile bağlantının sağlanması ve geliştirilmesi, her türlü raporlama, kart basım, programların dünya standartlarına uymasını sağlamak ve file transfer işlemleri ile ilgili fonksiyonlara sahiptir.

Yurtdışı ilişkiler ve Mevzuatı İzleme Müdürlüğü; Vakıflar Bankası organizasyon şemasında yer alan bu bölüm, kredi kartları ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı mevzuatı izleme, duyurma, her türlü teknolojik yenilikleri takip etmek, yurtdışı kurum ve kuruluşlarla ilişkileri izleme fonksiyonlarına sahiptir.

(69)Orhan Sevilengül, Genel Muhasebe, Genişletilmiş 2.baskı, Ankara; Savaş Yayınları, 1992, s.9.

Hukuk işleri Müdürlüğü;Kredi kartlarıyla ilgili hukuki işleri izleme, çözümlenmeye yönelik birimdir. Kayıp-çalıntı kartlarla ilgili yargıya intikal eden davaları izlemek, çözümlenmek, ödenmeyen kredi karta borç ve faizlerini tahsil etmek fonksiyonlarına sahiptir.

3.2.Kredi Kartı Tarafları

Kredi kartlarında kart veren kuruluş (genelde banka), mal ve hizmetin satıcısı olan işyeri ve kart hamili olmak üzere üç taraf vardır.

Ekonomik birimler olarak tanımlayabileceğimiz bu üçlü arasında üç ayrı kontrat yapılmaktadır.

1-Ara kontrat;Mal ve hizmetin satıcısı ile kart hamili arasında kontrat.

2-Satıcı ile kart veren kurum (banka) arasında kontrat.

3-Kart hamili ile banka arasındaki kontrat.

3.2.1.Kredi Kartı Aracısı (Kredi Kartı Çıkaran Kuruluşlar)

Kredi kartı aracısı veya kredi kartı çıkaran kuruluşlar kredi kartını çıkararak kurum veya kendi adına kredi kartını pazarlayan, bu uygulamalar ile kredi kartı hamiline kredi kartıyla alışveriş yapma imkanı veya nakit kredisi çekme olanağı sağlayan mali kuruluşlardır

Bu kuruluşlar genelde bankalardır. Çünkü kart sahibinin ödeme garantisinin bir kuruluş tarafından üstlenilmesi gerekir. Burada kart sahibinin ödeme gücünü saptayıp, mevduatları izleyecek kart ödemelerinde hesaptan

doğrudan tahsil yapabilecek en uygun kurum bankalardır.

Bunun yanısıra Diners Clup, American Express gibi banka dışındaki şirketler de bütün dünyada kart veren kuruluşlardır. Bunların yanısıra köklü kuruluşlar da kendi kredi kartlarını çıkartmışlardır. Türkiye'de hızla yaygınlaşmakla birlikte az sayıda kuruluş kendi kredi kartını çıkartmıştır. (Örn.Beymen Clup'ün Beymen Kartı, Mavi Jeans'ın Mavi Kartı gibi) Türkiye'de Anadolu Kredi Kartları Turizm A.Ş.'yi kredi kartı pazarlayan ve en fazla pazar payına sahip olan bir kuruluş olarak örnek gösterilmiştir.

Türkiye'de bankaların büyük sayıda kart ihraç etmeleri son yıllarda gerçekleşmiştir. Önce bankalar kredi kartı konusuna döviz girdisi elde etmeyi sağlayan bir unsur olarak (yabancı kart kullanımıyla) bakarken, daha sonra vadesiz mevduatı artıran ve plasmanların bir bölümünü tüketici kredisi olarak bireylere yayan bir unsur olduğunu da görmüşlerdir (70).

Banka anlaşma yaptığı işyerinden satış üzerinden yüzde olarak hesaplanan bir komisyon alır. Kart verilirken müşteriden kart ücreti alınır (71). Ayrıca yıllık olarakda müşteriden kart yenileme ücreti alınır.

3.2.2.Kredi Kartı Hamili

Kredi kartı sisteminin taraflarından biri olan kredi kartı hamili, kredi kartı sistemlerinden ikili, üçlü ya da karma sistemde kredi kartı kuruluşunun veya aracısı

(70)Orhan Demirdağ, "Bugünün ve Yarının Ödeme Araçları", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (Mart 1991), s.7.

(71)Osman Altuğ, "Kredi Kartları Üzerine Bir İnceleme", İstanbul Ticaret Odası Gazetesi, Sayı:1585, Yıl:32, (10.10.1989)

banka ve kuruluşların çıkartmış oldukları kartlarla, sisteme dahil sözleşmeli üye işyerlerinden peşin para ödemeksizin alışveriş yapma imkanı sağlayan kişilerdir.

Kredi kartı kuruluşu veya aracısı banka ve kuruluşların kart hamilleri yapmış oldukları alışveriş bedellerini belirli bir vade sonunda ödemekte olanlar. Diğer taraftan da yapmış oldukları alışveriş bedellerini vade sonundaki faizlerine katlanmak şartıyla taksitlendirebilirler. Anılan bu imkanlardan yararlanmaları nedeniyle kredi kartı hamilleri kredi kartı kuruluşuna kredi kartı üyelik aidatı olarak belirli bir ücret ödemektedirler.

İlk defa kart verilecek olan müşterilerden alınan kart ücreti üyelik aidatı ve ek kart verileceğindeki kart ücretlerine göre ve bankalara göre değişiklik göstermektedir. Bu ücretler genelde banka tarafından müşteriye gönderilen hesap dökümlerinde yer alır. Kartla belirlenen süresinde herhangi bir ek ücret talep edilmez.

Kart ücretlerinin Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların uyguladığı kart ücret tablosuna örnek olarak aşağıdaki şekilde verilmiştir. (1996 yılı verileridir);

Kart Türleri	İlk Edinme Ücreti	Yenileme Ücreti
VİSA Classic (Yİ)	300.000. TL.	150.000. TL.
VİSA Premier (Yİ)	1.000.000. TL.	500.000. TL.
VİSA Classic (Yİ)	500.000. TL.	250.000. TL.
VİSA Premier (Yİ)	2.000.000. TL.	1.000.000. TL.
MasterCard Classic (Yİ)	300.000. TL.	150.000. TL.
MasterCard Şirket (YD)	1.000.000. TL.	500.000. TL.
MasterCard Gold (YD)	2.000.000. TL.	1.000.000. TL.

Bunun yanısıra kredi kartı isteklisinden istenen gelir düzeyi asgari limiti için kişinin düzenli bir gelire sahip olması ön koşuluyla asgari ücret de yeterli sayılabilmektedir. Tabii kredi limiti de gelir düzeyine göre belirlenecek ve gelir yüksek olduğu sürece yüksek tutulacaktır.

Düzenli gelire sahip olan kişinin gelir durumu yanısıra kefilleri ve ticari güvenilirliği de araştırılır. Bu araştırmalar sonucu bankaca olumlu görülen müşteriden üçüncü adım olarak da kredi kartı bedeli istenir. Bu bedel müşteriden bir defaya mahsus alınır. Daha sonra bu bedel daha düşük olarak müşteriden yenileme ücreti adı altında alınır. Giriş aidatına kredi kartı veren kuruluşa yatırma zorunluluğu yoktur. Kuruluşla teminat anlaşması olan bir bankaya yatırabilir (72).

Kredi kartı hamili için önemli bir konu da kredi kartı kullanmasının maliyetidir. Kart sisteminin çalışmacısının mali yükünün önemli bir payı kart sahibince ödenmektedir. Bu nedenle Dünya'da ve Türkiye'de bankalar kart vermek için güvenilir, gelir sahibi, ödemelerine sadık kişiler arasından kendi ihtiyaçlarına en uygun hizmeti en az fiyata verecek bankayı, banka kartına tercih etmektedirler. Kart sahibi yıllık kart aidatı vadesiz banka hesabındaki mevduatın bankaya bıraktığı gelir ve kredili kart uygulaması için bankaya ödenen faiz gibi unsurlarla kredi kartı sistemini kısmen finanse ettiğini bilerek kendisi için ücret/hizmet oranı en düşük kartı seçmelidir.

Hizmetin değerlendirilmesi iki yönlü olmalıdır. Birincisi kart sahibinin çeşitli sorunlarının çözümü için kartı veren bankadan bekledikleri, ikincisi ve daha önemlisi de, kartın kullanıldığı işyerinde kartın kabul edilmesi, provizyon gibi işlemlerin çabuk ve doğru olarak yapılması kart sahibinin çok zaman harcamadan, nakit ödermiş gibi kısa zamanda mal ve hizmet satın alabilmesidir (73).

Kredi kartı hamili kredi kartını veren banka veya kuruluşun kendisine vermiş olduğu limit dahilinde kredi kullanabilir. Gelir düzeyi yüksek olanlara banka veya kuruluş Gold kart verir, belirli bir düzeyde geliri olan kişilere de Standart kart verilmektedir. Kredi kartı pazarlayan banka veya özel kuruluşlar, kart hamilerine verecekleri, kartlar ve sağlayacakları limitleri onların gelir düzeylerine göre ve ödeme alışkanlığı gibi diğer özelliklerine göre belirlemektedirler.

Normal kişiler yanısıra banka personeline sağlanan aynı gelir grubunda, aynı stabiliteye sahip diğer kişilere göre bankadan daha fazla kredi kullanılması gibi kredi limitleri arasında farklılık mevcuttur. Bankalar yasası banka personeline diğer kart hamilerine göre daha fazla imkan sağlamıştır.

3182 sayılı bankalar kanununun 28. maddesi 1. fıkrasına göre "Bir bankanın vereceği nakdi krediler ve satın alacağı tahvil ve benzeri menkul kıymetlerin tutarı ile teminat mektupları kefaletleri, ciro ve kabuller gibi

gayri nakdi kredilerin toplamı öz kaynakların 20 katını aşamaz." (74). Bu fıkra hükmüne göre bir kişiye verilecek nakti kredi, kredi sayılmakta ve bankalar yasası hükümlerine tabi olmaktadır. Diğer taraftan bankalar yasasınının 41. maddesi 2. fıkrası göre; Bankalar,

a)Yönetim Kurulu başkan ve üyeleri ile genel müdür ve genel müdür yardımcılara, kredi açmaya yetkili diğer mensuplarına ve bunlarla dolaylı kredi kapsamına giren gerçek ve tüzel kişilere,

b)(a)bendinde belirtilenler dışında kalan mensupları ile bunların eş ve velayeti altındaki çocuklara kredi veremez. Aynı maddede bu yasağın istisnasını da düzenlenmiş 42.madde 3. fıkra ve banka personeline maaşlarının üç katı tutarında verilecek kredinin bu yasağın dışında kaldığı belirtilmiştir. Buna göre personeline maaşlarının üç katı tutarında kredi vermek yasaya aykırılık teşkil etmeyecektir.

Özetle bir kişiye kredi kartı vermek o kişiye tanınan limitler dahilinde kredi açmak demektir. Kart sahibi kartıyla mal veya hizmet satın almakta ve kredi kurumu da bu harcamaları finanse etmektedir. Harcamaların finanse edilmesi genellikle 15-30 gün arası olmakta ve bu süre içinde kart sahibi yaptığı harcamaları kredi kurumuna ödemektedir. Temelde, gerçekleşen bu kredi işlemi için o kişiye tanınan kredi limiti kadar kredi onaylanması da gerekmektedir. Bu kredi onaya bankalar kanununun verdiği yetkiler içinde yetkili organ tarafından yapılır. Bankalar

(74)Bankalar Kanunu, Ankara; Türkiye Bankalar Birliği Yayını, El Kitapları Serisi, No:7, 1987, s.45.

kanunu madde 38.2/a fıkrasına göre "Bir banka gerçek ya da tüzel bir kişiye nakit, mal kefalet ve teminat şekil ve mahiyetinde veya herhangi bir şekil ve surette kendi özkaynakları toplamının % 10'undan fazla kredi veremez, kefaletlerini kabul edemez. Bu maddelerin istisnasız DPT olumlu görüşü ile Bakanlıkça % 40'a kadar çıkarılabilir." (Md:38-26 fıkrası) şeklinde düzenlenmiştir.

3.2.3.Üye işyeri

Üye işyeri, kredi kartı hamillerine nakit ödemeksizin kredi kartlarının provizyonunun alınması ve ilgili bedelleri, kredi kartı pazarlayan banka veya kredi kartı kuruluşu ile bunlar adına ödeme anlaşması olan diğer banka veya kuruluşlardan tahsil eden işyeridir. Diğer bir tanımlama ile üye işyeri, kredi kartı sahiplerini alışveriş yapabileceği ve hizmet satın alabileceği sistemdeki herhangi bir banka veya mali kuruluş ile sözleşme imzalamış olan işyerleridir. Bunlar, mağazalar, marketler, otel ve turistik tesisler, restoran vb. yerler gibi değişik türde mal ve hizmet satan işyerleridir.

Kredi kartı sisteminin taraflarından birisi olan üye işyerinin sisteme dahil olunca sağlamaya umduğu en önemli yarar müşteri sayısına arttırmak, yani iş hacmini genişletmektir. Kredi kartlı müşteri alışveriş yaptığı üye işyerinin iş hacmini genişletirken, bu işyerine bağlılığı artacaktır. Ayrıca düzenli bir satış üye işyeri için düzenli bir planlama yapmayı ve belirlenen hedeflere kolaylıkla ulaşmayı sağlar. Bununla birlikte üye

işyerlerinin sürekli fazla nakit taşımaları gibi riskleri de kredi kartı sayesinde ortadan kalkmaktadır. Üye işyerleri kredi kartı sistemine dahil olmakla, kredi kartı sistemine dahil olmayan diğer işyerlerine göre daha avantajlı bir konumdadır. Çünkü kredi kartı sistemine dahil üye işyerleri seçilirken ciddi bir eleme yapıldığından, bu işyerlerinin saygınlık ve kolayca veri toplama ve müşterilerine ulaşma gibi imkanlara da sahiptirler.

Bu nedenlerle Dünyada ve Türkiye'de üye işyerlerinin sayıları kredi kartı sistemine bağlı olarak hızla artmaktadır. Dünya'da 160 ülkede 8 milyon üzerinde işyeri kart kabul ederken 1990 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de 4 bin 157 mağaza, 755 kuyumcu, 600 restoran, 507 otel, 81 seyahat acentası ve 67 gece kulübü olmak üzere toplam 9.658 üye işyeri mevcutken bu rakam 1991 yıllarında 12-13 bin civarına çıkmıştır (75). 1994 yıl sonu itibarıyla Türkiye'de yerli ve yabancı kredi kartlarıyla üye işyerlerinde 23 milyon 716 bin 872 adet işlemin yapıldığı ve bu alışverişlerin toplam tutarının 35 trilyon 128 milyar 321 milyon lira olduğu görülmüştür (76).

Üye işyerleri yukarıda bahsedilen yararlar yanısıra bazı dezavantajlarla da karşılaşmaktadırlar. Bunlardan en önemlisi üye işyerlerinin kredi kartı pazarlayan ya da çıkaran kuruluşlarla yapmış oldukları anlaşmalar gereği onlara ödedikleri komisyonlardır. Özellikle üye işyeri küçük veya orta ölçekli bir işletme olduğunda gelirinin önemli bir kısmını komisyon olarak

(75)Rauf Baycal, "Kredi Kartlarında Interpol Takibi", Ekonomist Dergisi, (17 Mart 1991), s.41.

(76)"Plastik Paraların Hangisi Avantajlı?", İntermedya Ekonomi, (19.02.1995), s.22.

ödemek durumundadır. Üye işyerinin karlılığı da bu oranda azalmaktadır. Bazı üye işyerleri ödedikleri komisyonları kredi kartı hamillerine yansıtarak, alışveriş sonrası yükümlü oldukları komisyonu da kredi kartı hamilinden istemektedirler. Bu kredi kartı sisteminin gelişmesini engelleyici bir durumdur.

Üye işyerlerinin diğer önemli dezavantajları arasında P.O.S.'lerin yetersizliği nedeniyle kartın ve sahibinin kontrolünün yeterli yapılamaması, provizyon işlemlerinin yapılamaması kartın çalıntı, kayıp olup olmadığının araştırılması işlemlerinin oldukça zaman alması sayılabilir.

Üye işyerleri kredi kartı sisteminin gelişmesi ve yürütülmesinde önemli bir yere sahiptir. Kredi kartı sistemlerinde taraflardan birisi de üye işyerleridir. İkili sistemde kartı çıkaran mal ve hizmeti sunan aynı işyeri olmakta ve kart hamili bu işyerinden alışveriş yapma imkanına sahip bulunmaktadır. Üçlü sistemde ise kredi kartı çıkaran kurumun kredi kartıyla, kart hamillerine alışveriş imkanına kredi kartı kurumuyla aralarında sözleşme imzalayan üye işyeri sağlamaktadır. Görüldüğü gibi, kredi kartı sisteminin çalışmasını sağlayan en önemli unsur üye işyerleridir.

Üye işyerleri kredi kartı sisteminin gelişmesi ve yürütülmesinde önemli bir yere sahiptir. Kredi kartı sistemlerinde taraflardan birisi de üye işyerleridir. İkili sistemde kartı çıkaran mal ve hizmeti sunan aynı işyeri olmakta ve kart hamili bu işyerinden alışveriş

yapma imkanına sahip bulunmaktadır. Üçlü sistemde, ise kredi kartı çıkaran kurumun kredi kartıyla, kart hamillerine alışveriş imkanını, kredi kartı kurumuyla aralarında sözleşme imzalayan üye işyeri sağlamaktadır. Görülüyor ki, kredi kartı sisteminin çalışmasını sağlayan en önemli unsur üye işyerleridir.

Üye işyeri anlaşması yapılırken iş yerine beraber götürülecek form ve tanıtım mazemeleri aşağıda belirtilmiştir.

- a-Üye işyeri sözleşmesi (5 adet)
- b-Satış belgesi (Yaklaşık 20 adet)
- c-Üye işyeri tanıtım kartı
- d-Mağaza camına yapıştırılacak sticker (2 adet)

3.3.Kredi Kartı Çalışma Şekli

3.3.1.Başvuru Şekli ve Kartın Verilme Şartları

Kredi kartı talebinde bulunan kişi öncelikle ilgili kurumdan kredi kartı başvuru formu (sözleşme) alır, doldurup imzalar ve talep edilen kart cinsi başvuru kısmında belirtilir. Daha sonra şubeye doldurulmuş bulunan sözleşme formu verilir. Banka, kart almak üzere yapılan başvuruları değerlendirme ve kart verilme süresini re'sen tayin eder. Değerlendirme sonucu kart verip vermekte serbestir. Ayrıca kart verilmesini uygun bulmadığında başvuran kişiye sebep ve mazeret göstermek ve bildirmek sorumluluğu da taşınmaz.

Banka, kart verdiği kişilerin ekkart taleplerini karşılamak zorunda değildir. Şirket kartlarına ekkart verilmez. Şirket kart müracaatları her kart talebi için

ayrı bir kredi kartı sözleşmesi düzenlenerek yapılır.

Kredi kartı sahibi olmak için, bir hamilde bulunması gereken şartlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir. Bankalar tarafından kredi kartı verilirken kart hamillerinde;

-Resit ve imza atabilen gerçek kişi olmaları, ayrıca medeni haklarını kullanım ehliyetine haiz olması,

-Seçkin, güvenilir, risk yaratmayacak, protestoya maruz kalmamış, karşılıksız çek keşide etmek gibi olumsuz yönleri bulunmayan, moralitesi yüksek kişiler olmaları,

-Haklarında olumlu istihbaratların olması,

-Düzenli bir gelire sahip olduğunu belgeleyebilmesi,

-Yabancılar için Türkiye'de çalışma ve oturma iznine sahip olmak,

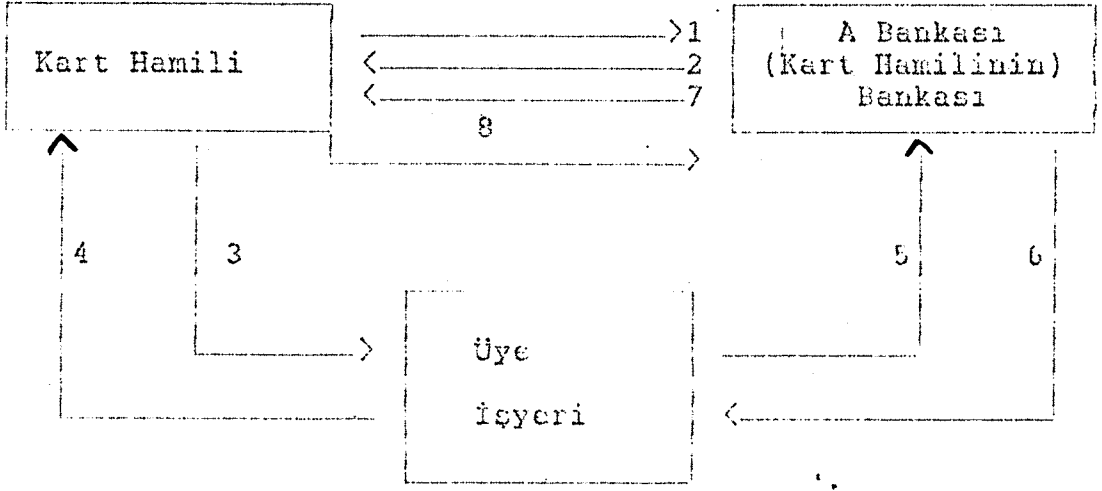
-Gelir durumu, ticari ahlakı ve kefiller yönünden yeterli görülmesi şartları aranmaktadır.

3.3.2.Çalışma Şekli

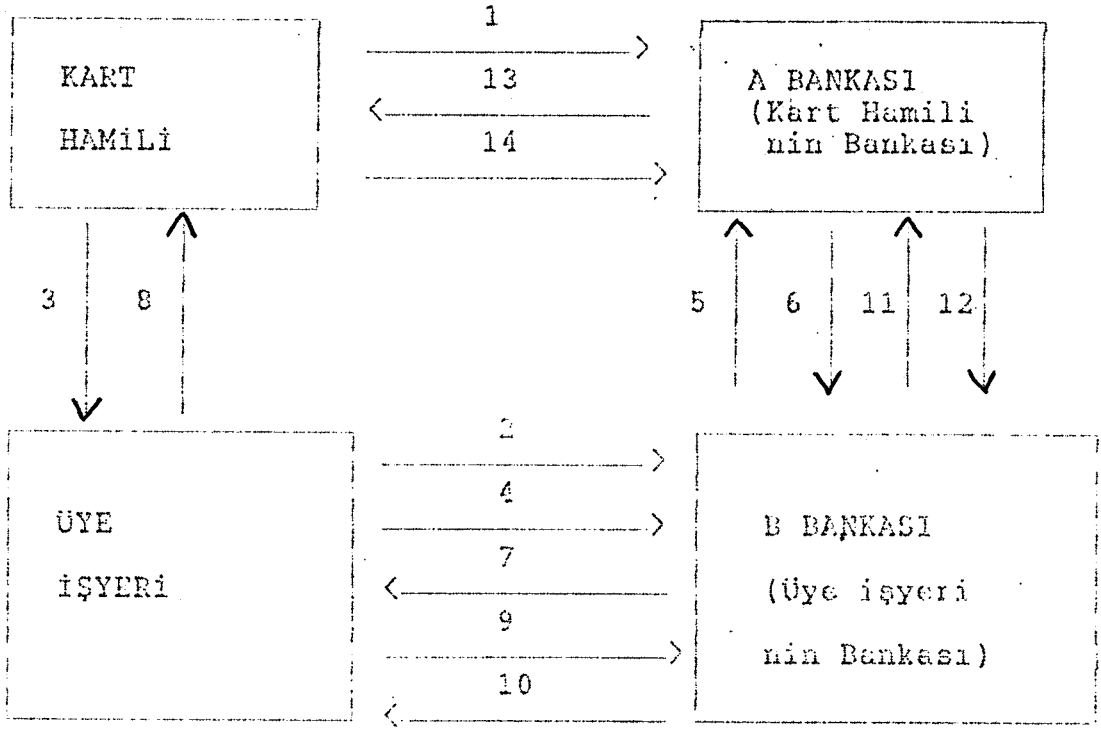
Kredi kartlarının çalışma şekli iki durumda incelenmiştir;

1-Kart hamili ve üye işyerinin bankasının aynı olması durumu.

2-Kart hamili ve üye işyerinin bankasının farklı olması durumu.

- 1.Kredi kartı isteklisi bankasına (A) başvurur.
- 2.Banka kredi kartı talebini inceleyerek uygun gördüğü takdirde hamiline kartı verir.
- 3-Kart hamili üye işyerinde alışveriş yapar ve ödemede kredi kartını ibraz eder.
- 4.Üye işyeri yapılan alışveriş karşılığında satış belgesini düzenler bir nüshasını da kart hamiline verir.
- 5.Üye işyeri satış belgesinin diğer nüshasını daha önce anlaşma yapmış olduğu bankaya götürür. Ödeme yapılmasını talep eder.
- 6.Banka satış belgesini şekil ve şartları yönünden inceler ve uygun bulursa ödeme yapar.
- 7-Banka kart hamiline satış belgesi tutarını ve ödenmesi gereken vadeyi gösteren harcama belgesini gönderir.
- 8.Vade tarihinde kart hamili borcunu bankaya öder.

1. Kredi kartı isteklisi bankasına (A Bankası) başvurur ve talebi uygun bulursa kredi kartı verilir.

2- Satışlarında kredi kartı kabul etmek isteyen işyeri bankasına (B Bankası) başvurur ve talebi uygun bulursa kendisiyle üyelik sözleşmesi yapılır. Söz konusu işyeri B Bankasının üye işyeri olur.

3. Kart hamili üye işyerinde yaptığı alışverişte kartını ibraz eder.

4- Üye işyeri kredi kartını kontrol eder, provizyon alınması gereken durumda bankasını (B) arar.

5- B Bankası kart hamiline kartı veren bankayı (A) arayarak provizyon vermesini ister.

A Bankası provizyon vermezse, B Bankası durumu üye işyerine bildirir ve satış işlemi için kredi kartı kabul edilmez.

6-A Bankası B Bankasına provizyon verir.

7-B Bankası Provizyonu Üye işyerine bildirir.

8-üye işyeri satış belgesini düzenler ve üzerine provizyon numarasını yazarak bir nüshasını kart hamiline verir.

9-Üye işyeri satış belgesinin bir nüshasını bankasına (B) ibraz eder.

10-B Bankası gerekli kontrolleri yapar ve komisyonunu düşerek üye işyerine ödemede bulunur.

11-B Bankası satış tutarını A Bankasına ibraz eder.

12-A Bankası satış tutarını B Bankasına öder.

13-A Bankası kart hamiline yaptığı harcama tutarını ve ödeme tarihini gösteren harcama belgesini gönderir.

14-Vaade tarihinde kart hamili A Bankasına ödeme yapar.

ikinci Bölüm

KREDİ KARTLARININ HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ VE KREDİ KARTLARININ EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1. KISIM. KREDİ KARTLARININ HUKUKİ AÇIDAN İNCELENMESİ

1.1. Tarafların Yükümlülükleri ve Hakları

1.1.1. Kredi Kartını Çıkaran Kuruluş Açısından

Kredi kartı çıkaran kurumlar bu hizmetlerinde dolayı bazı yükümlülükler altına girmektedirler. Bunlar;

- Harcama belgesinin tutarını ödemek,
- Sistemin işleyişiyle ilgili araç ve gereçleri sağlamak,
- Kart hakilinin kredi özgeçmişini denetlemek,
- Kayıp, çalıntı ve yasadışı kartların listesini göndermek,
- Trovizyon hizmeti sunmak olarak sayılabilir.

Yine kredi kartı çıkaran kurumların bu hizmetlerinden dolayı sahip olduğu hakları da,

- Giriş ödentisi ve yıllık ödenti talep etme hakkı,
 - Üye işyerlerinden alınan imprinter ya da basılan harcama belgesi bedelini isteme hakkı,
 - Komisyon alma hakkı,
 - Ödenen harcama belgesinin içerdiği tutarı geri isteme hakkı,
 - Diğer haklar
- olarak sayabiliriz.

Kredi kartı çıkaran kurumun yukarıda anılan hak ve

yükümlülüklerinin doğabilmesi için üye işyerinin hamilin kartını geçerliliği yönünden incelemiş ve harcama belgesini usulüne uygun olarak doldurup, imzalatmış olması gerekmektedir. Zira B.K.md.13/1'e göre yazılı şekle bağlı kılınmış sözleşmelerde, borç altına giren tarafın ve tarafların metni imzalaması gerekir. Yine B.K. md.14/1'e göre imza borç altına giren kimsenin el yazısıyla bütün metnin benimsendiğini gösterecek şekilde, metnin altına atılmalıdır (77).

Yükümlülükler:

-Harcama belgesi tutarını ödemek,

Kart hamili herhangi bir üye işyerinde kredi kartını kullanıp harcama belgesini imzaladıktan sonra kredi kartını çıkaran kurum gerek işe üye işyeri ile yaptığı gerekse kart hamili ile imzaladığı sözleşme uyarınca hamilin kredi kartı aracılığı ile yaptığı harcamaları üye işyerine ödemek zorundadır.

Kredi kartı hamilinin harcama belgesini imzalaması bir ödeme talimatı niteliğindedir ve sözleşmenin diğer bir tarafı olan kredi kartı çıkaran kuruluş, üye işyerine ödemeyi yapar. Eğer kart hamili harcama belgesini imzaladığı sırada medeni haklarını kullanma ehliyetinden yoksunsa veya kart bir üçüncü kişi tarafından kullanılıyorsa ortada geçerli olan bir ödeme talimatı yoktur.

-Sistemin işleyişiyle ilgili araç ve gereçleri sağlamak.

(77)Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, Ankara, 1986, ss.22-23

Kredi kartını çıkaran kurumun bir diğer yükümlülüğü de üye işyerine sistemin işleyişi ile ilgili araç ve gereçleri sağlamaktır. Kredi kartı kurumu üye işyerine, başta imprinter aygıtı olmak üzere yeteri kadar harcama belgesi vermek, ayrıca işyerinin vitrinine kredi kartının kabul edildiğini göstermek amacıyla asılan yapışkanlı tanıtıcı amblemleri teslim etmekle yükümlüdür (78).

-Kart hamilinin kredi değerliliğini denetlemek,

Kredi kartını çıkaran kurum gerek kartın ilk kez düzenlenmesi sırasında, gerekse daha sonra kart hamilinin kredi değerliliğini denetlemek zorundadır.

Kredi kartını çıkaran kurum kendisinden kart talep eden kişinin mali durumunu, başta çalıştığı yer olmak üzere, hesabının bulunduğu bankalardan, kefil olarak gösterdiği kişilerden araştırarak sonuca varır. Kartın ilk kez düzenlenmesi sırasında yapılan bu araştırma daha sonra zaman zaman sürdürülmek durumundadır. Amaç kredi kartını çıkaran kurumun kart hamiline karşı korunmasıdır.

Kartın kullanılma süreci içinde yapılan denetimle sonucu hamilin ödemelerini zamanında yaptığı anlaşılırsa kart yenilenir aksi takdirde sözleşme fesh edilir ve yeni kart istemi yerine getirilmeyecektir.

-Kayıp-Çalıntı ve yasaklanmış kartlar listesini göndermek

Kredi kartını çıkaran kurum kart hamilleri tarafından kendisine kaybedildiği ya da çaldırıldığı bildirilen

kartlar ile bizzat kendisince kullanılması yasaklanan kartları gösteren bir liste düzenleyerek tüm üye işyerlerine göndermek zorundadır. Bu listelere "kayıp-çalıntı ve yasaklanmış kart listeleri" kara listeler ya da "BUL" (Birleşik Uyarı Listesi) denir. Üye işyeri kendisine kartı ibraz eden hamilin bu listede yer alıp almadığını kontrol etmek ve kendilerine ibraz edilen geçersiz kartları alıkoymak yükümlülüğü altına girmiş olur. "BUL" listelerinin üye işyerlerine ya elden imza karşılığı teslimi ya da teleks, faks gibi araçlarla gönderilmesi daha emin ve yerinde olacaktır. Bu listeler her 14 günde bir gönderilmektedir.

-Provizyon hizmeti sunmak

Kart hamillerinin üye işyerlerinden yaptıkları alışverişler için maksimum bir limitleri vardır. Bu limitin aşılması durumunda üye işyerleri kartı veren kuruma durumu telefonla bildirmek ve provizyon almak zorundadır. Kredi kartı kurumu ilgili hamil için provizyonu onaylar veya reddeder. Provizyonu onaylayan kredi kartı kurumu bunu üye işyerine bir kod numarası ile bildirir ve üye işyerinde bu kod numarasını hamilin imzalayacağı harcama belgesi üzerine yazmak zorundadır.

Hakları:

-Giriş ödentisi ve yıllık ödenti talep etme hakkı,

Kredi kartını çıkaran kuruluş kart hamilinden sisteme ilk dahil olurken bir giriş ödentisi sonraki dönemlerde de bir yıllık ödenti alır. Bu yıllık ödenti çoğu kuruluşta "üyelik aidatı" ya da "kart yenileme bedeli" olarak

almaktadır (79). Yıllık ödenti tutarı kredi kartı veren kuruluş tarafından belirlenir ve sözleşmede ödentinin artış hakkı kuruluş tarafından saklı tutulur. Kredi kartı kurumu yıllık ödenti sistemi işleyişi ile ilgili harcamaların bir bölümünü karşılamak üzere tahsil eder. Bu ödenti hamil kartına kullanmamış dahi olsa kendine gönderilen kartı kabul ettiği takdirde ödemek zorundadır. Yıllık ödenti hamile gönderilen ilk hesap özetinde gösterilir ve harcamalar için öngörülen olağan süre içinde ödenmesi talep edilir. Kart hamili kart yenileme isteğini kartın son kullanma tarihinden önce kuruluşa yazılı olarak bildirmelidir. Kart iptal isteminde aynı şekilde yazılı olarak bildirmelidir.

-Üye işyerlerinden alınan imprinter ya da basılan harcama belgesi bedelini isteme hakkı,

Kredi kartı sisteminin ilk uygulamasında kartı çıkaran kuruluşlar, üye işyerlerinden imprinter'in ya da bastırıldıkları harcama belgelerinin bedellerini de talep etmişlerdir. Bugün bu tür uygulamalara rastlanılmamaktadır.

-Komisyon alma hakkı,

Kredi kartını çıkaran kurumun üye işyeri ile yaptığı sözleşmeden kaynaklanan en önemli hakkı komisyon istemektir. Üye işyeri kart hamillerinden topladığı harcama belgesini ibraz ettiğinde kredi kartını çıkaran kurum kendisine bunların toplam itibari değerini ödemez ve bunun belirli bir tutarını kendisinde alıkoymaz. Bu tutar

(79)Kredi kartı Başvuru Formaları, Akbank, Emlak Bankası, Vakıflar Bankası

harcama belgeleri toplamının önceden yüzde olarak belirlenen bir bölümüdür. "CUSTODİS" kredi kartını çıkaran kurumun aldığı komisyonu, kart hamilinin ödememe rizikosunun (insoluenzrisiko) üstlenilmesinin bir karşılığı olarak görmektedir. Komisyon kredi kartı kurumunun gördüğü hizmetin bedeli olarak da yorumlanabilir. Bu TTK md.22'de "Tacir olan veya olmayan bir kimseye, ticari işletmesiyle ilgili bir iş veya hizmet görmüş olan tacir uygun bir ücret isteyebilir. Bundan başka verdiği avanslar veya yaptığı masraflar için ödeme tarihinden itibaren faize hak kazanır."(80) şeklinde yer almıştır.

Kredi kartı kurumu faaliyetini başarı ile yürüttüğü ve daha fazla sayıda kart hamilini sisteme dahil ettiği takdirde, daha çok kişi üye işyerinden alışveriş yapacak bu da cironun, dolayısı ile kazancın artması sonucunu doğuracaktır. İşte kredi kartı kurumu üye işyerinin kazancındaki artış payını komisyon aracılığı ile almaktadır.

Alınan komisyonların oranı kredi kartını çıkaran kuruluşlara ya da bir kuruluş içindeki faaliyetlerin konularına göre farklılık gösterir. Kredi kartı kurumu üye işyerinden komisyon tutarını ayrıca tahsil etmez. Bu tutarı üye işyerine ödemesi gereken harcama belgelerinin toplam tutarından indirerek üye işyerine ek nakit ödeme yaparak, tahsil eder.

-Ödenen harcama belgesinin içerdiği tutarı geri isteme hakkı,

(80)Türk Ticaret Kanunu, İstanbul; Halk Matbaası, Kanun No:6762 (Kabul tarihi 29/6/1956), s.11.

Kredi kartını çıkaran kuruluş bazı hallerde üye işyerlerine ödediği harcama belgesi tutarını istinaen geri isteyebilir. Uygulamada kredi kartını çıkaran kuruluşların üye işyerinin hatasından kaynaklanabilecek bu tür aksaklıklara sözleşmede örnekler verdikleri ve gerek daha önce yaptıkları ödemeleri geri istemek ve gerekse henüz ödemesini yapmadıkları işlemleri kabul etmeme hakkını saklı tutmaktadırlar.

Hamilin kredi kartını çıkaran kuruma harcama belgesi tutarını ödemiş ya da eksik ödemiş olması geri istemeye gerekçe oluşturamaz. Bu durumda sistemin yapısı gereği risk kredi kartını çıkaran kuruluşa kalar. Kredi kartını çıkaran kurum geri isteme hakkının geri gelmesi halinde genellikle takas def'ini kullanarak üye işyerinin bir sonraki dönemde ibraz ettiği harcama belgeleri tutarından bunu indirecektir. Burada üye işyerinin doğrudan doğruya hamile başvurma hakkı saklıdır.

-Diğer Hakları:

Kredi kartı çıkaran kurumun diğer hakları içinde kart hamili ile yapılan sözleşme feshi ve kredi kartı iptali hakkı, satıcı şirketin devir ve temlik haklarına sayabiliriz.

Satıcı şirket kredi kartının kullanılmasındaki herhangi bir aksaklıktan, sözleşme hükümlerine aykırı davranışlardan ötürü veya hiçbir sebep göstermeksizin kredi kartını geçerlilik süresi içinde iptal edebilir, geçerlilik süresi dolanları yenilemeyebilir, kullanımını durdurabilir. Satıcı şirket tarafından bu sözleşmenin

feshi alıcı veya ekkart hamilinin fesihten önce sözleşmeden doğmuş yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.

Kredi kartını çıkaran kurumun tek taraflı olarak sözleşmeyi fesh edebilmesi kart hamili açısından bazı sakıncaları sebep olabilmektedir. Eğer kredi kartını çıkaran kurum bütün yükümlülüklerini yerine getiren bir kart hamilini bir iş seyahati nedeniyle kredi kartına güvenerek yanına çek veya fazlaca nakit, almadan yurt dışına çıkması durumunda kredi kartı hamilinin uğrayacağı zarardan da sorumlu tutulabilmektedir. Çünkü kredi kartı hamilinin hiçbir haksız fiili olmadan kartının iptal edilmesi haksızlık kurallarıyla bağdaşmayacağından hamilin böyle bir durumda uğrayacağı zararın kredi kartı çıkaran kurum tarafından tazmin edilmesi gerekir.

1.1.2.Üye İşyerinin Açısından

Kredi kartı çıkaran kurum ile sözleşme yapan üye işyeri bu sözleşme ile ilgili olarak bir takım yükümlülükleri üstlenmektedir. Üye işyerleri, kredi kartı sistemine dahil olurken bu sistemin faaliyetleri ile ilgili satışlarının artması, mevcut müşteri potansiyelini arttırması ve psikolojik olarak da müşterilerin devamlı olarak kendilerinden, alışveriş yapmalarını sağlamak amacını güzmektedirler.

Üye işyeri bu amaçlarını gerçekleştirmek için kredi kartı kurumuyla bir üyelik sözleşmesi yapmaktadır. Dolayısıyla bu sözleşmenin üye işyerine yüklediği bir takım yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Ayrıca

bir takım haklara da sahiptirler.

Üye işyerinin yükümlülükleri arasında

- Kredi kartını kabul etmek
- Kredi kartını çıkaran kuruluşa komisyon ödemek
- "BUL" listelerini kontrol etmek
- Kredi kartının geçerliliği kontrol etmek
- Diğer yükümlülükler sayılabilir

Üye işyerinin hakları ise,

Kredi kartını çıkaran kurumdan harcama belgesi bedellerinin ödenmesi istemek olarak sayılabilir.

- Kredi kartını kabul etmek

Kredi kartı çıkaran kurumla arasında yaptığı anlaşma gereğince üye işyeri kart hamilinin yaptığı alışveriş sonrası peşin ödeme yapmayıp kartını kullandığında ibraz ettiği kartı kabullenmekle yükümlüdür. Zira bunu yaptığı anlaşma ile önceden kabul etmiştir. Aksiini yaparsa doğabilecek hukuki sonuçlara katlanmayı kabul etmiş olur.

- Kredi kartını çıkaran kuruluşa komisyon ödemek,

Üye işyeri yaptığı anlaşma gereğince her kartlı alışverişle ilgili önceden belirlenen bir oranda kartı çıkaran kuruluşa komisyon öder. Bu ödemede nakit olarak değil, kuruluş tarafından kendisine ödenecek (müşterinin alışveriş bedeli) tutar içinden düşürülerek tahsil edilir. Üye işyeri başlangıçta yaptığı anlaşma ile bu komisyonu ödemeyi kabul ve taahhüt etmiştir. Ödenecek komisyon tutarlarının toplam tutarı üye işyerinin bir yıl içerisindeki yapmış olduğu toplam ciro tutarı ile belirlenmektedir. Fazla ciro yapan üye işyerlerinden

alınan komisyon az ciro yapan üye işyerlerine oranla düşüktür. Bu nedenle üye işyerleri az komisyon ödemek için cirolarını arttırmak zorundadırlar.

"BUL" listelerini kontrol etmek

Kredi kartı kuruluşları zaman zaman kayıp, çalıntı ve yasaklanmış kartlarla ilişkin listeler hazırlar ve üye işyerlerine gönderirler. Amaç burada kredi kartı tasarruflarının korunmasıdır. Zira doğabilecek sonuçlar her bir tarafı zarara uğratacaktır. Bu hazırlanan listeyi alan üye işyeri kartla alışverişe gelen her müşterisinin kartını kontrol etmek ve listede yer alan kartı yetkili merci ve güvenlik güçlerine bildirmekle yükümlüdür. Ayrıca hamilinin kredi kartı üzerindeki imzası ile harcama belgesinin üstündeki imzasını karşılaştırmak zorunluluğundadır. Bunun yanı sıra imzacının çok kolay taklit edilebilmesi nedeniyle hamile istendiğinde fotoğraflı bir hüviyet ibraz etme zorunluğunda getirilmiştir (81).

-Kredi kartının geçerliliğini kontrol etmek

Kredi kartının geçerliliğini kontrol yükümlülüğü bir yönden üye işyerinin kredi kartını çıkaran kuruluşa karşı harcama belgelerinin ödenmesini istemek hakkını ileri sürabilmesinin ön koşulunu oluşturur. Böylece kredi kartını çıkaran kuruluşun menfaatlerinin güven altına alınmasına sağlar. Üye işyeri kendisine ibraz edilen kartın dış görünüm yönünden sağlıklı olup olmadığını incelemek ve özellikle geçerlilik süresinin dolup dolmadığını kontrol etmekle yükümlüdür.

(81) İktisat Visa Üye İşyeri Sözleşmesi, m.3
Prestige Card Üye İşyeri Sözleşmesi, m.2

-Diğer yükümlülükler,

Üye işyerleri sözleşmelerin incelenmesi, kredi kartını kabul eden işletmelerin kredi kartı sistemine dahil olduklarını belirten çeşitli tanıtım araçlarına asmak, hamilin limitini ile ilgili belgeleri saklamak işletme konusunun yada işletmenin sahibinin değiştirilmesinden kredi kartını çıkaran kurumu haberdar etmek, ödemenin kısmen nakit kısmen kredi kartı aracılığı ile yapılmasına izin vermemek, teslim edilen imprinter aygıtını özenle korumak, kart hamilinin nakit olarak yaptığı ödemeleri kredi kartını çıkaran kuruma iletmek gibi yükümlülükler üye işyerlerinin diğer yükümlülükleri arasında sayılabilir.

Hakları:

-Kredi kartını çıkaran kurumdan harcama belgesi bedellerinin ödenmesini istemek,

Üye işyerleri, anlaşmalı oldukları kredi kartı kurumu ile sözleşmede de belirtildiği gibi harcama belgesi bedellerinin ödenmesini isteme hakkına sahiptirler. Harcama belgelerinin bedellerinin kredi kartı kurumundan istenebileceği zamanlar sözleşme sırasında belirtilmiştir. Bu zamanlar içerisinde üye işyerleri toplamış oldukları harcama belgelerini belli bir zaman biriktirirler. İster üye oldukları kredi kartı merkezine isterse üye olmadıkları bir kredi kartı merkezine sunabilirler. (Tabii üye oldukları kredi kartı kurumu dışında bir kuruma harcama belgelerini ibraz ettiklerinde borç belgesini alan kredi kartı kurumu, borç belgelerini ait olduğu kredi kartları merkezine sunar ve bundan da belli bir komisyon keser.)

1.1.3.Kart Hamili Açısından

Yükümlülükler;

- Kredi kartı kurumunca belirtilen harcama sınırı ve kart limitine uymak, harcama belgesi tutarını ödemek,
- Giriş aidatı ve kart yenileme ücretini ödemek,
- Kartın süresi dolmasına yakın kredi kartı kurumunu haberdar etmek,
- Kayıp, çalıntı durumunu kredi kartı kurumuna haber vermek,
- Diğer yükümlülükler,

Haklar;

- Kredi kartı hamili kredi kartına istediği yer ve zaman kullanma hakkına sahiptir,
- Kredi kartı hamilinin itiraz hakkı,

Yükümlülükler;

- Kredi kartı kurumunca belirtilen harcama sınırı, kart limitine uymak ve harcama tutarını ödemek,

Kredi kartına çıkaran kurum, kredi kartı başvuru formunu tam olarak dolduran, sözleşmeyi imzalayan ve başvurusu kabul edilen alıcı ya da ekkart hamiline önceden yayın olunan nitelik ve şartlara göre satın alabileceği emtia için kredi limiti tespit eder. Bu limit kartı veren kurumca belirlenir, günün koşullarına göre yükseltilip, azaltılabilir. Bu hak kredi kartı kurumundur ve bu limit sınırını aşana yükümlülüğü de sözleşmeyi imzalayıp bunu kabul etmiş olan kart hamilindedir. Kart hamillerinin bunun yanısıra en önemli yükümlülüğü de borçlu olarak imzaladığı harcama belgesi tutarında ödemektir. Kredi

kartı hamili harcama belgesi tutarını üyelik sözleşmesinde belirtilen ya da daha doğrusu kendisine gönderilen hesap özetinde son ödeme tarihi olarak gösterilen günde kredi kartını çıkaran kuruluşa ödemek zorundadır.

-Giriş aidatı ve kart yenileme ücreti ödemek,

Kart hamili giriş aidatı ve kart yenileme ücreti ödemek yükümlülüğü altına girmiştir. Kredi kartı eline ulaştıktan sonra kartı kullanmasa da kabul etmekle beraber ödeme yükümlülüğü doğar.

-Kartın süresi dolmasına yakın kredi kartı kurumunu haberdar etmek,

Kartın üzerinde yer alan son kullanma tarihi henüz gelmeden kart hamili kredi kartı kurumuna yazılı başvuru ile kart yenileme talebinde bulunmalıdır. Süresi dolan kart kullanılamaz.

Kredi kartları kıymetli evrak sayılmadığı ve çevir yeteneğinden yoksun bulunduğu için hamil onu bir 3. kişiye devredebemeyecektir. Kredi kartı hamili kartına özenle bakmak ve bunu kaybettiği ya da çaldığı takdirde kredi kartını çıkaran kuruluşa derhal haberdar etmekle yükümlüdür. Aksi takdirde kart hamili kredi kartının üçüncü kişilerce veya kendileri tarafından kötüye kullanılmasından da sorumludur. Bu bildirim sonu hamile yeni bir kart verilir ve hamilden belli bir ücret kart yenileme bedeli olarak alınır.

Kart hamili yaptığı sözlü bildirim yanısıra kredi kartı kurumu ya da bir şubeden gidip bizzat kayıp-çalıntı formu doldurarak formu kartı aldığı kuruma ulaştırmalıdır.

Bu form üzerinde tüm bilgiler mevcuttur. BUL listesine bu formdan sonra kaydedilen kartla kullanım gerçekleşse bile yapılan işlemde doğacak tutarı kredi kartı sigortalı olduğu için sigorta şirketi öder.

-Diğer Yükümlülükler,

Kredi kartı hamilinin üye işyeri ile arasındaki ilişkiden kaynaklanan itirazları kredi kartı kurumuna karşı ileri sürmemek yükümlülükleri arasında sayılabilir. Çünkü sistemin yapısı gereği kredi kartı kurumu bağımsızdır. Kredi kartı çıkaran kuruluşun sözü edilen bu bağımsızlık ya da tarafsızlığını sağlanmanın bir yolu da kart hamilinin üye işyerleri ile arasındaki ilişkiden kaynaklanan itirazları kendisine ileri sürmektan yasaklanmadır.

Ayrıca kredi kartı hamilinin diğer yükümlülükleri arasında herhangi bir nedenle doğacak avukatlık ücreti, dava ve icra masraflarını ödemek, kendinin veya kefillerinin bilgi ve adres değişikliklerini yasal ikametgah değişikliklerini kredi kartı kuruluşuna bildirme zorunluluğu ve yükümlülüğü vardır.

Haklar:

-Kredi Kartı hamilinin kredi kartını istediği yer ve zamanda kullanma hakkı

Kredi kartı hamili, elinde bulunan geçerli özelliklerini yitirmemiş bir kredi kartı ile yılın herhangi bir gününde istediği zaman ve yerde kullanım hakkına sahiptir.

-Kredi Kartı Hamilinin İtiraz Hakkı.

Kredi kartı hamilinin kredi kartı kurumuna yaptığı ödemelerle ilgili itiraz hakkına sahiptir. Kredi kartı hamilinin harcamalarına gösteren ve kredi kartı veren kuruluş tarafından kendisine gönderilen hesap ekstresiyle, kendisine bildirilen borç veya alacak kayıtlarına ilişkin haklı saklıdır. Ancak üye itirazlarını ilgili hesap ekstresinin son ödeme tarihinden sonraki 7 iş günü içinde ve yazılı olarak kredi kartı veren kuruma yapmak zorundadır.

1.2.Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması veya Kaybolmasının Hukuki Sonuçları

1.2.1.Kredi Kartı Çıkaran Kuruluş Açısından

Kredi kartını çıkaran kurum olarak bankalar özellikle kredi kartı sisteminin daha iyi işlemesi ve sisteme dahil tarafların bu işlemlerden dolayı bir takım sakıncalarla karşı karşıya kalmaması için bazı önlemler almaktadırlar. Kredi kartı çıkaran kurumlar sistemi oluşturmalarına nedeniyle de bir takım yükümlülüklerle karşılaşmış durumundadırlar. Bunlardan en önemlisi kart hamilinin kartının kaybolması veya çalınması durumunda uğrayacağı zararların asgari düzeye indirilmesi veya ortadan kaldırılması, diğer taraftan kötü niyetli kart hamillerinin kendilerine tanınan limitleri aşarak bir çok üye işyerinden alışveriş yaparak aldığı mallarını bedelle ödemesi gibi riskleri ortadan kaldırarak ait yapı sistemlerini oluşturmakla yükümlüdürler. Ancak, böyle bir çalışma yapıldığında sistemin güvenilirliği ve gerçek kart hamiline gerekse üye işyerine sağladığı faydaların

artmasına neden olacak dolayısıyla kredi kartı kurumu ticari bir iş sayılan kredi kartı sisteminden büyük faydalar sağlayacaktır.

Kredi kartlarının çalınması, kaybolması veya kötü niyetli hamillerinin yapmış oldukları alış-veriş bedellerini ilgili kuruma ödememeleri gibi risklere bakıldığında 1991 yılında Türkiye'de bu sektörde idari takip oranının % 5-6 olduğunu yani 2,7 trilyonluk sektörde 135 milyar 900 milyonluk kısmın idari takibe uğradığı tahmin edilmektedir. Ayrıca idari takibe uğrayanların % 20'sinin kanuni takip ve icraya intikal ettiği belirtilmektedir. Kanuni takibe uğrayan kredi kartı borcu 1991 yılında 27 milyar 100 milyon TL'dir (82). VİSA'nın raporuna göre bu rakam 1993 yılında 76 milyara yükselmiştir (83).

Halen mevcut uygulamada kredi kartlarının kaybolması halinde ortaya çıkan sokakcuların kart sahibi ile kartı kabul eden işyerini ilgilendirdiği vurgulanarak müşterilerinin tüm ilişkilerini izleyemeyeceğini kaydetmektedirler. Öte yandan bazı bankalar, müşterilerine verdikleri kredi kartlarını sigorta ettirmektedirler. Bu sigorta kartın kayboluşunun bankaya bildirilmesinden sonra geçen birkaç günü kapsıyor. Ancak sigortanın kapsamına giren sürenin bitiminden sonra kredi kartını yitiren kişi, bankaya başvuruda bulunması halinde bir takım riskleri de üstlenilmektedir (84);

(82)Rauf Baysal, "Kredi Kartlarında Interpol Takibi", Ekonomist Dergisi, (17/3/1991), s.41.

(83)"Visa Sahteciliğinde Dünya 10'uncusunuz", Hürriyet Gazetesi, 5.02.1995.

(84)Alparslan Sarraf, "Kredi Kartı Sistemi Henüz Rayına Oturmadı", Dünya Gazetesi, 8.5.1991

Kredi kartının çalınması veya kaybolması durumunda anında kredi kartı kurumun (bankanın) ilgili merkezine başvuruda bulunulması gerekmektedir. Uygulamada bazı bankalar başvuruyu sözlü olarak kabul etseler de, diğerleri bu başvurunun yazılı olarak yapılmasına istemektedirler.

Bankalarca üye işyerlerine gönderilen bürleşik uyarı listeleri ayda iki kere yayınlanmaktadır. Bu listede yer alan kart numaraları en az 15 gün önceden bildirim yapılan kartlara ait kartı bulan kişinin bu kartla alışveriş yapması teoride mümkün değildir. Çünkü limit üstü alışverişte tek yapılması gereken EUL'daki numaraları kontrol etmektir. Bu da günde günde değiştirilen bir liste olmadığından risk deşermektedir. Oysa kural olarak her alışverişte resmi bir kimlik gösterme zorunluluğı var. Gerçek müşterinin gerekse üye işyerinin bu konuda ihmalkar tavra, kayıp kartla alışverişi mümkün kılabilir. Ülkemizde kredi kartını çıkaran bankalardan bazıları kayıp ve çalıntı durumunda telefon veya teleksle başvuruda bulunduğı andan itibaren kart sahibinin sorumluluğunun bittiğini, riski kendilerinin üstlendiğini bildiriyorlar. Bazı banka lar da ise kart hamilinin yazılı başvuruda bulunduğundan 5 gün sonra sorumluluğunun bittiğini, bazıları da bildirim anından 24 saat öncesi başlangıç olmak üzere, 9 gün süre ile söz konusu kartla yapılan işlemlerin 10 milyon TL'ye kadar sigorta kapsamına alındığını bildiriyorlar (85).

Kredi kartı kurumları kart hamillerinin kredi

(85) "Kredi Kartlarının Hassas Noktaları", Panorama, Sayı:20, Yıl:4, (12-19 Mayıs 1991), s.14.

kartlarına kaybetmeleri çaldırmaları ve kötü niyetli olarak kullanmasından dolayı büyük risklerle karşı karşıya bulunmaktadır. 1995 yılı itibarıyla piyasada çalıntı ve kayıp kredi kartlarının sayısı 45 bini aşmaktadır. Ayrıca her ay 500-600 kredi kartı da kaybolmaktadır. Bankaların biraraya gelerek oluşturdukları bankalar arası kart merkezi bu riskleri ortadan kaldırmak için bir takım önlemler almaktadır. Bunlardan en önemlisi birleşik uyarı listesi (BUL) adı altında üye işyerlerine gönderilen ve kayıp veya çalıntı kartların numaraların bulunduğu listelerdir. Kanunda, görülen bir eksiklikte kıymetli evrak tanınmada, çek, bono, poliçe, senet tanımlamasının olması, ama satış belgesinin bir tanımı olmamasıdır. Ayrıca kredi kartı çıkaran bankalar için, bankalar kanununun 83. maddesi riskleri azaltmak için kredi kartı hamillerinin değerlendirilmesine engel olmaktadır. Kanunun 83.maddesi "sırların saklanması" konusuna ele alıyor ve müşteri hakkındaki bilgilerin diğer bankalara verilmesini yasaklıyor. Bu durumda sakıncalı kartlara da bildirmek kanunsuz oluyor yani 83.madde sahtekarlık çuyurularını ve kısa vadeli çözümleri de engellenmektedir (86).

Bankalar kanunu 83. maddesinde aynen şöyle denilmektedir. "sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri, bankaya ya da müşterilerine ait sırları bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayan banka mensupları ile diğer görevliler 1 yıla kadar hapis cezası ile 100 bin lira ile 500 bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır. Birinci

(86)Ercüment İşleyen, "15 Bin Kredi Kartı Yok", Milliyet Gazetesi, 23.05.1991.

fıkıradaki yazılı kişiler bu sırları kendileri ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklarlarsa, 6 aydan 2 yıla kadar hapis ve 200 bin liradan 1 milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar" (87).

Bankaların kredi kartı dolayısıyla var olan sistemden dolayı yükledikleri mevcut potansiyel risklerin ortadan kaldırılması bir takım hukuki düzenlemelerin yapılması ve yeterli düzeyde teknolojik sistemlerden yararlanılmasına bağlıdır. Herşeyden önce bugün ülkemizde B.K.M'nin çıkartmış olduğu ve yasakla kredi kartlarının numaralarının belirtildiği birleşik uyarı listesi ondürt günde bir defa çıkarıldığı için bu süre içerisinde de bir takım olumsuzlukların olması muhtemeldir. Dolayısıyla bankalar kredi kartını çıkarırken gerekli satış noktası (P.O.S) terminallerini de oluşturmalıdırlar. P.O.S. terminalleri satış merkezlerinde yer almaktadırlar. Bu terminaller satış personeline ödeme işlemlerinin girdilerinin yapılması ve bu işlemlere ait verilerin işletme merkezine veya banka bilgisayar sistemine iletilmesi için ve aynı zamanda da bu merkezlerden müşterinin banka işlemine ilişkin geri bildirim alabilmek amaçlarıyla kullanılmaktadır. Teknolojik gelişme kredi kartları alanında da ağırlığını hissettirmektedir

Kredi kartlarının gelişiminde yeni kart hizmetlerinin sonucunda halen ilerleme olanağı olduğu ve buna örnek olarak elektronik fon transferlerini ve satış noktasından fon transferlerini göstermenin mümkün olduğu açıktır. EFT ve EFTPOS olanaklarının gelişmesi kredi kartlarının

(87)Ali Sait Yüksel, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, İstanbul, 1986, s.65.

geleceği konusunda oldukça önemli bir etken olacaktır.

EFTPOS sistemleri önceleri müşteriden satıcıya fon transferleri şeklinde düşünülmüşse de artık kredi kartlarının yaygın kullanımında olması nedeniyle EFTPOS sistemlerinin otomatik kredi kartı işlemlerini de kapsayabileceği, böylece elektronik transferlerin kolaylıkla bir kredi kartı hesabına yapılabileceği önem kazanmıştır.

Bahsedilen telekomünikasyon şebekeleriyle kredi kartı hamilinin kredi kartını çıkaran kurum nezdindeki bilgilerine kolayca ulaşılabilecek ve dolayısıyla kayıp çalıntı ve sahtekarlıkla ilgili durumlar önlenecektir. Ayrıca üye işyerlerinde yasaklanan kartlar listesini sürekli tarama gibi külfetleri de ortadan kalkacaktır.

Ayrıca kredi kartı çıkaran kurumların kredi kartı verirken kredi talebinde bulunan müşteriye ait bilgilerin bulunduğu ve durum değerlendirmesinin yapılabildiği veri bankalarına elverişli hale getirilmekte ve kredi kartlarına ait bilgiler bankalarca veya bağımsız kredi kuruluşlarınca genellikle uluslararası veri bankalarında depolanarak gerektiğinde ulaşılabilecek ve kullanılacak şekilde birarada tutulmaktadır. Bu veri bankalarındaki bilgiler, işlemlerin daha kolay ve çabuk yürütülmesinin yanında sahtekarlık veya yetki dışı kullanım gibi problemlerle karşılaşıldığında oldukça faydalı olacaktır.

Ancak bütün bu çalışmaların kuşkusuz kredi kartını çıkaran bankaların riskini azalttığı söylenilse de, diğer taraftan hukuki sorunlar ortaya çıkmaktadır. Öncelikle EFT

sistemlerini etkileyen yasak faktörler vardır. Güvenlik unsuru, bireysel gizlilik ve tüketici yasaları bu sistemin oluşmasını engellemektedirler. Şöyle ki, bu sistemlerle ilgili olarak kart hamilleri hakkında toplanan bilgilerin bir arada tutulmasının üçüncü şahıslara bu bilgilerin daha rahat geçebileceği gibi yasalardan kaynaklanan kuşular sözkonusudur. Onun için öncelikle kredi kartları ve sistemin gerektirdiği belge düzeni ile ilgili bir hukuki düzenleme getirilmeli dolayısıyla da altyapı çalışmalarına önem verilmelidir.

1.2.2.Kredi Kartı Hamili Açısından

Kredi kartı hamili yönünden kredi kartlarının kaybolması veya çalınması durumunda meydana gelecek zararlardan kart hamilinin sorumlu olacağına önceki bölümlerde açıklamıştık. Kredi kartına, çıkaran bankadan böyle bir işlemden dolayı meydana gelecek muhtemel zararlardan kart hamili ve üye işyerini sorumlu tutmaktadırlar.

Kredi kartı hamilleriyle yapmış oldukları sözleşmelerde de bankanın böyle bir olaydan sorumlu tutulmayacağına veya tutulsa da bazı şartların yerine getirilmiş olması koşuluyla bankanın belirli bir oranda sorumluluğa katılacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla kredi kartı hamilinin kredi kartına iyi taşınmasına, saklamasına ve kullanmasını belirtmiş olmaktadır. Yine aynı şekilde kredi kartı hamillerinin kötü niyetle kredi kartını kullanmaları ve kredi kartını çıkaran kurumu zarara sokmaları durumunda banka her ne kadar kanunda kıymetli cvrak olarak tanımlanmasa da ispat vasıtası olarak

kullanılan harcama belgelerine dayanarak hamilden ilgili borç ve zararın tahsili amacıyla idari takip başlatır. Gerekirse icra yoluyla, ilgili borç ve bu borca ilişkin kanuni faizleri almaktadır. Ancak ülkemizde genellikle idari bir takip durumunda kart hamiline gönderilen ve borcunu ödenmesi ile ilgili ihtarlarda kart hamili borcunu ödemektedir. Yine kredi kartı çıkaran bankalar yönünden incelediğimiz kartları kaybolması, çalınması gibi olaylarda günümüzde kart hamili derhal kartın kaybolduğu veya çalındığını yazılı olarak bankaya bildirdiği zaman, bankadan bankaya değişen zaman ve şartlarda sorumluluktan kurtulabilmekte veya kısmi sorumluluk taşımaktadır. Kart hamilinin kredi kartının kaybolması veya herhangi bir sebeple elinden çıkması nedeniyle üye işyerinin de burada bir kusurunun varlığının tesbit edildiği durumlar dışında tamamen sorumlu tutulması gerekir. Aksi taktirde kötü niyetli kart hamilleri sorumluluklarına sınırlandırılması olması nedeniyle sahip olduğu kredi kartlarıyla üye işyerlerinden büyük tutarlarda alış-veriş yaparak kartını bir veya iki gün önce kaybettiğini belirtebilir. Bu durumda özellikle 24 saat öncesi ve sonrasında meydana gelecek zararlardan sorumlu olacağını bildiren bankalar açısından risk artacağından dolayı kart hamilinin kartının kaybolduğunu veya çalındığını bildirdiği andan itibaren sorumlusunun ortadan kaldırılması gerekmektedir.

1.2.3. Üye İşyeri Açısından

Üye işyerlerinin kart hamilinin kartını kaybetmesi, çaldırması veya kötü niyetli olarak kullanılması durumlarında sorumluluğu ancak kredi kartı sisteminin üye

işyerine yüklediği sorumlulukları yerine getirmemiş olmasına bağlıdır. Zira üye işyerleri, kredi kartıyla alış-veriş yapmak isteyen kart hamilinin öncelikle o kartın gerçek sahibi olup olmadığını araştırmalıdır. Daha sonra bu kartın yasaklanmış kartlar listesinde (BUL) yer alıp almadığını kontrol etmelidir. Ayrıca kart hamilinin yapmış olduğu alış-veriş bedelleriyle kendisine tanınan kredi limitlerinin uygun olup olmadığı konusunda kredi kartı kurumundan provizyon almalıdır. Aynı şekilde şüphelendiği kart hamillerini ilgili birimlere kredi kartı numaralarını ve diğer bilgileri de belirterek haberdar ederek alış-veriş yaptırıp yaptırmaması gibi konularda görüş almalıdır. Sayılan bütün bu özellikleri veya bir kaç özelliği yerine getirmeyen üye işyeri kredi kartının kötüye kullanılmış olmasından dolayı ortaya çıkan sakıncalardan sorumlu tutulmaktadır. Ancak bütün bu işlemleri yerine getirmesine rağmen elinde alış-veriş terminalleri (P.O.S.) olmadığı halde bankalararası kart merkezinin çıkartmış olduğu birleşik uyarı listesi (BUL) bültenine de bakarak kontrol etmesine rağmen bu listelerin on dört günde bir yayınlanması nedeniyle bu süreler içerisinde belirtilmeyen yasaklanmış kredi kartlarının kullanılmasına izin vermesi durumunda üye işyeri, meydana gelen zarardan sorumlu tutulamaz. Bu sorumluluk ilgili kredi kartı kuruluşuna ait olacaktır. Kredi kartı hamilin de kartını çaldığına veya kaybettiğini kredi kartı kurumuna bildirmesi durumunda, kredi kartı kurumu sorumlu tutulacaktır.

İşte bu tür olumsuzlukları ortadan kaldırılması amacıyla günümüzde teknolojinin de gelişimiyle kredi

kartları resimli hale getirilmiştir. Kredi kartı üzerine konulan resimler özel olarak ve herhangi bir şekilde değiştirilmeyecek şekilde yerleştirilmektedir. Böylece kartın yalnız ellere düştükten sonra kullanılması imkansızlaşacaktır.

Üye işyerlerinin bu tür olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaması ve her defasında kart hamilinden kimlik sorması nedeniyle ortaya çıkacak yanlış anlaşılmalarda dolayısıyla fotoğraflı kredi kartları gerçek anlamda kredi kartlarının bir prestij ve bir güvenilirlik kaynağı olması özelliğini daha da artıracaktır.

2.KISIM.KREDİ KARTLARININ ÜLKE EKONOMİSİ ÜZERİNDE YARATTIĞI ETKİLER

Ekonominin 1980'li yılların başından itibaren hızla dışarıya açılmaya başlamasıyla birlikte, bankacılık sektöründe de oldukça hızlı gelişmelerin yaşandığı ve kredi kartı sisteminin yaygınlaştığı görülmektedir.

Bankalar zamanla küçük mevduatların da kendileri için önemli olduğunun farkına varmışlardır. Gerçekten de küçük mevduatları ve küçük mevduat sahiplerinin kullandıkları tüketici kredilerinin ödedikleri faizler ile bankalar önemli bir gelir sağlamaktadır.

Bankalara gelir getiren bir kredi türünün de kredi kartları olduğunu belirtmiştik. Günümüzde "plastik para" olarak da nitelendirilen kredi kartlarının ekonomi üzerinde para gibi bazı etkileri de söz konusudur. Genel olarak bu etkileri aşağıdaki başlıklarla sıralayabiliriz.

2.1.Kredi Kartlarının istihdama Etkileri

Ülkede çalışanlarla iş arayanların toplamı işgücü dediğimiz topluluğu meydana getirir. Bu tanımlamaya göre işçiden başka her ne sıfatla olursa olsun hizmet arzedenler kelimenin kapsamı içinde yer almaktadır. Aslında istihdam tabiri bile sadece "çalıştırma" demek olmayıp "hizmetleri alıp kullanmak" anlamına gelen çok geniş kapsamlı bir terimdir. Geçici işsizlik hariç olmak üzere çalışma irade ve kararında olan emek birimlerinin üretime bilgili katılabildiği iktisadi durumlara "istihdam" adı verilir.

Istihdam üretim faktörlerinin üretimde kullanılma anlamını taşır. Bu bağlamda istihdam hizmete hazır emek faktörünün üretimde kullanılmasıdır. Tam istihdam makro düzeyde, toplam işgücü talebinin toplam işgücü arzına eşit olduğu durumdur. Kısmen istihdam (işsizlik) makro düzeyde toplam emek arzının toplam emek talebini aştığı durumdur (88).

Çalışmakta olan ülkelerde yeni teknolojilerin istihdama azaltacağı imajı son derece yaygındır. Aslında her yeni teknoloji yeni iş imkanı doğurarak, istihdama arttırmaktadır. Yalnız yeni teknolojiler her zaman kalifiye ve teknik kişilere ihtiyaç duymaktadır. Bu da vasıfsız kişileri saf dışı bırakmaktadır. Ülkemizde yeni teknoloji olarak nitelendirebileceğimiz kredi kartlarının gelişi bu endüstrinin işlerliğini sürdürecektir. teknik eleman, kalifiye eleman sıkıntısının da gündeme getirmiştir.

(88)Şerafettin Polat, Müfettişlik, Uzmanlık, Kontrolörlük, Kaymakamlık, Ankara; Polat Yayınları, 6.Baskı, Cilt 2, s.679.

Sonuç olarak kredi kartlarının yaygınlaşması istihdamı yani yeni iş alanlarının açılması yoluyla ekonomiyi olumlu yönde etkiler diyebiliriz.

2.1.1.Kredi Kartlarının Teknoloji Üzerine Etkileri

Kredi kartları mekanizmasının sağlıklı bir şekilde hizmet verebilmesi teknolojik olarak kullanılan donanımın yeniliğine ve kullanılabilirliğine bağlıdır, yani başarı teknolojinin gelişimiyle doğru orantılıdır. Sistemde teknoloji sayesinde (elektronik işlem ve iletişim teknolojisi gibi..) çok daha kısa sürede büyük aşamalar elde edilmiştir.

Teknoloji bankalara ve kredi kartı kurumlarına para ve zamandan tasarruf olanağı, pazarlama kolaylıklarını sağlamıştır. Bunun yanısıra üye işyerleri de teknoloji sayesinde daha güvenli ve kazançlı satış yapabilmek imkanı elde etmişlerdir.

Teknoloji sayesinde kartla yapılan ödemeler nakit ve çeklerden daha süratli ve sağlıklı olacak vadeli alımlarda da iki tarafta güvende olacaktır.

2.1.2.Otomasyon Üzerine Etkileri

Tüm plastik kartların yazılım ve bakım işlemleri otomatik olarak gerçekleştirilmelidir. Dörtün kredi kartı merkezleri büyük ve son derece gelişmiş bir otomasyon ağına sahiptirler. Tüm hafta boyunca günün her saati hizmet veren kredi kartları merkezleri gerekli durumlardaki provizyon hizmetleri için otomatik olarak

Londra'da bulunan ana merkezlerle bağılıdır.

Otomasyon sayesinde çalışanlar rutin işlerden kurtulmuş olacak ve koordineli bir çalışma sistemi sağlanmış olacak, iş kazalarında azalma sağlanacaktır. Fakat bu yararlar yanısıra işsizlik artacak, beceri ve konsantrasyon eksikliği meydana çıkacak; çalışanlarda körelmeye sebep olacaktır.

2.1.3.Çalışma Hayatına Etkileri

Kredi kartlarının istihdam arttırıcı etkilerinden bahsetmiştik, bununla beraber otomasyonun genişletildiği yoluyla kredi kartları teknolojik anlamda işsizliği arttırıcı etki yapabilir. Kredi kartlarının çalışma hayatı üzerindeki etkileri çok fazla değildir. Ancak ülkede çalışma hayatında meydana gelebilecek sorunlar, özellikle bankaları ileri teknoloji kullanımı ve otomasyona yönlterek daha az sayıda işgücüne muhatap kalma politikasına itebilir. Böyle bir durum ülkedeki emek-paıymaya yapısını ve nispi faktör fiyatlarını etkileyebilir.

2.2.Kredi Kartlarının İthelata Etkileri

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de plastik kartların kullanılmasında ATM'lerden yararlanılmaktadır. ATM'ler normal mesai saatlerinin dışında kartların kullanımını mümkün kılma ile birlikte zamanca da önemli ölçüde tasarruf sağlamaktadırlar.

Türkiye'de henüz ATM'ler üretilmemektedir. Oligopol bir piyasa birliği gösteren bankalar rakiplerinin çıkarmış

oldukları ürünleri çıkarmak zorunda kalmakta ve bu hizmetler için gerekli ekipmanın % 90'lık kısmını ithal etmektedirler. ATM'lerin ekonomimize yüklemiş olduğu yük küçümnsenmeyecek boyutlardadır. 30 Ekim 1994 itibarıyla Otomatik Vezne Makineleri (ATM) sayısı 3 bin 883'e ulaşmıştır (89).

ATM'lerde kullanılan plastik kartlar da ithal edilmektedir. Türkiye'de sanayi olarak plastik kartları üretebilme aşamasına gelmesine rağmen talebin yeterli düzeyde olmadığı düşüncesi ile ithal edilen plastik kartların bir tanesinin maliyeti Haziran 1990 itibari ile \$ 1'dir.

ATM'ler ekonomimize yük olmakla beraber çok geniş amaçlar için kullanıldıklarından caiz hale gelmektedirler. Plastik kartın ithali açısından ise TCMB'sinin basacak olduğu kağıt para kağıdını ithal ederek karşıladığı düşünüldüğünde paranın günlük elden ele geçmesiyle yapranmasından doğacak kayıplar da önlenmiş olmaktadır.

2.3.Kredi Kartlarının Parasal Etkileri

2.3.1.Paranın Tedavül Hızına Etkileri

Para ünitesinin bir sene içinde ortalama olarak, el değiştirme sayısına "paranın tedavül hızı" denir. Paranın tedavül hızı insanların ellerinde atıl para stoklarına tutmalarıyla ilgilidir. Eğer herkes eline geçen paraları derhal harcarsa paranın tedavül hızı son derece büyük olurdu. Oysa insanlar ellerine geçen paraları derhal

(89)Barometre, Sayı:300, 21-27 Kasım 1994, s.3.

harcamaz, çeşitli şekillerde ellerinde tutarlar. Paranın böyle bir süre stil olarak elde tutulması tedavül hızının azalmasına neden olmaktadır. Para elde ne kadar uzun süre tutulursa tedavül hızı da o kadar küçük olur (90).

Günümüzde plastik kartın doğuşu ve gelişimi ile insanlar artık ellerinde atıl parayı tutma alışkanlıklarından vazgeçmektedirler. Plastik kart artık istedikleri anda kendilerine paralarını sunabilmektedir.

2.3.2.Halkın Paraya Kullanma, Tasarruf ve Tüketim Eğilimine Etkileri

Kredi kartları insanlar için borç verme ve yatırım kolaylığı da sağlamaktadır. Şöyle ki, insanlar tasarruf ettikleri paraları güvenli ve kolay biçimde başkalarına ödünç vermedikleri ya da yatırımda bulunamadıkları için ellerinde tutarlar. Para ve kredi kurumlarının az gelişmiş olduğu ülkelerde gerçekten parayı güvenli ve kolay yönlendirmek riskli ve zordur. Birçok kimse bu riski göze alamaz çoğu kez büyük bir toplam tutmayan atıl paralarına değerlendirmezler. Bu nedenle, para ve kredi kurumlarının gelişmesi parayı işletme olanaklarını artırarak gayri iradi olarak elde tutulan para miktarını azaltarak paranın tedavül hızını arttıracaktır.

Bu borç verme ve yatırım kolaylığının yanısıra kredi kartları, borç alma kolaylığı da sağlar. Bankalarda ve kredi sisteminde sağlanan yeniliklerle insanların

(90)Sadun Aren, İstihdam Para ve İktisadi Politika, Yedinci Baskı, İstanbul; Savaş Yayınları, 1984 (Kasım), s.111.

ellerinde para tutma alışkanlıkları azalmıştır. Çünkü beklenmedik bir anda para gereksinimi duyulduğunda kredili kredi kartına sahip olan bir kişi istediği zaman; haftanın yedi günü günde yirmidört saat bankalardan borç para yani kredi alabileceklerdir.

Bunların yanısıra bir servet biçimi olarak elde tutulacak para miktarı doğal olarak tasarruf miktarı ile ilgilidir. İnsanlar gelirlerinin daha büyük bir kısmını tüketmeye başladıkları zaman diğer her şey sabit kaldığında elde tuttıkları para miktarı buna karşı olarak azalır (91).

2.3.3. Kredi Kartlarının Kişilerin Gelirlerini Elde Etme Durumları Ve Ödeme Alışkanlıkları Üzerindeki Etkileri

Paranın tedavül hızı gelirlerin elde edilişleri arasındaki mesafe ile yakından ilgilidir. Bir yıllık gelir haftalık taksitlere bölünerek ödendiğinde paranın tedavül hızı yüksek, aynı gelir aylık taksitlere bölünerek ödendiğinde ise daha küçük olur. Gelirlerin elde edilmesindeki sıkılık plastik kartın kullanımıyla günümüzde eskiye oranla daha kısa aralıklarla olmaktadır ve tedavül hızı da o kadar büyük olmaktadır.

Kredi kartları ayrıca gelir ve giderde düzenlilik sağlar. İnsanlar gelirlerinin belli zamanlarda ve belli miktarlarda ödeneceğinden ve aynı şekilde masraflarının belli miktarlarda belli zamanlarda harçlarına çıkacağını bildiklerinden tedbir olarak ellerinde fazla para

(91)Aren, a.g.e., ss.112-113.

bulundurma ihtiyacı hissetmezler. Oysa gelir ve giderlerinin düzenliliğinden emin olmayan kimseler zor durumda kalmamak için gelirlerinin önemli bir kısmını harcamayıp ellerinde tutma zorunluğu hissederler (92).

Bunların yanısıra gelirler ile masrafların zaman itibarıyla birbirleriyle uyum halinde olmaları tedavül hızını arttırıcı bir etki yapar. Örneğin gelirler aylık olarak ödendiği halde, masrafların büyük bir kısmı aybaçında yapılıyor ise tedavül hızı, büyük, ayın sonlarında yapılıyorsa küçük olur.

Genelde bireylerin dayanıklı tüketim malları almak için önceden para biriktirmeleri tedavül hızını azaltır (93). Bu malların taksitle alınmaları masraflarla gelirleri ayarlama olanağı verdiğinden tedavül hızını arttırıcı rol oynar.

Kredi kartlarıyla yapılacak harcamaların gelir ve giderleri ayarlama durumları sözkonusu olduğundan burada paranın tedavül hızını arttırıcı bir etkisi olacaktır. Yapılan bir alışverişin ilk taksidini belli bir süre sonra ve kalan borcun aralıklı taksitlerle ödenmesiyle bu ayarlama sağlanmış olmaktadır.

2.3.4. Paranın El Değiştirme Kolaylığı Üzerindeki Etkileri

Paranın fiilen bir elden diğer bir ele geçmesindeki çabukluk tedavül hızına etki eden bir faktördür. Kredi kartıyla yapılan ödemeler de çek ve havale yoluyla yapılan ödemeler gibidir. (Bu ödemelerde para, çek bankaya

(92)(93)Aren, a.g.e., s.114.

götürüldükten sonra kullanılacak hale gelir). Üye işyeri kart hamilinin imzalanmış olduğu slipleri, anlaşmalı olduğu banka şubesine getirdiği zaman sliplerin toplam tutarını kullanabilecektir.

2.3.5. Bireylerin Gelecekteki Tüketim ve Yatırım Kararları Üzerindeki Etkileri

İnsanlar yakın gelecekte gelirlerinin artacağını tahmin ederlerse bugünden fazla ihtiyatlı davranma ihtiyacı hissetmezler ve hem yatırım hem de tüketim harcamalarını arttırarak paranın tedavül hızını yükseltirler. Tersî durumda ise ödemelerini azaltıp ellerinde para stoklarını arttırmaya çalışacak ve tedavül hızını azaltacaklardır.

Tabii bu arada spekülasyon amaçlı olarak elde tutulan para, faiz haddine karşı duyarlıdır. Ellerinde para tutanlar faiz hadlerinin yükselineceğini tahmin ederlerse ellerindeki spekülatif değerdeki varlıkları paraya dönüştürüp para stoklarını arttırmaya çalışırlar. Bunun sonucu tedavül hızı da azalmaya başlar. Eğer tahminler ters yönde olursa paranın tedavül hızı artar. Çünkü spekülatif amaçlı yatırımlara yöneleceklerdir (94).

2.3.6. Kredi kartlarının Para Talebine (Likidite Tercihi) Etkisi

Bireylerin paralarını her an diledikleri gibi kullanmak üzere el altında tutma yolundaki tercihlerine

(94)S.F. Ülgener, Milli Gelir İstihdam ve İktisadi Büyüme, 6.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1986, s.355.

"likitide tercihi" denir. Bireyler ancak kendisine cazip bir getiri olacağı durumunda likiditeyi tercihten vazgeçebilir. Bu getiri diğer bir deyişle faiz, likiditeyi tercihten vageçmenin bir beşöli olduğu kadar parayı likit halde tutmanın da maliyeti demektir. Para sahibi likiditeyi tercihte uzun zaman ısrar etse bile faiz haddi yükseldikçe parayı elde tutmanın maliyetine daha fazla katlanamayacak ve likit kaynaklarını ödünç vermeye razı olacaktır (95).

2.4.Kredi Kartlarının Harcamalara Etkileri

Kredi kartları ekonomide hareketlilik ve talepte artış sağlamaktadır Kart kullanımını toplam talebi arttırmaktadır. Artan talep, üretim kaynaklarının nıdasit olduğu durumda üretimi arttırır buna bağlı olarak da istihdam artar. Yalnız enflasyonist ortamda artan talep fiyatları yükselterek enflasyonun daha da artmasına neden olur. Kart kullanımını gün geçtikçe artmaktadır fakat kart kullanan kişilerin konuyla ilişkin bilgilerinin yetersiz olmasından dolayı kişiler açarı tüketime yönelmektedir.

-Kredi kartlarının faiz oranlarına etkisi

Gelişmekte olan ölkelerde faiz oranları genellikle yüksektir. Gelir düşüklüğüne bağlı olarak tasarruf imkanlarının yetersizliği mevduat faizi oranlarını yükseltirken, yatırımcıların kaynak bulma zorlukları kredi faizi oranlarını da yükseltmektedir. Kredi kartları kısa vadeli krediler ve tüketici kredileri faiz oranları üzerinde etkili olabilir.

Gelir seviyesinin yükselmesiyle tüketicilerin beyaz eşya, otomobil konut vb. talepleri artar. Bu ihtiyaçların tatmini tüketicilerin satınalma gücü ile borçlanma gücü ve imkanlarına bağlıdır. Kredi kartları borçlanma taleplerinin artmasına ve tüketim harcamalarının yoğunlaşmasına yol açabilir. Borçlanma taleplerinin artması faiz oranlarının yükselmesine neden olur (96).

Kredi kartlarının faiz oranlarına net etkisi borçlanma talebi artışının faizleri tırmandırma etkisi ile rekabet ve pazar payının faizleri aşağı çekme eğiliminin gücüne ve genel ekonomik konjoktüre bağlıdır.

-Kredi kartlarının kredi hacmine etkisi

Kredi hacminin belirlenmesinde kredi kartlarının direkt bir etkisi yoktur. Fakat kredi kartlarının tüketici kredisi denilen ve son yıllarda bireysel bankacılıktaki gelişmelere de bağlı olarak hızla artan kredi talepleri yoluyla ve dolaylı olarak kredi hacmini etkilemesi olasıdır. Kredi hacminde bir gelişme olmadığı varsayımı altında kredi kartlarının yaygınlaşması bankaların nakit mevcutlarının da giderek artan kısımlarını kısa vadeli tüketici kredilerine ayırmaları sonucunu doğurarak orta ve uzun vadeli kredi imkanlarının daralmasına sebep olabilir. Krediler üzerindeki bu etki bir yandan yatırımları olumsuz yönde etkilerken, diğer yandan da toplam talebi arttırarak üretim ve istihdam üzerinde olumlu etkilere sebep olur.

(96)Ancak kredi kartları banka ve anlaşmalı firmaların rekabeti ve pazar payını arttırma gayretleri faiz oranlarını düşürücü yönde etki yapabilir.

2.5.Kredi Kartlarının Enflasyona Etkileri

Enflasyon, toplam talebin toplam arzı aşması dolayısıyla ile fiyatlar genel seviyesinin büyük miktarlarda ve devamlı olarak artması demektir. Enflasyonu "fiyatlar genel düzeyindeki sürekli ve belirgin artışlar" şeklinde tanımlanmaktadır (97). Literatürde enflasyon "daha fazla paranın daha az malı kovaladığı, yaygın bir talep fazlası hali" şeklinde tanımlanır (98). Şöyleki kredi kartları bu olanakları genişleterek, toplam talebin artmasını sağlar. Bu esnada ülkede "yetersiz üretim fazla talep yönü ağır basan bir ekonomik denge çözülmesi ise kredi kartlarının talep enflasyonuna katkıları etkinin en önemli (99).

Şöyle ki son yıllarda tüketim toplama kimliğinin kazanılmasında kredi kartının psikolojik etkileri yadsınamaz. Özellikle gelir harcama dengesini sağlıklı kuramayan tüketici, reklam sektörünün etkisiyle kolaylıkla aşırı tüketime yönelmektedir.

Bugün yaşanan yüksek enflasyon üzerinde kredi kartlarının etkisinin yüksek ölçüde olmadığı yönünde; Öne

(97)Ahmet S. Ralın, Enflasyon, İstanbul; Filiz Kitabevi, 1989.

(98)Martin Bronfenbrenner and Frankly D.Holman, Survey of Inflation Theory, A.E.E., Vol.52, No:4, (September), s.599.

(99)Talep Enflasyonu harcamalar ve ihracat toplamının üretim ve ithalat tutarının aşması meydana getirir. /Bkz. Sururi Kocaimanoğlu, Bankacılık Ansiklopedisi, Ankara; Türkiye İç Bankacı Kültür Yayınları, 1980, s.183.

sürülen görüşe göre kart kullanımı piyasaya yeni bir para enjeksiyonu yaratmamakta, dolayısıyla mevcut para hacmini arttırmamaktadır. Değişen ise parasal kaynağın kullanımındır. Ancak mal ya da hizmetlere yönelmiş talep artışı, üretimde sürekli bir artışla karşılanmadıkça enflasyonist bir baskı oluşturması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle sorun kendisini arz yönlü olarak gösterecek, yukarıda da anıldığı gibi arzda tıkanma olmadıkça ciddi ve büyük oranda bir enflasyon yaratmayacaktır. Batılı gelişmiş toplumlarda enflasyon izlendiğinde, bu görüş doğruluk kazanmaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkelerde üretimde darboğazların yaşandığı ve üretimi artırmanın güçlükleri gözönüne alındığında kredi kartlarının yeni para enjeksiyonlarına gerek kalmadan da paranın dolaşım hızını arttırmak suretiyle fiyat artışlarına neden olduğu görülmektedir. Ancak buna karşın, bunun da büyük konjoktürürlü bir ekonomide canlanmaya yol açtığı gözden uzak tutulmamalıdır (100).

2.6.Kredi Kartlarının Diğer Etkileri

2.6.1.Ülke Turizmine Etkileri

Ülkemizde kredi kartı son yıllarda gelişim göstermesine rağmen dış ülkelerde daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Yurdumuza gelen turistler hem pratikliği için hem de nakit para taşıma riskinden kurtulmuş olmak için kredi kartı kullanmaya tercih etmektedirler.

(100)"Kredi Kartı Kullanımı Enflasyonu Kötükler mi?", Cumhuriyet, 19.Ekim.1992.

Turizm açısından kredi kartı kullanılmasının iki sonucu vardır. Birincisi yabancı turistler kredi kartı kullandıklarında ülkemize döviz bırakmaktadırlar. Turistin kredi kartı olduğunda hiç düşünmediği bir alışverişi bile yapabilmesi söz konusudur. İkinci sonuç olarak kredi kartları Türk hamiller tarafından kullanıldığında onların Dünya'da göreceği itibardan ve kart bedelleri tahsil edilirken parasal olarak ekonomide kalacak döviz tevdiat bakiyelerinin ekonomiye sağladığı yararlarıdan söz edilir.

DÖVİZ GİRİDİ-ÇIKTISI

Kartlı Ödeme Sistemiyle Türkiye'nin döviz girai ve çıktısı
(Milyon dolar)

	1991	1992	1993	1994
Döviz Girdisi	209.1	427.8	512.4	466.1
Döviz Çıktısı	141.8	191.2	250.3	185.3
Net Döviz Girdisi ...	67.3	236.6	262.1	279.8

Kaynak;BKM (1995 verileri).

1 Ocak - 30 Haziran tarihleri arasında bankalara ait kredi kartlarıyla 1.591.516 adet işlem yapılmış, ve bu işlemlerin toplamı 9.473.712 milyon lira olmuş. Kartlı ödeme sisteminde yapılan işlemler sonucunda BKM'nin üyelerinin katkılarıyla ülkeye 198 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır (101).

2.6.2.Tüketiciler Üzerindeki Etkileri

Kredi kartı tüketiciye prestij sağlamakla beraber üzerindeki nakit taşınmanın getireceği rishten onu
(101)"Plastiklerin Dayanılmaz Hafifliği", Power Economy, Sayı:12 (Kasım 1995), s.93.

kurtarmış olur. Gerçekten daima güvencede olduğunu bildiği parasını günün her saati harcayabilme şansı, kişiyi korkusuzca tüketime yöneltir. Bu bağlamda kredi kartlarının tüketim kalıplarını zorlaması ve hatta yeni yeni kalıpların ortaya çıkmasına yol açarak "gösteriş etkisi" ve göstermelik tüketimi kamçilediğini söyleyebiliriz.

2.6.3.Verimlilik Üzerindeki Etkileri

Kredi kartı sisteminde bulunan taraflar kredi kartı sayesinde paralarını ATM'lerden gece dahi çekebilmektedirler. Bu imkan hamillere büyük rahatlık sağlamaktadır. Ek kart sayesinde de aile fertleri nakit ödemeksizin alışveriş yapabilmekte ve harcamalar tek bir hesapta toplanıp denetlenmektedir (102).

Kredi kartı kurumu ise sunmuş olduğu hizmetleri çok daha kaliteli bir şekilde sunabilmektedir. Üye işyerleri de güvende olduğunu hissederek müşterilerine daha iyi hizmet verebilmektedir.

Üçüncü Bölüm

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTLARI VE KREDİ KARTLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1.KISIM.TÜRKİYE'DE KREDİ KARTLARI

1.1.Türkiye'de Kredi Kartları Tarihçesi

Türkiye'de kredi kartlarının ilk temsilcisi 1963-1964'lü yıllarda "Le Diners Clup" ve "Carte Blanche" olmuştur. O zamanlar İstanbul Turizm isimli bir firmanın Beyrut'taki Middle East temsilciliğine bağlı olarak başlattığı bu çalışma ilk kez ciddi ve geniş biçimde 1968 yılında Koç Grubuna bağlı Servi Turistik A.Ş. tarafından ele alınmıştır. İstanbul Turizm firmasından temsilciliği devralan ilgili kuruluş Amerika'dan yurt içi kart çıkarma yetkisini de alarak "Diners Clup" kredi kartlarına ülke ekonomisine sunmuştur. Daha sonraları Türk Express Havacılık ve Turizm Ltd. mümessilliği ile Amerikan Express kartları piyasaya girmiş 1975'te inter Bank grubuna bağlı olarak Master Card Eurocard ve Asccs piyasaya girmiştir. Bu üçlü kart grubunun uygulayıcısı Anadolu Kredi Kartları Turizm A.Ş. dir (103).

Yurt içinde Eurocard Pamukbank aracılığı ile ülkeye dağıtılmış, böylece Türkiye'de ilk kez yerli yabancı kart rekabeti ortaya çıkmıştır. Daha sonra 1981'li yıllarda Visa kartı bankalarca uygulanmaya başlanmıştır.

Bu kartlarla birlikte Türkiye'de ilk kez petrol kartı Shell Card kullanımı başlamıştır. Gerçek ve tüzel kişiler

(103)Anadolu Kredi kartları turizm A.Ş.'nin önemli hissedarları arasında Pamukbank T.A.Ş. ile Genel Sigorta A.Ş. sayılabilir.

tarafından büyük ilgi gören Shell card tüzel kişileri petrol giderlerini kontrol edebilmelerinde önemli bir araçtır.

Başlangıçta kredi kartı veren üç bankadan söz edilirken bugün 14 civarında banka kredi kartı vermektedir. Kart sahibi kişilerin sayısı 500 binlere ulaşmıştır. Kredi kartı kabul eden işyeri sayısı her geçen gün artmaktadır. Şu anda sayıları 8 bin civarında olan üye işyerleri daha çok seyahat, giyim, restoran gibi turistik alanlarda faaliyet gösteren kuruluşlardır (104).

1989-1990 yıllarında Türk Bankacılık sektöründe büyük bankaların bu sisteme katılmasıyla birlikte kart hamili sayısı çok hızlı bir artış göstermiştir. Çok şubeli bankaların bir bölümünü tüketici kredisi olarak bireylere yayma konularında kredi kartını uygun bir unsur olarak görmeleri sonucu sirkülasyondaki kart sayısı hızla artmıştır (105).

Aşağıdaki çizelge Türkiye'de halen çıkarılan kart türleri ile bunları adedini ve piyasadaki payına göstermektedir (106).

(104)"Kredi Kartları Tarihi", Dünya Gazetesi, Bankacılık Eki, 29 Ocak 1990.

(105)Toprak Metin, "Türkiye'de Kredi Kartı 1988 Yılında Diner's Kart ile Başlamıştır.", Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (Nisan 1990), s.13.

(106)Teoman, a.g.e., s.24.

KREDİ KARTI ADETLERİ

	1991	1992	1993	1994	1995
Visa	556.621	802.573	1.178.326	1.301.020	1.651.492
Master	115.273	94.924	142.826	166.112	284.458
Diğer	94.191	135.153	116.648	96.975	76.257
Toplam	766.085	1.032.650	1.437.800	1.567.107	2.012.207

Kaynak; BKM, 30.09. 1995 yılı verileri

1 OCAK 1995 - 1 HAZİRAN 1995 KREDİ KARTLARININ PAZAR PAYI

Kredi Kartı Tipi	Yurtiçi	Uluslararası	Toplam	%
Visa	406.047	1.124.293	1.530.340	58,3
Mastercard	45.847	197.893	243.740	29,2
Diğer kartlar	57.598	36.711	94.309	12,5
Toplam	509.492	1.358.897	1.868.389	

Kaynak; BKM, 30.09.1995 yılı verileri

Yapılan yoğun reklam kampanyaları ve özellikle bankaların müşterilerine bir jest olarak kredi kartları verdikleri gözönüne alınacak olursa sayının kısa bir süre sonra artacağını söyleyebiliriz (107).

Türkiye'de iki taraflı sisteme dayalı kredi kartlarının sayısında büyük artış gözlenmektedir. Bu kartlar içinde Avalar mağazası tarafından çıkarılan Altın Kart'ın öncülük yaptığı söylenebilir. Bunların yanısıra ülkemizde kredi kartları genelde bankalar tarafından çıkarılmakta ve pazarlanmaktadır. Kredi kartı çıkaran bankalar ve çıkardıkları kartlar ise (108);

(107) Tecman, a.g.e., s.24.

(108) B.K.M. 1995 yılı verileri

BANKALAR	VERDİKLERİ KREDİ KARTLARI						
Akbank	VP	VD	Vi	Mi	MD		
Bank Ekspres A.Ş.	VP	Vi	Mi	MP			
Fişbank	Vi	VD					
Demirbank	VD	Vi	VP				
Diş Ticaret Bankası	VP						
Emlak Bankası	VD	VP	Vi				
Egebank	Vi	VP					
Esbank	VP	Vi	VD	Mi			
Garanti Bankası	Vi	VD	VP	DVP	MD	MP	Mi
Halk Bankası	VP	Vi	Mi				
İmpexbank	Mi	MP					
İnterbank	VP	VD	Vi				
İhtisat Bankası	Vi	VP	MP	Mi			
İmar Bankası	Vi	VD	VP				
İş Bankası	Mi	Vi	VP	VD	MP	MD	
Koçbank	Vi	VP					
Osmanlı Bankası	Vi	VD	VP	DVP			
Pamukbank	Vi	VP	MP	Mi			
Şekerbank	VP	Vi					
Toprakbank	Vi	VP					
Tarişbank	DVP	VP	Vi	VD			
Tekstilbank	Vi	VP					
Tütünbank	Vi	VP	MD	Mi	MP		
T.Ticaret Bankası	VP	Vi					
Vakıflar Bankası	VV	VM	Mi				
Yapı ve Kredi Bankası	Vi	VP	DVP	MD	DMP	Mi	
Ziraat Bankası	VD	Vi	VP	MP	MD	Mi	

1.2. Türkiye'de Kredi Kartları Yasal Mevzuatı

Kredi kartları ilk kez Amerika Birleşik Devletlerinde doğduğu için bu konudaki ilk yasal düzenlemeler de Amerika'da yapılmıştır. "Truth Lending Act" kredi kartları konusunda çıkan ilk kanundur. Bu kanun kredi kartları ile ilgili reklamların ve kredi kartları sözleşmelerinin kredi kartları konusunda kart sahibine geniş ve açık şekilde bilgi vermesini bir düzenleme ile ortaya koymuştur.

Türkiye'de ise kredi kartları tam bir hukuki yapıya sahip değildir. TTK'da hambiye senetleri içinde poliçe, çek, bono, emre yazılı havalceler, emre yazılı ödeme vadeleri sayılmakta kredi kartları ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır.

Kredi kartları kıymetli evrakın üyeleri arasında incelendiğinde de kıymetli evrakın kapsamı dışında kalmaktadır (109). Kredi kartı, hamilin üye işyerlerinde nakit ödemekçisinin alverişi yapabileceğini gösteren belgedir.

Oysa TTK. md.557'ye göre kıymetli evrakın varlığından sözedebilmek için bir kere ortada bir senet bulunmalıdır. Md.557'de "senet deyimi, tüm senetleri değil, sadece borç senetlerini ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Kredi kartı için yasal bir mevzuat uygunluk sağlamak amacıyla ile 8,5 X 5,5 cm ebadındaki bu plastik kartı neğat üzerine bastığımızı varsaydığımızda bile "evrak" kıymetli

(109) T.T.K. md.557'ye göre kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunlarda mündemice olan hak, senetten ayrı olarak dermeyeran edilemediği gibi başkalarına da devredilemez.

vasfını kazanmamaktadır. Çünkü burada md. 557 anlamında bir borçlu bulunmamaktadır. Kredi kartı sadece hamilin, kredi kartı sistemini oluşturan kuruluş tarafından üye işyerlerinde nakit ödemeksizin alışveriş yapabileceğini gösteren bir belgeden ibarettir.

Yine kredi kartı ile kıymetli evrakta olduğu gibi hamil bir alacak hakkı elde edemez. Hamilin üye işyerinden para ödemeksizin alışveriş yapabilme olanağı kıymetli evrak hukuku anlamında bir alacak hakkı değildir.

Bir diğer hususta kıymetli evrakta borçlu ancak senedin ibrazı karşılığında ödeme yaptığı ve ödediği takdirde evraki geri almak durumunda olduğu halde, üye işyeri hamilden kartını harcama belgesini düzenleyebilmek için geçici bir süre alır ve hemen sonra kendisine iade eder. Ayrıca kıymetli evrakta hak senetsiz talep edilemezken, kredi kartıyla kart ibraz edilmeden (Kredi kartı çıkaran kuruluşun bizzat satıcı olduğu durumlarda) kart ibraz edilmeden de alışveriş yapılabilir. Aynı şekilde yine bir kıymetli evrak olan emre yazılı senetlerde T.F.K md.558 f.2 ve uyarınca borçlunun gerçek hamil olup olmadığını araştırmak zorunluluğu olmamasına rağmen kredi kartını kabul eden üye işyerinin en başta gelen yükümlülüğü hamilin imzasını kontrol etmek ve böylece kartı ibraz edenin gerçek hamil olmadığını tespit etmektir.

Kıymetli evraktan bir diğer özelliği de hakkın devri için senedin devrinin zorunlu olmasıdır. Oysa kredi kartında hakkın devri sözkonusu değildir.

Bütün bu açıklamalardan sonra ticaret hukukçusu Prof.Dr.Ömer Teoman hukuki yönden kredi kartını "hamilin üye" işyerlerinden nakit ödemeksizin alışveriş yapmaya yetkili olduğunu gösteren bir teşhis senedi" olarak niteledirmektedir (110).

Türkiye'de kredi kartı sözleşmelerinde de bir özerklik söz konusu değildir. Şöyle ki Türkiye'de bankaların kullandıkları genel kredi şartları ve taahhütnameleri birbirinin aynısıdır.

Türk Ticaret Hukukunda kredi kartları sözleşmesi diye herhangi bir sözleşme türüne de rastlanmamaktadır. Ancak borçlar kanununun 399 ncu maddesinde düzenlenen itibar mektubu hükümleri kredi kartı uygulaması ile benzerlik teşkil eder. Söz konusu maddeye göre itibar mektubu vekalet ve havale hükümlerine tabi olup onunla kendisine gönderilen en yüksek sınıra tesbitine gerek duyulmaksızın talep edeceği miktarda para ve benzeri bir şeyin, belirli bir kimseye teslimi söz konusudur. Mektupta üç taraf söz konusudur. Kredi kartı uygulaması itibar mektubu ile paralellik göstermekle birlikte Bankalar Kanunu'nun 45. (111) maddesinden güç almakta ve bu maddeye göre kredi kartları açık kredi kapsamına girmektedir.

32 sayılı TPK Kanununun bazı maddeleri ise kredi kartı ile yapılan işlemlerde çıkabilecek bir takım aksaklıkları ortadan kaldırmaktadır. 32. sayılı

(110) Senet, belirli bir düşüncüyü açıklamak amacı ile yazılmış bir cisim.

(111) Bankalar Kanunu md.45; Bir gerçek yada tüzel kişiye kişisel taahhüde dayanan ve tek imza karşılığında verilen açık kredilerin yetkililer bilgisinde açılabilmesine dairdir.

TPKK'kanununu sermaye hareketleri adlı beşinci bölümde md.12 "Türkiye'de yerleşik kişilerin dışarda yerleşik kişilerle lisans, knowhow, teknik yardım ve yönetim anlaşmaları yapmaları 6224 sayılı kanuna göre gerekli izinleri almak kaydıyla serbesttir" şeklinde bir açıklama yapmıştır. Bu açıklama yurt dışındaki kredi kartı kuruluşlarının Türkiye'deki kişilerle lisans ve temsilcilik sözleşmeleri yapabilmelerinin bir izne tabi olduğunu gösterir. Madde 12'nin devamında "Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşik kredi kartı kuruluşları ile lisans ve temsilcilik sözleşmeleri yapmaları Bakanlığın iznine tabidir. Buna ilişkin esaslar ile kart satış ve tasfiye bedellerinin lisans ve temsilcilik sözleşmeleri karşılığında ödenecek maddi yükümlülüklerin transferi veya Türk parası olarak Türkiye'de kullanılması ile ilgili hususlar bakanlıkça belirlenir" şeklinde bir açıklamayla da bu iznin bakanlık tarafından verileceğini açıkça belirtmiştir.

Bankalar Kanunu 58. md.

- a-Bankacılık mesleğinin gelişmesini temin etmek,
- b-Bankaların bütünlük ve bankacılık mesleğinin gerektirdiği vakar ve disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,
- c-Bankalar arası haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli her türlü tedbiri almak ve uygulamakla görevli ve yetkilidir. Gereğince bankalar birliğinden kredi kartları mevzuatı konusunda çalışmalar beklenmektedir.

Zira mevzuattaki yetersizlik nedeniyle İstanbul Ticaret Odası 1981 yılında Prof.Ömer Teoman'a genel işlem şartları yasa tasarısı hazırlatılmıştır, 1982 yılında

Başbakanlık Başmüşavirliği'ne daha sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na intikal ettirilen tasarı sonuçlandırılmamıştır. 1994 yaşanan ekonomik kriz konunun önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

1.3. Bankalar Arası Kart Merkezi

Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. on üç kamu ve özel bankanın iştiraki ile 28 Ağustos 1990 tarihinde kurulmuştur. Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak "anonim şirket" statüsünde kurulan şirketin sermayesi 500 milyon TL'dir (112).

Bankalararası kart merkezinin amaçları kredi kartı uygulamasında bulunan bankalar arasındaki tahas işlemlerini uluslararası kredi kartı kuruluşları ile iletişimi ve balen her banka tarafından müstakilen yürütülen ve bankalarda rekabete konu olmayan işlemleri (provizyon işlemleri gibi) daha güvenli, daha hızlı ve daha az maliyetle tek bir merkezden yürütmek olarak açıklanmıştır (113).

Anonim ortaklık statüsüne sahip BRM'nin konu ve faaliyetlerini belirginleştirirerek,

a- Kartlı ödeme sistemleri ile ilgili olarak, yurt içi ve yurt dışı tahas provizyon işlemlerini yürütmek,

(112) Anonim şirket; Beş veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulur. Sermaye belirli miktarda ve paylara bölünmüştür. Alacaklılara karşı şirket kendi varlığıyla sorumludur. Ortakların sorumluluğu şirkete tahsüt ettikleri sermaye ile sınırlıdır. Alacaklılar şirket varlığından alacaklarını elde edemeyince ortakların kişisel varlıklarına başvuramazlar. Devletin A.Ş.'i yakından denetim yetkisi vardır. /Ekz. Cemalçılar, Bayar, Coşkun, Özalp, İşletmecilik Bilgisi, Ankara; 1975, s.65.

(113) Bankacılar, Türkiye Bankalar Birliği Yayını, (Nisan 1990), s.4.

b-Yurt içinde ve yurt dışında uygulanacak prosedürleri geliştirmek,

c-Standardizasyonu sağlamaya yönelik kararlar almak bunları yayınlamak ve uygulamalarını takip etmek,

d-Eğitim hizmetlerini düzenlemek kullanımını artırmaya ve teşvik edici çalışmalar yapmak,

e-Reklam faaliyetlerinde bulunmak, takas hizmetlerinde yararlanan kuruluşlar arasında uygulanacak takas komisyonu oranını belirlemek,

f-Şirket ortakları ve şirketten hizmet alan diğer gerçek ve tüzel kişiler arasında istişari mahiyette hakemlik yapmak,

g-Ticari kuruluş ve komisyonlarla ilişkiler kurmak ve gerektiğinde ortak bankalara bu kuruluşta temsil etmek ve çalışkanlığı önleyici tedbirler almak,

h-Birleşik üyeler listesini yayınlamak, güvenlik yöntemlerini tesbit etmek ve bunlara uygulamak (114). Şirket, bünyesinde ortak bankalardan seçilen tarafsız kişilerden oluşan bir grupla çalışmalarını yürütmektedir.

Uygulama geliştirme, pazarlama, operasyon, mali ve idari işler departmanlarından oluşan BKM 31 kişilik profesyonel kadrosuyla üyelerine düzenli ve eksiksiz hizmet vermekte ve 11 kişiden oluşan yönetim kuruluna karşı sorumlu bir genel müdür tarafından yönetilmektedir. BKM'nin mevcut ödenmiş sermayesi artırımları ile bugün 97.5 milyar TL'ye ulaşmıştır. 1990 yılında 13 bankanın ortaklığı ile kurulan BKM 1995 yılında 29 üye banka ve kuruluşa hizmetlerinden yararlanma imkanı sunmaktadır.

BKM A.Ş. ORTAKLARI

Akbank
 İktisat Bankası
 Osmanlı Bankası
 Pamukbank
 T.C.Ziraat Bankası
 T.Dış Ticaret Bankası
 T.Emlak Bankası
 T.Garanti Bankası
 T.Halk Bankası
 T.İş Bankası
 T.Tütüncüler Bankası
 T.Vahifler Bankası
 Yayı ve Kredi Bankası

DİĞER ÜYELER

Anadolu Kredi Kartı
 Bank Ekspres
 Citibank
 Demirbank
 Egebank
 Eskişehir Bankası
 Finans Bankası
 Interbank
 Kentbank
 Koçbank
 Milli Aydın Bankası
 Şekerbank
 Tekstil Bankası
 T.İmar Bankası
 Toprakbank
 Türk Ticaret Bankası(115)

1.4.Türkiye'de Kullanılan Kredi Kartları

Bugün Türkiye'de kredi kartı "credit card" nasıf kartı "charge cards" ve ATM kartı denilen 3 çeşit kart kullanılmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi kredi kartları hem ödeme hem de kredi imkanı sağlayan bir araçtır. Harcama yapan kişi ek faiz ve komisyon ödemeden kısa süreli kredi kullandığı gibi ileriye dönük uzun vadeli taksitlerle de kredi imkanına sahip olur. Masraf kartı (charge cards) sahipleri harcadıkları mal ve hizmetin bedelinin % 20-25'ini peşin ödeyip geri kalanını 4-6 aylık taksitlerle % 7,5 ila % 12 arasındaki vade

farkını kabul ederek de ödeyebilmektedirler (116).

Kredi kartı sahiplerinin kartlarıyla bankadan nakit çekerek kredi kullanmalarını sağlayan kartlar "Credit Cards" kapsamına girmektedir. Bu şekilde alınan krediye belli bir faiz işler ve kredi kartı kurumunca komisyon alınır.

ATM kartı da denilen borç kartlarında ise kart hamili hesabındaki para kadar harcamada bulunabilir, yani harcama yapması veya nakit çekmesi hesabında bulunan miktarla sınırlıdır. Bu kartlar daha çok otomatik para veznelerinden (ATM) para çekmek için kullanılır.

Konumuzla ilgili olarak Credit Cards kapsamında kart veren bankaların dikkat etmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunların başında nakit çekecek olan kart sahibinin yabancı veya yerli kartlardan hangisine sahip olduğunun bilinmesi gerekir. Nakit TL'si olarak talep edilirse, Visa için \$ 50 ve Mastercard/Eurocard için \$ 100 karşılığı TL'ye altında olamaz. Her nakit ödeme miktarı otomatik olarak tabiidir. Ve her nakit ödemede geçerli kimlik, isim ve imza kontrolünün yapılması gerekir. Kredi kartlarının geçerlilik süresine bakılarak, BUL lisanslardan araştırması yapılır. Kart sahibinin satış belgelerine attığı imza ile karttaki imzanın tutup tutmadığına bakılır (117). Banka kredi kartı üzerindeki bilgileri satış belgesi üzerine geçirirken mutlaka imprinterden geçirerek kaydetmelidir. Yabancı kart hamillerine nakit ödemelerde döviz alam

(116)Reşat Kurdoğlu, "Kredi Kartları", Dünya Gazetesi Bankacılık Eki, 29 Ocak 1989.

(117)Satış belgesi, müşterinin bankadan kredi talep etmesi sonucu düzenlenir.

borçrosu TCMB alış kuru üzerinden düzenlenir. Banka nakit ödeme yapmadan önce mutlaka kredi kartı merkezinden provizyon alır ve satış belgesi hesap özeti doldurur(118).

1.4.1.Visa

Visa kredi kartı dünyanın en yaygın kredi kartlarındanadır. 1988 yılı istatistiklerine göre 170 milyon kişi tarafından 6 milyon işyerinde kabul görmektedirler. 163 ülkede kullanılmaktadır (119).

Visa ilk olarak 1958 yılından Bank Of Amerika'nın kendi bünyesinde geliştirdiği banka kartı programı ile Bank Americard olarak başlamış, 1977'de Visa adını almıştır. Visa'nın uluslararası örgütü lisans anlaşmaları ile menicrit ülkelerdeki kurum ya da bankalara kart düzenleme hakkını tanımıştır. Visa mavî, beyaz ve altın renkli kartlardan oluşur (120). Yurt dışı kartlarda (Classic-Premier) Visa limitleri içinde o ülkenin para biriminden Visa üyesi banka şubelerinden, nakit para ödeme noktalarından (ATM) "PIN" kodu kullanarak 24 saat nakit para çekme imkanı vardır (121).

Visa kartları 3 grupta incelemek mümkündür;

Visa Classic International, bütün dünyada geçerli olan bu kart özel kişiler adına alındığı gibi tüzel kişiler adına da alınır.

-Visa Classic Domestic, sadece yurt içinde geçerlidir.

(118)Alıç, Ali İhsan, Vakıfbank Kredi Kartları Talimatnamesi, 1990.

(119)Dünya Dosyası, 19 Ekim 1994, s.7.

(120)Yurtdışı Classic Kart Örneği Vakıfbank.

(121)Alıç, a.g.e.,

Dİğer çeşitlerine göre kart hamiline tanınan harcama limiti daha düşüktür.

-Visa Premier (Altın Kart), ise gelir düzeyi yüksek kişilere verilen, itibar kartıdır. Kart hamillerine dünyanın her yerinde sınırsız harcama yetkisi tanınmıştır. Bunun yanısıra birçok hizmetten de indirimli yararlanma hakkını tanıyan seçkin bir karttır (122). Ayrıca 150 bin Amerikan dolarlık seyahat sigortası ücretsiz büro hizmetleri IATA (123) kartıyla uluslararası otel ve otel kiralama işleminde % 40a varan indirim gibi avantajlar da sunar (124).

Dünya kredi kartı piyasasının yüzde 51'ini elinde bulandıran Visa International Türkiye'de % 92'lik pazar payına sahiptir.

Türkiye'de

Visa Yurtiçinde geçerli kartlar	344.480
Visa Yurtdışı geçerli kartlar	891.294
Toplam	1.225.764

Dünya'da

Toplam kart sayısı	359 milyon
Kabul edilen işyeri sayısı	11 milyon
Banka şubesi sayısı	283.691
Kart sahiplerinin yıllık harcaması	959 milyar \$
Yıllık işlem sayısı	7.16 milyar

Kaynak; "Visa'nız 11 Milyon İşyerinde Geçerli", Ekonomist Dergisi, Sayı:47, Yıl:4, (20 Kasım 1994), s.54.

(122) "Kredi Kartları", Dünya Gazetesi, Bankacılık Eki, 29 Ocak 1990, s.8.

(123) IATA; International Airline Passangers Association, Dünyanın en büyük seyahat klüplerindedir.

(124) "Kredi Kartları", a.g.m., s.8.

Visa int. Avrupa Ortadoğu Afrika Bölgesi (EMEA) tarafından açıklanan 1994 yılı III. dönem sonuçlarına göre Visa kartları sayısı ve harcamaları artış hızında kart sayısında % 53,8 ve harcama miktarında % 156 olan rakamlarla Türkiye birinci sırada yer almıştır (125).

1.4.2.Mastercard / Eurocard

Bugün Türkiye'de birçok banka tarafından verilen Mastercard/Eurocard Anadolu Kredi Kartları Turizm A.Ş. tarafından da verilmektedir (126). Dünya'da Mastercard'ın 170 ülkede 28 bin üyesi vardır.Bunun 11.000'i Avrupa kıtasındadır. Üye işyerleri Mastercard'da üye oldukları zaman Eurocard sisteminin de üyesi olurlar. Bugün Mastercard / Eurocard Visa'dan sonra ikinci büyük kart sistemidir (127).

Mastercard / Eurocard'lara 4 gruba ayırabiliriz.

-Mastercard / Eurocard Domestic, sadece ülke içinde geçerli olan kartlardır. Diğer domestic kartlarla aynı avantajları taşır.

-Mastercard / Eurocard International dünyanın her yerinde geçerlidir.

-Mastercard / Eurocard Gold, bir önceki kart gibi dünyanın her yerinde geçerlidir ve ayrıca sınırsız harcama yetkisi sağlayan altın karttır.

-Mastercard / Eurocard Şirket kartı (corporate) sadece yurt dışında geçerli olan bu kart şirketler adına alınan kullanıcının her türlü harcamalarını fatura ile belgeleyen özel karttır.

(125)Ayşe Arman, "Kredi Kartımı Seviyorum" Hürriyet Gazetesi, 6 Şubat 1995, s.2.

(126)"Kredi Kartları", a.g.e., s.8.

(127)Aliç, a.g.e.

1.4.3.American Express (Amex)

1958'li yıllarda ortaya çıkan American Express Türkiye de ilk kez 1985 yılında Akbank kanalıyla pazarlanmıştır. Daha sonra 1987'de ise Türkiye ofisini açmıştır.

Amerikan Ekspres yalnızca kart pazarlamaz, bunun yanında Amerikan Express seyahat çekleri ve özellikle işadamları ve yüksek seviyeli yöneticilere yönelik seyahat hizmetleri pazarlamakta uzmandır. Seyahat hizmetlerini 120 ülkede 1500'ün üstünde seyahat hizmet ofisi aracılığı ile yürütür. Amerikan Express karta kredi karta olmaktan çok bir ödeme kartıdır. Çünkü kartın önceden belirlenmiş bir harcama sınırı yoktur (128).

American Express kart (Amex) genelde işadamları ve yüksek gelirli kişi ve yöneticilere verilir. Amex 150 den fazla ülkede 2.8. milyon firma tarafından kabul edilmektedir. Ayrıca Amex Expression ve Departures adlı dergileri yayınlıyor ücretsiz olarak üyelere dağıtmaktadır.

Amerikan Express kart çeşitleri iki gruptadır;

-Amerikan Express Gold Card Bu kart kişinin ödeme gücü ölçüsünde sınırsız harcama imkanı verir. Bu kartta belli bir limit yoktur ve yapılan bütün harcamalar ABD doları üzerinden fatura edilir.

Amerikan Express Gold Card'la dünyanın her yerinden garantili rezervasyon (Assured Reservation) programına dahil 10.000'i aşkın otelde 24 saat içinde rezervasyon imkanı vardır. Amex'in temsilcilik bürolarında kartla

(128)"Kredi Kartları", a.g.e., s.4.

nakit para ve seyahat çeki olarak ABD doları çekilebilir (\$ 500 nakit - \$ 4.500.000 seyahat çeki) depozito vermeden araba kiralanır. Seyahat biletleri Amex Gold Card'la satın alındığında, kaybolduğunda veya çalındığında \$ 200.00'lık kaza sigortasına sahip olunur.

Amex Gold Card kaybolduğunda veya çalındığında kart sahibi \$ 50'a kadar sorumluluk alır ve kartın hemen ertesi günü yenisine sahip olur. Amex Gold Card üyelerine özel kurulmuş "Consul Clup'a üye olarak üyeliğin sağladığı avantajlardan yararlanabilirler. Gold Card'ın yıllık aidatı \$ 200, kayıt ücreti ise \$ 80'dir (129).

Amerikan Express Classic Green, miktar ve sınırlara daha sık olmakla birlikte, Gold Card'ın sunduğu bütün hizmetlerden bu kartla da yararlanılır. Bank Amerikan Express'i diğer kartlardan ayıran özelliği hizmet emniyet ve prestijdir (130). American Express Card'ın yukarıda sayılan çeşitlerinin yanı sıra Plantium Card ve Corporate adında kart tipleri de vardır (131). Bu kartların her birinin kendine has değişik özellikleri bulunsa da yukarıda anılan özellikler genellikle aynıdır.

American Express kartını yaygınlaştırmak için seçkinliğini de korumak arasındaki hassas dengeyi yakalamaya özen göstermektedir. 1994 yılsonu verilerine

(129) Consul Clup; Amex kartıyla yılda 450 dolar ödeyerek üye olunan bu klüp özellikle iş adamlarına yönelik faaliyetlerde bulunmakta. Gözlenen yabancı ülkelerde kişiler adına toplantı salonu, sekreter temini, iş yemeği organizasyonlara fax ve teleks kiralama, havaalanlarında özel bekleme salonlarında ağırhlama gibi hizmetler vermekte. /Ekz.Eralp, Bayda, "Gold-Card Ayrıcalığı Seçkinliğin Kimliği, İntermedya Ekonomi, 19 Şubat 1991.

(130) "Kredi Kartları", s.g.c., s.74.

(131) "Kredi Kartları", 28-01-1991, s.1.

göre Türkiye'de sadece 10 bin kişi American Express'e sahip ve Türkiye genelinde 300 adet ATM, American Express kart üyelerinin kullanımına açıktır (132).

1.4.4. Diners Clup

Türkiye'nin ilk kredi kartı olan Diners Clup Card 1968 yılından bu yana Koç Holding'e bağlı Setur Diner's Clup tarafından uygulanmaktadır (133).

Diner's Clup kredi kartları sahipleri Türkiye'nin önde gelen müesseselerinden harcama yapabilir, indirimler, öncelikli servis gibi ekstra hizmetlerden yararlanabilir. Ayrıca Diners Clup üyeleri dünyanın pek çok hava alanında kulüp üyelerine tabii edilen V.I.P. salonlarında faydalanabilirler. Hayat, seyahat, kaza gibi çeşitli sigortalardan yararlanırlar. Diners Clup int üyelerine nakit para çekme imkanı da tanımaktadır (134).

1.4.5. Convertible Card

1990 yılında İktisat Bankası'na çıkarılan bu kartta İktisat Bankası müşterilerinin kendi bankasının ayrıcalığına hissettirmek amacıyla çıkarılmaktadır.

Convertible, Card hem yurtiçinde hem de yurt dışında geçerlidir. Aynı kredi kartı ile Türkiye'de yapılan harcamalar TL. yurt dışındaki harcamalar ise kart sahibinin isteği doğrultusunda döviz veya TL. olarak ödenebilmektedir.

(132) "Plastik Paraların Hangisi", İntermedya Ekonomi, 19.02.1995, s.26.

(133) Dünya Dosyası, 17.10.1991.

(134) "Kredi Kartları", Dünya Gazetesi, Bankacılık Eki, 11 Ekim 1993, s.7.

Böylece İktisat Bankasına ait Visa ve Mastercard sahiplerinin yurtdışında yaptıkları harcamaların bedellerini mutlaka döviz olarak ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Bunun yanısıra tek kart taşımak zahmetsiz ve risksiz bir ortam yaratmaktadır (135).

1.4.6.Affinity Card

Uluularararası geçerliliği olan bu kart kurumlara özel kredi kartıdır. Sahibine üyesi olduğu kuruluşun prestijinden yararlanma imkanı da sağlar. Üzerinde kart sahibinin adı, üyesi olduğu merkez kuruluşunun, dernek, kulüp, şirket ya da kamu kuruluşunun amblemi yer alır. Affinity Card uygulaması Mastercard/Mastercard ve Visa amblesi altında seçkin kuruluşlar tarafından kullanılmaktadır. Türkiye'de ilk kullanıma başlatan banka Direkt Bankasıdır (136).

1.4.7.Prestige Card

1986'da Pamukbank tarafından çıkarılan Prestige Card diğer kartların limitlerinden daha yüksek bir limite sahiptir. Bu gün Prestige Card 40.600 kişi tarafından kullanılmakta ve 5 binden fazla işyeri tarafından kabul görmektedir.

1.4.8.İndirim Kartları

Genel talep karşısına çözüm olarak düzenlenen indirim kartları, alışverişlerde % 5 ile % 25 arasında

(135)Haslet Damalı, "İktisat Bankası Convertible Card'ı Sunmuştur" Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, (20.4.1990), s.41.

(136)Ekonomik Bülten, 16-22 Nisan 1990, s.193.

değişen oranlarda indirim sağlar. Ayrıca kimlik ve prestij aracı olarak da kullanılabilir. Kullanım süresi genelde 1 yıla sınırlanmıştır.

Türkiye'de gün geçtikçe kredi kartı kullanan işletme ve mağazalar artmaktadır. Bunlara öncülük edenlerin başında Frimems kredi kartları, Beymen Card, Avalar Altın Card, Pabotland sayılabilir. Yine sadece bazı restoranlarda geçerli olan "Diners for two" sayılabilir. Bu kart perçisi ve yurtdışında kullanılabilir (137). Bunun yanı sıra bazı petrol kartları da tüketiciler tarafından kredi kartlarına ilk sıradaya günden gününce dek kullanılan kredi kartları olarak sayılmaktadır. Kart sahaları diğer mağaza ve marketler ise; YKM, A.Emel, Karadeniz, Kentofop; Avalar, Mğlos, Limon, Int Hospital, Besa ve Derimed (138).

(137) "İndirim Kartları", Dünya Gazetesi Bankacılık Eki, (28.03.1999).

(138) Başaran, Bayram, Sabah Gazetesi, (20.02.1992).

BANKALAR	KREDİ KARTI ÇEŞİTLERİ	YILLIK AIDATI
YAPI VE KREDİ BANKASI	VISA CLASSIC	600.000
	VISA PREMIER	500.000
	VISA BUSSINES	1.000.000
	MASTERCARD STANDART	600.000
	MASTERCARD GOLD	1.500.000
	UNIVERSTY VISA CLASSIC	300.000
	UNIVERSTY MASTERCARD STANDART	300.000

KART SAHİBİ SAYISI 803 Kişi

KENTBANK	VISA CLASSIC	500.000
	VISA PREMIER	2.000.000
	VISA BUSSINES	
	VISA ELECTRON	
	MASTERCARD CLASSIC	
	MASTERCARD GOLD	

KART SAHİBİ SAYISI 1.500 Kişi

PAMUKBANK	VISA CLASSIC	350.000
	VISA GOLD	750.000
	VISA BUSSINES	500.000
	MASTERCARD CLASSIC	350.000
	MASTERCARD GOLD	750.000
	VAKKO CARD	
	VAKKOROMA CARD	
	SHELL CARD	250.000
SHELL FIRMA	250.000	

KART SAHİBİ SAYISI BİLGİ
VERİLMİYOR

FINANSBANK	AMERICAN EXPRESS GREEN	180 S
	AMERICAN EXPRESS GOLD	280 S
	MASTERCARD STANDART	250.000
	MASTERCARD GOLD	500.000
	MASTERCARD BUSINESS	500.000

KART SAHİBİ SAYISI AMEX KART
60 Kişi

KOÇBANK	VISA	(GOLD) 1.000.000
		(CLASSIC) 200.000
	MASTERCARD	Yeni Başladı
	DINERS CLUB INT.	1.500.000

KART SAHİBİ SAYISI

VISA 6.500
M.Carda Yeni Başladı
D. CLUP 29.000

OSMANLI BANKASI	MONDIAL CLASSIC -----	750.000
	MONDIAL GOLD -----	2.000.000
	MONDIAL BUSINESS -----	1.000.000

VAKIFBANK	VISA CLASSIC -----	400.000
	VISA GOLD -----	2.000.000
	MASTERCARD GOLD -----	2.000.000
	M.CLASSIC -----	
	M.BUSINESS -----	2.000.000

KART SAHİBİ SAYISI 120.000 KİŞİ

EMLAK BANKASI	VISA CLASSIC -----	
	DOMESTİK CLASSIC, INT.VE PREMIER -----	150.000
		150 S

KART SAHİBİ SAYISI 40.000 KİŞİ

AKBANK	VISA CLASSIC -----	
	VISA GOLD -----	
	EUROCARD/MASTERCARD CLASSIC VE AMEX -----	BİLGİ VERİLMİYOR

İKTİSAT BANKASI	VISA GOLD BUSINESS -----	2.000.000
	BUSINESS -----	1.000.000
	GOLD -----	1.500.000
	CLASSIC -----	500.000

KART SAHİBİ SAYISI 10.000 KİŞİ

GARANTİ BANKASI	VISA CLASSIC -----	
	VISA STANDART -----	
	VISA GOLD -----	
	VISA PREMIER -----	
	MASTERCARD CLASSIC -----	
	MASTERCARD/EUROCARD(Y1 VE YD) -----	

KART SAHİBİ SAYISI 65.000 KİŞİ

Kaynak : "Plastiklerin Dayanılmaz Hafifliği", Power
Economy, Sayı 12, Kasım 1995.
Banka Merkezlerinden Görüşmeyle Edinilen Bilgiler.

DÜNYADAKI KREDİ VE ÖDEME KARTI TÜRLERİNİN DAĞILIMI (1980)

KART TÜRLERİ	% OLARAK KREDİ KARTLARI
--------------	----------------------------

BANKA KARTLARI	VISA	13.5
	MASTERCARD	11.2
	AMERICAN EXPRESS	1.6
	DINERS CLUP CARTE BLANCHE EUROCARD	0.7
	PERAKENDECI KARTLAR	
	MASAZA	46.8
	PETROL	20.5
	DİGER	5.7
TOPLAM		100

Kaynak ; Revell, J.R.S., Banking and Electronic Funds Transfer, OECD pub., 1983, s.24

ATM VE POS LAR DA KULLANILAN BANKA KARTI SAYILARI (30.06.1994 itibari ile)

BANKA KARTI TIPI	BANKA KARTI ADETLERİ
ELECTRON (VISA)	10.275
PLUS (VISA)	776.031
ELECTRON VE PLUS (VISA)	304.520
MASTERCARD	274.083
BANKALARA AIT KENDİ LOGOLARINI TAŞIYAN KARTLAR	8.723.001
TOPLAM	10.087.910

ATM VE POS LARDA KULLANILAN BANKA KARTI SAYILARI (30.09.1995 tarihi itibari ile)

BANKA KARTI TIPI	BANKA KARTI ADETLERİ
ELECTRON (VISA)	1.022.478
PLUS (VISA)	320.793
ELECTRON VE PLUS (VISA)	1.651.479
CIRRUS VE MAESTRO (MASTERCARD)	1.505.421
BANKA LOGOLARINI TAŞIYAN KARTLAR	7.583.161
TOPLAM	12.083.350

Kaynak ; Bankalar Arası Kart Merkezi

2.KISIM.KREDİ KARTLARININ DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmada incelenen "kredi kartlarının" anılan bilgiler ışığında kart taraflarına ve ekonomiye birtakım avantaj ve dezavantajlar sağladığı tespit edilmiştir. Bunun yanında kart kullanımında getirdiği bazı sorunlar belirlenmiş ve çözüm yolları önerilmiştir.

2.1.Kredi Kartının Taraplara Sağladığı Avantajlar

2.1.1.Kart Hamiline Sağladığı Avantajlar

Bu avantajlar başında kart hamilinin KISA VADELİ KREDİ KULLANMA OLANAĞI kazanması gelmektedir. Kart sahibinin alışverişten belirli bir süre sonra, alış olduğu mal ve hizmetin bedelini ödeme imkânına sahip olduğu kart sahibine kredi imkanı yaratmaktadır. Hakiki bu krediyi kendisi için tespit edilen limit içerisinde kalmak kaydıyla başka hiçbir formaliteye gerek kalmadan rotatif bir şekilde kullanma imkânına sahiptir. Kart hamili yapmış olduğu harcamaları tutarlarını kendisine gönderilen elbette belirlenmiş son ödeme tarihinde ödeyerek, mal/hizmet alım tarihi ve ödeme tarihi arasındaki süre için faizsiz, komisyonuz ve masrafsız kredi kullanmış olur.

Diğer bir avantaj kredi kartı kullanımının kart hamiline HIZ ve KULLANMA İHTİŞİ, EMNİYET sağlanmasıdır.

Mal/hizmet alımında nakit ödeme en hızlı işleyen yol ise de, kredi kartıyla yapılan ödemeler çok düzenleme, çeki işyerine kabul ettirme gibi zaman alıcı işlemleri ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca kredi kartının çok küçük

olması taşıma kolaylığı sağlamakla birlikte para ve çek taşımaya oranla daha güvenlidir. Yurt içinde ve yurtdışında kartın geçerli olduğu birçok işyerinde kredi kartı kullanıcıları yüksek miktarlarda nakit taşıma problemlerinden kurtularak, kartın çalınma ve kaybolma riskini de azaltıp kartlarını emniyetle kullanabilmektedirler. Kredi kartı ile alınan mal ve hizmet hamile "peşin fiyatla" alım olanağı da sağlar. En önemlisi kartlar dünyanın her yerinde geçerli olduğu için, yatacağı ve yurtdışında paracız ve efektifsiz kalma gibi bir sorunla karşılaşmaz. Böylece kredi kartı kişiye güvence ve kolaylık sağlamış olur. Acil para ihtiyacı her an karşılanabilir. Şöyle ki kredi kartı sahipleri kredi kartlarını kullanarak dünyadaki tüm ATM'lerden 24 saat nakit çekme olanağına sahiptirler ve kredi kartı sadece ismine düzenlenen kişi tarafından kullanılabilir. Çalınma ya da kaybolma halinde çok kısa bir süre sonra yenilenme şansına sahiptir.

Kredi kartı sahipleri kendilerine sunulan çeşitli SİGORTA ve İNDİRİM HİZMETLERİNDEN yararlanma avantajına da sahiptirler. Kredi kartları sahipleri belli limitleri içinde kaza sigortası kapsamına alınmışlardır. Dünyanın her yerinde seyahatlerde kaza ve hastalık söz konusu olduğunda bu sigortadan yararlanırlar. Ayrıca kredi kartları çalınma ve kaybolmalara karşıda risk sigortası kapsamına alınmaktadır. Seyahatlerde biletini kredi kartı ile alan kişiye seyahat sigortası yapılmakta bu sigorta ile gidilen ülkede faydalanma ve ülkeye tıbbi ve hukuki konularda yardım ve büro hizmetlerinden faydalanma ve

ülkeye ait danışmanlık hizmetlerinin tümü ücretsiz olmaktadır. Tüm havayollarında kayıp ve bagaj emniyeti, garantili otel rezervasyonu, tiyatro konser gibi faaliyetlerde yer ayırtabilme ücretsizdir.

Kredi kartı hamilinin kartı sayesinde elde ettiği önemli bir avantaj da saygınlık (prestij) dir. Kredi kartı ihtiyaç eden kurum ve kuruluşlar kart talep eden kişilerde belirli nitelikler aramakta ve bu kişileri ön elemeye tabi tutmaktadır. Bu aşamalardan geçerek kart sistemini kabul edilen bir hamil, çevresinde ve ilişkilerinde olumlu bir imaj yaratarak, prestij kazanmaktadır. Bugün artık dünyanın birçok ülkesinde kredi kartları, çek gibi ödeme araçları nakit paradan fazla kabul görmektedir. Kısaca belirtmek gerekirse cepte taşınan kredi kartı sayısı ile orantılı olarak saygınlık artmaktadır.

Yine kart hamili için sayılabilecek diğer avantajlar;

Kredi kartının hemil tarafından ve ek kartın sahiplerince kullanımıyla yapılan harcamalar toplama bir hesapta izlenerek, kart hamilinin bütçe yapmasına yardımcı olur. Ayrıntılı hesap ekstraları kişinin bütçe yapmasına ve borun takibini kolaylaştırır. Kredi kartı kullanma kart hamillerini çek ödeme sisteminin bazı sınırlandırmalarından kurtarır. Kredi kartlarının kart hamillerine sağladığı faydalar kart hamilinin sahip olduğu kredi kartlarının kullanış özelliklerine göre değişmektedir. Yine kullanış özelliklerine göre ayrılan Gold kartlar, standart kartlar ve Business kartlar hamillerine ortak avantajlar yanısıra özel avantajlar sağlamaktadır.

2.1.2. Üye İşyerine Sağladığı Avantajlar

Bu avantajların başında kredi kartlarının üye işyerlerinin iş hacimlerinde artış sağlaması gelmektedir. Üye işyerleri alışveriş yapmak isteyen ve o an nakit parası bulunmayan müşteriye satış yapmak suretiyle, ödeme gücü yüksek bir tüketici kitlesinden yararlanarak ek bir müşteri kitlesi elde ederek cirolarını arttırmaları iş hacimlerinin artmasıyla elde edilecek kar kredi kartı kuruluşuna ödeyecekleri komisyonun daha fazla olacaktır.

Kredi kartı kabul eden işletmeler, müşterilere oranla BERADEPTE daha avantajlı durumdadırlar. Çünkü kredi kartı satıcıları sonucunda işyeri nakit akışlarının düzenini iyileştirerek ödemelerini yapmalarını da garanti altına alır. Çünkü satış belgelerinin ibrazı ile birlikte kredi kartı kurumu satıcıya ödemeyi hemen yapmaktadır. Bu güvence altında üye işyeri özgüvene sahip bir şekilde rakipleriyle pazar payını artırma yarışına girişebilir. Yine uluslararası kabul edilebilirliğe sahip (Visa, Mastercard v.s.) kredi kartlarına kabul eden işyerleri ve mağazaları yurt dışından gelen potansiyel müşteriye de çeker. Ayrıca kredi kartı kabul eden işyerleri diğer işyerlerine oranla daha güvenilir işletmelerdir. Zira bu işyerleri özellikle kabul edilmeden bir elmeden geçirilmezler. Kredi kartıyla alışveriş yapan seçilmiş müşteri üye işyerinde tercihinde zorlanmaz. Kartla alışveriş yapabileceği güvenilirliği belgeli sayılabilecek kuruluşlara yönelirler. Yine raşbet avantajı sağlayan "reklam" da üye işyerine kredi kartının sunduğu bir

yarardır. Şöyle ki kredi kartı kurumları sistemlerine bağlı işletmelerde belirli aralıklarla yayınladıkları üye işyerleri listelerinde yer vererek ve bu listeleri kart hamillerine ücretsiz göndererek işletmelerin reklamını yapma olurlar. Kart hamilleri böylece üye işyerinin ünvanı, yeri, telefon numarası ve ürünü hakkında bilgiyi kolaylıkla edinmiş olurlar. Bu da üye işyerlerin reklam harcamalarından tasarruf sağlar. Yukarıda bahsettiğimiz "seçilmiş müşteri" yani üye işyerinden kredi kartıyla alışveriş yapan kart hamili hakkında üye işyeri diğer müşterilerine oranla daha fazla bilgi sahibidir. Böylelikle müşterisini daha iyi tanıma fırsatı bulan üye işyeri onun zevk ve tercihlerini belirleyerek pazar isteklere uygun mal/hizmet sunabilme avantajına da elde etmiş olur.

Üye işyerleri kredi kartıyla satış yaptıklarında çek veya tahsitle yaptıkları satışlara oranla daha az kartacıye ile uğraşmakta ve zaman kazanmaktadırlar. Çeklerin karşılıksız çıkma veya ödemelerin gecikmesi, mağazaların kendi tahsitle satışlara sonucu bazı alacaklarına tahsil edememe ya da geç tahsil etme gibi sorunlara söz konusu değildir. Kredi kartı ile yapılan alışveriş sonrası üye işyeri satış karşılığını bankadan tahsil eder, ayrıca peşin para ile satış yapma gibi olur. İşletme kart hamilinin imzaladığı belgenin surcunu enlema yaptığı bankaya ibraz ettiği anda parasını alır.

Üye işyerlerinin sahip olduğu diğer avantajlar şunlardır;

Kredi kartı ile müşteri psikolojik olarak alış-veriş

yaptığı işletmeye bağlanmakta ve ileride bu işletmenin (nakitle de alışveriş yapabilen) devamlı müşterisi olabilmektedir. Kredi kartı hamile her an alış-veriş olanağı sağladığından, üye işyerlerinin satış düzeylerinin yüksek olmasını sağlamakla birlikte satış düzeylerini ay içerisinde yayar. Bu nedenle çalışan kesimin büyük bir bölümü kredi kartı sayesinde alışveriş için aybaşını beklemek zorunda kalmaz. Bu da satışların rutinliğini engeller. Üye işyeri yönünden kredi kartının diğer bir yararı işletmesinde kredi kartını kabul edeceğini açıklayıp üye işyeri sözleşmesini imzalamayan tacir kredi kartı hamillerine kolaylıkla ulaşabilir ve faaliyetleriyle ilgili kişilerle direkt iletişime geçerek, müşterilerine doğrudan seslenmiş olur.

2.1.3.Kredi Kartı Kurumuna Sağladığı Avantajları

Kredi kartı ihracı genelde bankalarca yapılır. Zira kart sahibinin ödeme garantisinin bir kural tarafından setlenilmesi gerekir ve kart sahibinin ödeme gücünü saptamak, mevduat hesabını tutmak, kart ödemelerini tahsil etmek gibi işlemler için bankalar en uygun kuruluşlardır. Buna karşın, banka dışındaki şirketler de kredi kartı ihraç edebilirler. (Örn; Diners Club ve Amerikan Express bütün Dünya'da kart veren banka dışı kuruluşlardır.(Türkiye'de de Anadolu Kredi Kartları ve Turizm A.Ş'yi örnek gösterebiliriz.)

Bankalara kredi kartlarının sağladığı avantajları şöyle sıralanabilir.

Bankanın kart sahiplerinden aldığı kart giriş ücretleri, yıllık kart aidatları, gecikmelere uyguladığı faizler ve anlaşma yaptığı işyerlerinden yüzde olarak aldığı komisyonlar, bankaya GELİR sağlar. Bu gelir bankanın kredi kartı pazarlama maliyetinde kullanılır. Günümüzde kredi kartı kurumları gelirlerinin % 30'unu kart hamillerinden % 70'inide üye işyerlerinden sağlamaktadır.

Kredi kartı pazarlayan bankaların MÜŞTERİ POTANSİYELİ artar. Kredi kartı ile müşterilere uygun bireysel kredi kullanırlar. Böylece bankanın müşteri sayısı artar ve bankalar toplamın belirli kesimlerinde müşteri kazanırlar. Ayrıca üzerinde bankanın logosu ve logo taşıyan kart, ülke içinde ve ülke dışında BANKANIN TANITIMINI de sağlar.

Kredi vermenin riski kart kullanıcılarının sayısına arttıkça azalır. Yani kredi riski birçok kullanıcıya bölünür. Bir veya birden fazla kişi veya kuruma verilecek olan bir kredinin daha çok kişi veya kuruluşa kredi kartı sistemiyle verilmesi risk dağıtımına da gerektirecektir.

Bankalar kart sahiplerinin ve kartın kabul eden kuruluşların hesaplarını bankalarında bulundurarak HESAPLARINDA ARTIŞ sağlarlar. Bankadaki hesaplar aracılığıyla gerekli durumlarda (örn; ödeme günlerinde) viznan yolu ile nakiller yapılmakta bu da paranın banka da kalma süresini uzatmaktadır. Yine yabancıların ülkede kullandıkları kredi kartları önemli bir döviz kaynağıdır ve bu da bankanın sağladığı avantajdır.

2.2.Kredi Kartı Taraflarına Getirdiği Dezavantajlar

2.2.1.Kart Hamiline Getirdiği Dezavantajlar

-Kredi kartlarının kart hamili açısından dezavantajlarından biri hamilin HARCAMA EĞİLİMLERİNİ ARTTIRMASI'dır. Kredi kartı hamili sahip olduğu yüksek limitli, kimi zaman limitsiz kredi kartına güvencok o anda hiç ihtiyacı olmasa da tüketime yönelebilir. Plansız ve dikkatsiz yapılan bu harcamalar son ödeme tarihi geldiğinde kart hamilini zor durumda bırakabilir. Bu nedenle kartın bilinçsiz kullanılmamasına gayret edilmelidir.

-Kredi kartıyla yapılan alışverişlerde P.O.S. sisteminin olmadığı üye işyerlerinde provizyon alınması vb. güvenlik açısından üye işyerince yapılması gereken işlemlerin zaman alması kredi kartı hamillerinin burada ZAMAN KAYBI'na neden olmaktadır.

-Kredi kartı kurumlarının kart isteminde bulunan kişilerle yaptıkları üyelik sözleşmelerine koydukları hükümlerle kart hamillerinin üye işyerlerinden yaptığı alışveriş nedeni ile kullanma hakkına sahip olduğu bazı def'i ya da itirazların kendisine karşı ileri sürülmesini yasaklar. Sözleşme genel hükümlere tabidir. Taraflar bu hükümlere bağlıdır. Kredi kartı kurumu günün koşullarına göre kredi kartı kullanma şartını tek taraflı olarak değiştirmek, sözleşmeyi fesh etmek hakkına sahiptir.

-Diğer dezavantajlar olarak;

Kart hamillerinin ödediği yıllık aidatlar sayılabilir. Ama her hizmetin bir maliyeti olduğu

düşünülürse sisteme dahil olarak kart kullanmanın maliyeti de ödenen bu aidatlardır. Bu nedenle bu, dezavantaj sayılmamalıdır. Yine kredi kartı hamil kart aracılığı ile ancak sisteme dahil işletmelerden alışveriş yapabilir, oysa para her yerde geçerlidir. Bu da hamilin katlandığı bir dezavantaj olarak görülebilir. Kredi kartlarının küçük meblağlı alışverişlerde kullanılmaması tüm üye işyerlerinde kullanılmaması gibi dezavantajları yanısıra taşınma riski de vardır. Kaybetme, çalınma halinde maddi zarar söz konusu olabilir. Ayrıca banka hesaplarını yakından takip etmek gerekir. Mühürler ibraz olmamasına dikkat edilmelidir.

2.2.2. Üye İşyerine Getirdiği Dezavantajlar

Üye işyerinin kredi kartı kullanımıyla karşılaştığı dezavantajların başında kredi kartı kurumuna ödediği KOMİSYONLAR gelmektedir. Kredi kartı kurumuyla sözleşme imzalayan üye işyerleri anlaşma gereğince işyerinden kredi kartıyla yapılan alışverişlerden belli bir düzeyi bu kuruma komisyon olarak ödemekle yükümlüdür. Bu bir dezavantaj gibi görünmese de birçok kredi sözleşmesi imzalanmış olan üye işyerini ödediği yüksek komisyonlar zor durumda bırakacaktır.

Kredi kartları üye işyerlerinde ZAMAN ve İŞGÜCÜ KAYBINA da sebep olmaktadır. Şöyle ki kredi kartıyla alışveriş eden hamilin kimlik kontrolünün yapılması, BUL listeleri kontrolü, limit kontrolü ve gerektiğinde previzyon alınması, imprinter kullanımı, sliplerin

imzalanması gibi yapılması gereken ardışık işlemler dizisi zaman kaybına neden olmaktadır. Ayrıca üye işyerinin bazı personelini sadece bu konuda çalıştırması nedeniyle işgücü kaybına da neden olmaktadır.

-Yine diğer bir dezavantajda aynı pazarda birden fazla kredi kartının faaliyette göstermesi durumunda kredi kartı kurumlarının üye işyerlerinden sadece kendi kartlarına kabul etmeleri istemeleri sonucu zorla kalan üye işyerlerinin iş hacimleri, müşteri çevreleri ve dolayısıyla KARLARI azalabilir.

-Diğer bir dezavantajı da kart hamilinin kart talep talebine dayanarak aldığı malın bedelini ödemesi riskine katılma durumunda olmasıdır. Çıkartılan kartın çıkarılan kurum ile üye işyeri arasında yapılan sözleşmelerde mevcut bulunan bir hüküm uygulanırsa bu durumda kurum üye işyerine ödendiği bedeli geri ölmek zorunda kalmaktadır.

Diğer Dezavantajları Olarak,

Kredi kartları konusunda eğitilmiş eleman gereksinimi yanı sıra, düzenlenen belge miktarının kartasız sorunu yaratması da karşılaşılan diğer önemli noktalaradır.

2.2.2 Kredi Kartı Kurumuna Getirdiği Dezavantajları

-Kart hamilinin ödeme güçlüğü içinde bulunması ve kredi kartı borcunu ödeyememesi kredi kartı kurumunun karşılaştığı dezavantajlardan biridir. Kart hamilinin ödeme güçlüğü içinde bulunması sadece kredi kartını çıkarılan kurumu ilgilendiren bir husustur. Anılan kurum

herhangi bir kart hamilinin kredi kartını kullanarak yaptığı bir alış-verişin bedelini ödememesine bizzat katlanmakla yükümlü olup, bunu üye işyerine yansıtmaz.

-Aynı pazarda birden fazla kredi kartı kurumunun faaliyet göstermesi de kredi kartı kurumunun karşılaştığı dezavantajlar arasında sayılabilir.

Aynı pazarda birden fazla kredi kartı kurumunun faaliyet göstermesi kredi kartı çıkaran kuruluşun iş hacmini, müşteri çevresini etkiler. Bu durumda kredi kartı çıkaran kuruluş rakip işletmelere göre daha hızlı ve etkili olarak pazar payına arttırıcı çalışmalar yapmalıdır. Ayrıca rakiplerinden farklı uygulamalarla pazar payına arttırıcı çalışmalar yapılmalıdır.

2.3. Türkiye Ekonomisi Açısından Kredi Kartlarının Değerlendirilmesi

Kredi kartları istihdama artmaktadır. Bununla beraber vasıflı eleman ihtiyacını da ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde teknoloji tam anlamıyla yeterli olmasa da, kredi kartı sisteminin sağlıklı işleyişi teknolojik donanımın yeterliliği oranında yükselecektir.

Kredi kartı sisteminin değişimi ve gelişmesiyle kart üretimi için otomasyon gündeme gelmiştir. Otomasyonun gelişimi, sistemin güvenilirliğini ve hızını arttırırken, ilgili bölümde de açıklandığı üzere çalışmalar üzerinde çeşitli etkilere neden olmuştur. Kredi kartları, konuyla ilgili enstrümanların ithalini arttırmıştır.

Kredi kartları insanların ellerinde para tutma

alışkanlıklarının önüne geçerek paranın tedavül hızını arttırmıştır. Atıl olarak elde tutulan paranın kredi kurumlarınca işletilmesine olanak sağlamış, insanlar içinde borç verme ve yatırım kolaylığı sağlamıştır. Kredi kartları tüketicilerin ödeme alışkanlıklarına etkilemiş, paranın el değiştirme çabukluğunu sağlandığından da tedavül hızını arttırıcı bir faktör olmuştur. Yine kredi kartlarıyla sağlayabilecekleri krediye güvenen tüketiciler yatırım ve tüketim tercihini yönlendirir. Böyle ki bireyler cazip bir getiri karşısından parasını elde tutma tercihinden (likidite) vazgeçebilir.

Kredi kartları ekonomide hareketlilik ve talepte artış sağlar. Artan talep üretim kaynaklarının kısıt olduğu durumda üretimi ve istihdamı artırır. Fakat enflasyonist ortamda artan talep fiyatları da yükselterek enflasyonun artmasına neden olur. Kredi kartları kısa vadeli krediler ve tüketici kredileri faiz oranları üzerinde etkili olabilir. Gelir seviyesinin yükselmesi borçlanma taleplerini arttırır ve tüketim harcamalarının yoğunlaşmasına yol açabilir. Kredi kartı kullanımının artması bankaların nakit mevduatlarının giderek artan kısımlarını da kısa vadeli tüketici kredilerine ayırmaları zorunlu doğurarak orta ve uzun vadeli kredi imkanlarının daralmasına sebep olabilir.

Kredi kartlarının kullanımına talep artışı yaratacağından enflasyonist bir ortamda talep enflasyonu fiyatlar genel seviyesini arttırır. Bu da dolayısıyla enflasyonu arttırıcı etki yapar.

Otomasyonun gelişmesi sonucu kredi kartlarına sektörde teknolojik anlamda işsizlik meydana gelmesi olasıdır. Kredi kartları uluslararası seyahati kolaylaştırarak turizmi teşvik etmektedir. Çünkü kredi kartları turistleri gittikleri ülkelerde para değişirme ve kambiyo kurlarına takip probleminden kurtarmaktadır. Turizm yönünden düşünüldüğünde, turistin kredi kartı ile yapacağı harcama ek bir harcama ve ilave bir döviz getirisiidir.

Kredi kartlı yaşamla vergi kaçakçılığı da önemli ölçüde önlenir. Şöyle ki banka kasası ve mal hizmet satan firmaların belgeye dayalı işlemleri onların her bir denetimine imkan sağlamaktadır.

Son olarak kredi kartı kullanımının dolayısıyla fiziki kağıt para miktarını azalttığı ve dolayısıyla mevduatını arttırdığını söyleyebiliriz.

Kredi Kartının Kredi Kartı Kurumlarının

Bankalara getirdiği dezavantajlar

Kredi kartı kurumlarının istedikleri kart sayısı düzeyine ulaşmakla ilgili sorunları karşılamak için teknoloji ve otomasyonun ilerlemesiyle azalmıştır. Ama diğer bütün taraflarla birlikte kullanım ve süzülme belgeleri miktarında da artış olmuştur. Bu da eğitimli personel ihtiyacını doğurmuştur.

Kredi kartı kurumlarının karşı karaya oldukları önemli dezavantajlardan biri de kartların yasal olmayan yollardan basılması çalınması veya kaybolmasıdır.

Sahtekarlıkla ilgili problemlerin giderilmesi için güvenlik sistemlerinde iyileştirme çalışmalarını yapılmaktadır. Bu çalışmalarla birlikte çeşitli önlemler de alınmaktadır. Bunlar;

a-Bankalar, çek ve kart kullanıcılarının karşı karşıya oldukları riskler konusunda uyarıcı kampanyalar düzenlenmekte bu amaçla poster, kitapçık ve broşürler yayınlayarak, halkı bilinçlendirmeye çalışmaktadırlar.

b-Yeni uygulamaya konulan sistemlerle elektronik olarak kredi kartı merkezinden kartın geçerliliği hakkında bilgi verilmektedir.

c-Kredi kartı şirketleri iyoni bazında, olabilecek sahtekarlıkları önlemek için işyerlerinin güvenlik ve kontrol yöntemlerinde de yenilikler (imza doğrulama sistemleri, ses parmak izi ve fotoğraf analizi yapan cihazlar) kullanmaktadırlar.

Kredi kartlarında karşılaşılan sahtekarlık yöntemleri ise şöyle sıralanmakta;

Gerçek kredi kartlarının üzerinde değişiklik yapılması.

Gerçek satış belgeleri üzerinde tahrifat yapılarak, miktar yükselmektedir.

"Beyaz plastik" adı verilen boş plastik kartlarla sahte kartlar düzenlenmektedir.

Çalıntı ya da kayıp kartlarla alışveriş yapıyor.

İşyerlerine verilen satış belgesi çoğaltılarak sahte imzayla bankalardan para tahsil edilmektedir.

Sahte kimlikle ya da başkasının ismiyle başvuru

yapılarak kart alınmaktadır.

Mektup ve telefonla siparişlerde sahtekarlık yapılmaktadır (139).

2.4.Kredi Kartı Sisteminde Karşılaşılan Sorunlar

Kredi kartları nakit kullanımı azaltıp alış-verişlerde kolaylık sağlamaktadır. Ancak kredi kartı sisteminin bugünkü uygulamasında Türkiye'deki kredi kartı sisteminin henüz yerine oturmamış olması bazı sorunları gündeme getirmiştir. Bu sorunları şöyle sıralayabiliriz;

-Kredi kartı almak için başvuran herkese kart verilmesi tarafları güç durumda bırakmaktadır. Kredi kartı kurumunun pazarlamış olduğu kart sayısını arttırmak için hamillerin kredi değerliliğini gözardı etmesi veya hamiller tarafından yanlış beyan edilen bilgilerin iyi araştırılmaması taraflara büyük zararlar vermektedir. Ayrıca bireyler ihtiyacını farklı bankalarda aldıkları farklı kredi kartları ile karşılamak istemektedirler. Kredi kartı ilk tüketim limite geldiğinde bir başka bankanın kredi kartının kullanılması kredi kartı açısından sorun yaratan bir diğer konudur.

-Türkiye'de kar mekanizmasının işleyiş tarzı henüz tam bir standartta değildir. Bankalar tarafından kendi standartları uygulanmaktadır. Ayrıca kredi kartının Türkiye'de henüz tam bir hukuki yapısı mevcut değildir. Bunlar ilgili tarafları büyük çıkmaza sokmaktadır.

(139) "Visa Sahteciliğinde Dünya 10.cusuyuz", Hürriyet Gazetesi, (5.Şubat1995), s.22.

-Kredi kartı yaygınlaşırken yeni sahtekarlıklar ve dolandırıcılık türleri de belirmiştir. Bankalarla anlaşma yapan işyerleri sahte satış belgesi düzenlemekte ve bankalardan tahsil etmektedirler. Bazı ticari işyeri olan kart hamilleri kredi kartılarını, ticari alamlarında veya piyasadan kısa vadeli kredi kullanmada değerlendirmektedir.

Bazı kart hamilleri kredi kartı kabul eden işyerleriyle anlaşarak sürekli yüksek meblağlı ve usulsüz kart kullanmaktadırlar. Bazı işyerleri iş kendi bankaları dışındaki banka kartlarını kabul etmemektedirler. Yine diğer bir sorun da, kredi kartıyla alış-veriş yapan hamillerden alış-veriş tutarının üzerinde ücret talep edilmesidir.

-Kredi kartlarıyla ilgili işlemler bilgisayar ile takip edilmektedir. Zaman zaman bilgisayarda meydana gelen aksaklıklar hamillerin zaman kaybına ve taraflar arası sorunların çıkmasına neden olmaktadır. Kredi kartı fiziksel olarak Türkiye'de henüz basılmamaktadır. Ayrıca kredi kartlarının postalanmasında bazı gecikmeler meydana gelmekte ve bazı durumlarda kayıplar görülmektedir.

Kredi kartı sigortasının henüz gelişmemiş olması Kredi kartı ödemelerinde gecikme faizleri ve nakit komisyonlarının yüksek olması, sistimal ya da teknik hatalar nedeniyle aynı alış-veriş için kart sahibine birden çok ödeme emri gelmesi, alış-veriş sırasından provizyon alınması sırasındaki aksaklıklar giderilmesi gereken sorunlar arasından sayılabilir.

2.5.Kredi Kartlarının Geleceği

Büyük bir gelişme gösteren kredi kartlarının, tüketici kredileri içerisindeki önemi gün geçtikçe artmaktadır. Yakın bir gelecekte kredi kartı veren kuruluşların bankalardan daha ziyade finansal kuruluşlar veya mağazalar olacağı düşünülmektedir. Kredi kartlarında beklenen bu trendle beraber banka kredi kartlarının kullanımını devam edecektir. Banka dışı kredi kartı veren kurumların vermiş olduğu kredi kartları büyük bir potansiyel oluşturacak ve müşterilerin kendilerine bağımlılığını artıracaktır. Burada mağazaların kredili müşterilerine sağladığı olukları ödeme kolaylıkları da büyük bir etkenidir. (Örneğin, yapılan bir alışverişin ilk taksitini bir ay sonra ödeniyor ve kalan miktar her ay olmak üzere dört eşit taksite bölünüyor.)

Olmaması beklenen başka bir değişiklik ise kredi kartı kabul eden iş alanlarının çeşitlenmesidir. Önceleri daha çok giyim eşyası ve ayakkabı satan perakendeciler, seyahat ve dinlence, ev eşyaları ve dayanıklı tüketim malı ve otomobil ticareti yapanlarca alışverişlerde kabul edilen kredi kartları günümüzde ve gelecekte hizmetler sektörü tarafından da yaygın bir şekilde kabul görecektir. Örneğin; sigorta, elektrik, su, gaz, vs. hizmet bedellerinin ödenmesi gibi.

Belli başlı gıda maddesi satan işyerleri, kredi kartlı satış yapmaya ikna edilmeye çalışılmakla birlikte bu sektörün kar marjının az olmasından dolayı komisyon oranlarının düşürülmediği ve belge düzenlenmesi ile ilgili

işlemlerde azaltma yapılmadığı takdirde bu alanda bir ilerleme kaydedilmesi mümkün görünmemektedir.

Kredi kartlarının geleceğini büyük bir oranda değiştirecek olan en önemli gelişme ise satış noktalarından Elektronik fon transferi (EFTPOS) yapma olanaklarının yaygınlaşması olacaktır. Yeni bir teknoloji olan "Memory Card" ların devreye girmesiyle birlikte kredi kartı işlemlerinde yeni bir çağır açılacaktır. Hafıza kayıtları şeklinde adlandırabileceğimiz bu kartları üzerinde mikro devre bulunmakta ve bu mikro devre sayesinde normal plastik kartların depolayabileceği bilgiden daha fazla bilgi depolanması mümkün olacaktır (140).

Yüksek teknoloji için üzerinde önemle durulması gereken bir diğer gelişimin bankaların kendi aralarından her hangi bir şekilde bilgi alışverişini yapabilecekleri bir birim merkezi olacaktır. Bankalardan öncelikle olumsuz bilgilerin alınmasıyla oluşturulacak olan bu bilgi bankasının, ERM yoluyla kurulma hazırlıkları var. Dışarıdan bankacılığın gelişmekte olduğu Türkiye'de sistemin getirdiği rekabetin yanı sıra bankalar, bu türden çalışmalarla müşterilerine çağdaş ölçülerde hizmet verebilirler (141).

3. Dönem yıllık kalkınma planının tasarrufları ve finansman politikaları bölümünde "Bankaların sundukları

(140) EFTPOS, Electronic Funds Transfer From The Point Of Sale; Satış noktalarından yapılan ödemelerde bir kare vasıtasıyla çalışan terminallerden, müşterilerin kendi banka hesaplarından satıcının banka hesabına para aktırması fikri EFTPOS fikrinin temelini oluşturur.

(141) Suphi Kabaçaya, Vakıfbank kredi kartları koordinatörü

hizmetler geliştirilecek bu çerçevede tüketici kredisi, banka kartı ve çek kullanımının yaygınlaşması için gerekli ortam oluşturulacaktır." ifadesi yer almaktadır. Buna göre kredi kartlarının gelişmesine devam edeceği ve bu gelişmenin de ilgili çevrelerde destekleneceği anlaşılmaktadır (142).

HBTM 24 Ocak 1990 tarih ve 4139 sayılı yazısı ile kredi kartlarının ihracat bedeli olarak bankalar ve finans kurumlarından kabul edilmesini karara bağlamıştır. Bu karar kredi kartlarının kullanıma sahasına bir yönünü göstermektedir (143).

(142)"Öçemtik Voznelerdeki Plastik Kolaylık", Kapital, (Temmuz 1990), s.139.

(143)İstanbul Ticaret Odası Gazetesi, Sayı.159, 16 Şubat 1990.

SONUÇ

Gelişen çağla birlikte her alanda olduğu gibi bankacılık sektöründe de yenilikler gözlenmektedir. Yeni katılımcıların etkisi ve bankaların para satmanın yanısıra hizmet verme anlayışının öne geçmesi bankalara müşterileri için yeni ürünler sunmaya ve hizmet çeşitliliklerini genişletmeye zorlamıştır.

Örneğin bankacılık finansal piyasalarındaki gelişmelerle doğan yeni bir sektördür. Kredi kartları bu yeni sektör içinde yer alan bir tür tüketici kredisidir.

Türkiye'de kredi kartı olgusu 1980 yıllarında başlamıştır. Ancak sistemin gelişmesi ve aktivite kazanması 1983 yılı sonlarında başlar. Bunun en önemli gerekçesi 24 Ocak kararlarıyla Türk Parasını Koruma Kanunu (TPKK) hakkında değişikliklerdir.

1983 yılı ortalarına kadar da çabuk bankalar sisteminde yer almıştı, bu nedenle kart sayısı ve ciro düzeyi düşüktür. Ancak 1988'den itibaren Türk Bankacılık Sistemi'nin en büyük bankalarının sisteme dahil olmasıyla birlikte kredi kartı sektörü önemli bir atak yapmaya başlamıştır. 1990 yılında Türkiye'de kredi kartı ile yapılan alışverişlerin parasal büyüklüğü 750 milyar iken en son durum, aşağıdaki tabloda görülmektedir.

BANKA ADI	ADET	ADET %	CİRO TL.	CİRO %
T. VAKIFLAR B.	8.972.193	28.62	16.401.478.597.099	28.87
AKBANK TAS.	5.898.083	19.03	10.228.031.148.977	18.98
T. GARANTİ AŞ	5.081.109	16.39	10.047.538.428.896	17.68
YAPI KREDİ B.	4.244.552	13.69	6.976.415.019.767	12.28
T. İŞ BANK.	3.745.599	12.08	6.611.465.704.589	11.64
PAMUKBANK	2.503.969	8.08	3.938.245.398.951	6.93
İNTERBANK	266.385	0.86	1.066.065.277.232	1.89
AKK. TUR-TİC.	84.377	0.27	314.150.096.345	0.55
İNTİSAP BNK.	77.110	0.25	279.158.710.227	0.49
TEKSTİL BNK.	62.375	0.20	173.140.505.989	0.30
T. EMLAK BNK.	54.283	0.18	89.774.102.177	0.16
SİMANLI BNK.	31.340	0.10	87.784.031.075	0.15
DİŞER	30.239	0.10	86.124.429.143	0.15
TOPLAM KREDİ KARTI	31.001.614	100	56.819.471.449.707	1000

Kaynak: EKM, 1995 yıl sonu verileri

Bunun nedenleri olarak;

-Kart bilincinin yerleşmesi

-Kart veren kuruluş ve kabul eden işyeri sayısının artması ve sisteme giren bankaların iyi tanıtım çalışmalarını yapılabilir.

Türkiye'de kredi kartları pazarının bankacılık sektörünün tekelinde olduğunu söyleyebiliriz. Bankalar kredi kartı sisteminin getireceği faydalar yanında bir takım muhtemel riskleri de göz önünde bulundurmak zorundadırlar. Şöyle ki;

-Bankalar tarafından uygulanacak planın başarılı olabilmesi için ne kadar kredi kartının sunulması

gerekmektedir?

-Kartın satışını arttıracak ne gibi faaliyetlerde bulunulmalıdır?

-Başarılı olabilmede ne kadar işyeri ile üyelik anlaşmasına girilmesi gerekmektedir?

-Kart verilecek müşterilerde aranacak özellikler neler olmalıdır?

Bankalar kredi kartı uygulamalarında başarıyla çalışabilmek ve minimum riskle çalışabilmek için saydığımız noktalara öncelikli olarak odaklanmalıdır. Çünkü kredi kartı veren kurumlar kartlardan kar edebilmek için riskleri en büyük seviyede tutmak zorundadırlar.

Bankaların kredi kartı sistemini sağlıklı bir yapıda, karta olarak başarıyla kılmalara için aşağıdaki önlemleri almaları ve plan dahilinde uygulamaları yararlı olacaktır.

1. Piyasa analizi

Nüfusun yoğunlaştığı merkezleri saptamak, yaş ve gelir dağılımlarını tespit etmek.

2. Pazar bölgelerinin önceliğini belirlemek

Birinci ve ikinci derece önceliği olan pazarları ayarlamak.

3. Riskli Analiz

Girişilecek işin büyüklüğüne göre oluşabilecek riski saptamak, gerekli önlemleri almak.

4.Rakip Analizi

Kredi kartı tahsis edilen mali kuruluşlara belirleyip gerekli önlemleri almak.

5.Bankanın Analizini Yapmak

Diğer bankaların teknolojik durumlarını saptamak ve gerekli önlemleri almak.

6.Hedefler Saptamak

Kart sayısı, ciro ve alınan komisyonları, komisyon oranları ile ilgili kısa ve uzun vadeli düşünceli planları yapmak.

7.Takip

İş gelişiminin hedeflere göre takip edilmesini yapmak.

Ayrıca kredi kartlarına pazarlanmadan önce halkınla bilinçli bir şekilde eğitim verilmesi ve pazarlanmadan sonra kitapçık, broşür dağıtılması bu konudaki eksikliğin giderilmesinde son derece faydalı olacaktır.

Kartlı ödeme sistemleri elektronik tahsil üzerine dayanmaktadır. Bu nedenle önce kart ödeme sisteminin düşünülmesi ve standardizasyonun bir bütün olarak ele alınması, daha sonra banka ve kart temalı uygulamaların emsallerinin ele alınması gerekmektedir.

Sisteminde kuruluşların en büyük sorunlarından birisi olan standardizasyon EMM tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla merkez bünyesinde standardizasyon birimi kurulmuştur. İstihbarat, değerlendirme, tahsilat ve gecikmiş alacakların takibi ve bilgi bankası risk takibi

gibi konularda kredi kartı sahiplerine ait bilgilerin burada toplanmasına çalışılmaktadır.

Günümüzde kredi kartları sadece bankalarınca değil bazı özel kuruluşlar tarafından da çıkarılmaktadır. Koleyasıyla bilgi ve risk sorunu sadece bankaların değil, Türkiye'nin tüm tüketici finansmanı birimlerini kapsamaktadır. Bu nedenle BKM'ye bağlı kurulacak bilgi merkezlerinden yalnızca bankalar değil, banka dışı kredi veren kurumların da faydalanması kişilerin kredibilitesinin incelenmesinin yanısıra birçok yararlar da sağlayacaktır.

Teknolojik gelişmelerle veri bankacılığının oluşumu verilen kredinin geri dönüş riskini de aşarak önüne geçilecektir. Burada devletin de bu konuda bir takım düzenlemeler yapması gerekmektedir. Kredi kartının düzenli ve amacına uygun bir şekilde kullanımına sağlayarak olan teknolojik yatırımların maliyeti düşüktür. Bankaların kullanımını için özellikle ithalata, gümrük muafiyeti, yatırım indirimi gibi gerekli desteklerin sağlanması ve bankaların bir araya gelerek veri bankacılığının oluşturulması için çaba harcaması gerekmektedir.

Kredi kartları sistemi bazı yan üretim kolları da yaratmıştır. Bunlardan biri plastik kart üretimidir. Bu konuda Türkiye'de yabancı ortaklarla bazı girişimlerde bulunulmuştur. Bu yeni üretim kolunun ülkemizde başarılı ürünler vermesiyle kredi kartı kurumları plastik kartları dışardan getirmek zorunda kalmayacak böylece de maliyetler düşecektir. Bu düşüş kredi kartı kurumlarının üye içerilerine uyguladıkları komisyonlarda indirim yapmalarını sağlayacaktır.

Kredi kartı kullanımı ile dolayındaki fiziki kağıt para miktarının azalması ve tasarruf mevduatının artması sağlanmaktadır. Kredi kartı ile yapılan alışverişler sonucu bunlarla ilgili tüm para hareketleri ekonomik sisteme kaydı olarak girmektedir. Bu paranın günlük alışverişlerde yıpranmasından doğan kayıpların önlenmesini sağlar. Kartla yapılan alışverişler faturalandırmaya sağlayacak ve de vergi kaçakçılığının azalmasına ve kayıpların yasalığının temin edecektir. Yabancı turistlerin de kredi kartı kullandığı için bu kanalla döviz girişlerinde de mali emiyet sağlanacaktır.

Kredi kartı sistemlere teknolojinin gelişmelerine paralel olarak ilerleyecek, teknik ilerledikçe kart sisteminde güven artacaktır.

Tüm bunların yanısıra kredi kartı kullanımını arttırmamanın yolu batıdaki gibi kredi kartlarına işçi, memur, çiftçiye yaymaktır. Kredi kartlarınının sabit gelirli güvenilir tüketicilere verilmesi kart sayısının başlıca bir şekilde artmasını sağlayacaktır. Bazı Avrupa ülkelerinde taksit ücretleri ve telefon konuşmalarına dahi kredi kartı ile yapılmaktadır.

Kredi kartı kullananların artması kredi kartı kabul eden işyerlerinin artmasına, sağlıklı bir alt yapının oluşturulmasına, yeterli tanıtıma, uygun kredi kartı pazarlama yöntemlerine, ekonomik gelişmeye bağlı olarak kişilerin gelirlerinin artmasına, daha adil bir gelir dağılımına ve tüketim harcamalarının yükselmesine bağlıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKGUÇ, ÖZTİN . Finansal Yönetim. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayını, Yayın No:56, 1989.
- AREN, SADUN. İstihdam, Para ve İktisadi Politika. Yedinci Baskı. İstanbul: Savaş Yayınları, 1984 .
- BROWN, ALWIN. Organization, a Formulation of Principle. Hibbert Printing Company. New York . (t.y.).
- BANKALAR KANUNU. Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayını, El Kitapları Serisi. Seri No:7, 1987.
- BAYRAKTAR, İSMAİL HAKKI. " Kredi Kartları" . (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para ve Banka Anabilim Dalı). 1991.
- BEARS, PAUL. Consumer Lending. Evolution of Consumer Credit American Bankers Association. 1987.
- BRONFENBRENNER, M. ve F.D.HOLZMAN. Survey Of Inflation Theory . A.E.R. Vol:52, No:4, September.1963.
- BUZER ALI VE CELAL GÖLE . Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi. Ankara: Bankacılık Enstitüsü Yayını, 1991.
- CEMALÇILAR B. VE D.COSKUN. İşletmecilik Bilgisi. Ankara. 1978.
- DAVIS, R.C. VE A.C.FILLEY. Principles of Management, Alexander Hamilton Institute. New York. 1963.
- EREN, ERDİL. Yönetim ve Organizasyon. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını, Yayın No:401. 1993.
- FORTUNE, IRWIN ROUS The Credit Cards Painful Coming Age. October, 1971.
- HARRISON, D.G. Service Banking.
- HAMMOND, R. Banks and Politics in America Princeton. New Jersey Princeton University Press. (t.y.).
- HICKS, HERBERT G. Örgütlerin Yönetimi. Çeviren: S.D.Tekok, B.Aytekin, B.Bumin. Ankara: Turhan Kitabevi. 1979.
- KOCAİMAMOĞLU, S. Bankacılık Ansiklopedisi. Ankara:

- Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1980.
- KALIN, AHMET S. Enflasyon. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989.
- KAHYAOĞLU, H.SAKIR. Para-Kredi-Banka-Kambiyo. İzmir: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Teknik Kitabevi, 1961.
- KUMBARAÇIBAŞI, U. VE E.SORAL. Ekonomiye Giriş. Ankara. 1977.
- MANDELL, LEWIS. Credit Card Use in the U.S.. Michigan. 1972.
- MEYDAN LAROUSSE. Kredi Kartları .Cilt 7. İstanbul Meydan Yayınevi, 1972.
- POLAT, SERAFETTİN. Müfettişlik, Uzmanlık, Kontrolörlük, Kaymakamlık. 6.Baskı. Ankara:Polat Yayınları. 1992.
- REVELL, J.R.S. Banking and Electronic Funds Transfer. OECD pub., 1983.
- REİSOĞLU, SAFA. Borçlar Hukuku Genel Hükümleri. Ankara. 1986.
- SAMUR, MUHARREM. "Kredi Kartlarının Hesap İlişkileri ve Muhasebeleştirilmesi" (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Ve Finansman Anabilim Dalı) 1992.
- SARINCIOĞLU, ZEYYAT. Personel Yönetimi. İstanbul:Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Yayını. 1991.
- SEVİLENGÜL, ORHAN. Genel Muhasebe. Genişletilmiş 2.Baskı. Ankara:Savaş Yayınları. 1992.
- TEDMAN, ÖMER. Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, İstanbul:İktisat Bankası Eğitim Yayını, Yayın No:12, 1987.
- TÜRK TİCARET KANUNU. İstanbul:Halk Matbaası, 1973.
- ULGENER,S. F. Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme. Altıncı Baskı. İstanbul:Filiz Kitabevi, 1986.
- YÜKSEL, ALI SAİT. Bankacılık Hukuku ve İşletmesi. İstanbul, 1986.
- ZARARLIOĞLU, AVNİ. Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Yayın no: 280, 1993.
- WOTT, PHILIPPE DE. İşletme Ve Yönetim. Çeviren: Süheyl Gürbaşkan. İstanbul:Reklam Yayınları. 1977.

DERGİ VE GAZETELER

- ALPARSLAN, MELİKE . '' Perakendeci Bankacılık Piyasaları'' .
Türkiye Bankalar Birliği Yayınları. Temmuz 1994.
- ALPERGİN, PELİN. '' Bireysel Bankacılık'' . Türkiye Bankalar
Birliği Yayınları. Ankara 1990.
- ALTUĞ, OSMAN. '' Kredi Kartları Üzerine Bir İnceleme'' .
İstanbul Ticaret Odası Gazetesi. Sayı:1585. Yıl:32,
10 Ekim 1989.
- ALİÇ, ALİ İHSAN. Vakıfbank Kredi Kartları Talimatnamesi.
1990.
- ARMAN, AYŞE. '' Kredi Kartımı Seviyorum'' . Hürriyet
Gazetesi. 6 Şubat 1995.
- BAROMETRE. Sayı:298, 7-13 Kasım 1994.
Sayı:299, 14-20 Kasım 1994.
Sayı:290, 12-18 Eylül 1994.
Sayı:300, 21-27 Kasım 1994.
- BAYSAL, RAUF. '' Kredi Kartlarında Interpol Takibi'' .
Ekonomist Dergisi. 17 Mart 1991.
- BAYSAL, RAUF. '' Artık Her İsteyene Kredi Kartı Yok '' .
Ekonomist Dergisi. Sayı:11. Yıl:2,15 Mart 1992.
- BAŞARAN, BAYRAM. Sahah Gazetesi. 20 Şubat 1992.
- Bankacılar. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları. Nisan
1990.
- Bankacılar. Türkiye Bankalar Birliği Yayınları. Temmuz
1994.
- BAYDA, ERALP. '' Gold-Card Ayrıcalığı Seçkinliğin
Kimliği'' . İntermedya Ekonomi. 19 Şubat 1991.
- Bireysel Bankacılık Seminer Notları . Türkiye Bankalar
Birliği Yayınları. Kasım 1989.
- Bankacılıkta Ödeme Sistemlerinin Otomasyonu Elektronik Fon
Transfer Sistemleri. Türkiye Bankalar Birliği Yayını.
İstanbul. Yayın No:162. Mayıs 1990.
- Bankalar Arası Kart Merkezi.
- DÜNYA DOSYASI. 17 Ekim 1994.
19 Ekim 1994.
- DEMİRDAĞ, ORHAN. '' Bugünün ve Yarının Ödeme Araçları'' .
Para ve Sermaye Piyasası Dergisi. Mart 1991.
- DAMALI, HAŞLET. '' İktisat Bankası Convertible Card'ı
Sunmuştur '' . Para ve Sermaye Piyasası Dergisi.

20 Nisan 1991.

EKONOMİST DERGİSİ. Sayı:42, Yıl:4, 16 Ekim 1994.
Sayı:27, Yıl:1, 7 Temmuz 1991.
Sayı:47, Yıl:4, 20 Kasım 1994.

ERK, SENDEL. "Kredi Kartları Nasıl Çalışır?". Para ve
Sermaye Piyasası Dergisi, 12-19 Mayıs 1991.

ENFO. Bankacılık Yayınları Araştırması, Ocak 1992.

EKONOMİK BULTEN. 16-22 Nisan 1990.

EFT KULLANIM KILAVUZU . Vakıflar Bankası Eğitim Müdürlüğü
Yayını. 1995.

ECODEAL. Vakıflar Bankası Eğitim Müdürlüğü Yayınları, Yıl:
1, Sayı:3, Mart 1991.

HALKBANK KREDİ MARKET. Türkiye Halk Bankası Araştırma,
Geliştirme ve Planlama Yayını, Eylül 1994.

İŞLEYEN, ERCUMENT. "15 Bin Kredi Kartı Yok". Milliyet
Gazetesi, 23 Mayıs 1991.

İktisat Bankası Visa Üye İşyeri Sözleşmesi
Prestij Card Üye İşyeri Sözleşmesi.

İSTANBUL TİCARET ODASI GAZETESİ. Sayı:159. 16 Şubat 1990.

"İndirim Kartları". Dünya Gazetesi Bankacılık Eki.
28 Mart 1989.

"Kredi Kartlarında İşbirliği". Cumhuriyet Gazetesi.
17 Mayıs 1992.

"Kredi Kartı Kullanımı Enflasyonu Körükler mi?".
Cumhuriyet Gazetesi. 19 Ekim 1992.

"Kredi Kartları Tarihiçesi". Dünya Gazetesi Bankacılık
Eki. 29 Ocak 1990.

"Kredi Kartları". Dünya Gazetesi Bankacılık Eki.
29 Ocak 1990.

29 Ocak 1991.
28 Ocak 1991.
19 Ekim 1992.
11 Ekim 1993.
1 Kasım 1995.

KURTOĞLU, REŞAT. "Kredi Kartları". Dünya Gazetesi
Bankacılık Eki. 29 Ocak 1989.

KAÇAR, AHMET. "Bireysel Bankacılık Nedir ?". Finans
Dergisi, Mart 1991.

Kredi Kartı Başvuru Formları. Şekerbank

T.Emlak Bankası
T.Vakıflar Bankası
Akbank
Koçbank
İktisat Bankası

KARAMAN, MÜSLİM. "Çağdaş Ödeme Aracı Kredi Kartı".
Para ve Sermaye Piyasası Dergisi. Nisan 1991.

KREDİLER. Vakıfbank Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
1994.

KREDİ KARTLARI MEVZUATI . Vakıfbank Eğitim
Müdürlüğü Yayınları. 1995.

"Kredi Kartlarının Hassas Noktaları". Panorama. Sayı:
20. Yıl:4, 12-19 Mayıs 1991.

MUTLU, TOPRAK. "Türkiye'de Kredi Kartı 1968 Yılında
Diner's Kart ile Başlamıştır". Para ve Sermaye
Piyasası Dergisi. Nisan 1990.

"Nakit Para Kullanmayan Bir Avrupa'ya Doğru". Görüş.
İstanbul:Tüsiad Yayını. 9 Eylül 1989.

"Otomatik Veznelerdeki Plastik Kolaylık". Kapital.
Temmuz 1990.

"Plastiklerin Dayanılmaz Hafifliği". Power Economy.
Sayı:12, Kasım 1995.

POLİTİK VE EKONOMİK BÜLTEN . Sayı:159. 26 Kasım- 4 Aralık
1994.

"Plastik Paraların Hangisi Avantajlı?". Intermedya
Ekonomi. 19 Şubat 1995.

SARRAF, ALPARSLAN. "Kredi Kartı Sistemi Henüz Rayına
Oturamadı". 8 Mayıs 1991.

Türkiye İş Bankası Üyelik Sözleşmesi.

"Visa Sahteciliğinde Dünya 10'uncusuyuz". Hürriyet
Gazetesi. 5 Şubat 1995.

"Visa'nız 11 milyon işyerinde Geçerli". Ekonomist
Dergisi. Sayı:47, Yıl:4, 20 Kasım 1994.

YAVUZ, NURAN. "Hukukçu Gözüyle Kredi Kartları".
Intermedya Ekonomi. 19 Şubat 1995.

DİGER KAYNAKLAR

Kocaeli-izmit ilindeki Banka Şubelerinin Müdür, Müdür Yardımcısı ve Kredi Kartları Servisi Yetkilileriyle Yapılan Görüşmeler.

Vakıflar Bankası Kredi Kartları Merkezi Müdür Yardımcısı Sinan Dölarslan ile Yapılan Görüşmeler.

Bankalar Arası Kart Merkezi Yetkilileri

Seyitoğlu, Halil. Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı. İstanbul:Güzem Yayınları No:6, 1993.

T.C. YÜKSEKÖRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ